(८८) तिनका वर्गका घमण्डी प्रमुखहरूले भने हे शोएब ! हामीले तिमीलाई एवं जसले तिमीसँग ईमान स्थापित गरेका छन् उनीहरूलाई अवश्य आफ्ना वस्तीबाट निकालेर छाड्नेछौं अन्यथा तिमी फेरि हाम्रो धर्ममा आईहाल ।[1] उनले भने जबकि हामी त्यससित घृणा गर्दछौं ?[2]

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِن قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِن قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُودُنَّ فِي مِلَّتِنَا ۚ قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ ﴿٨٨﴾

(८९) हामी त अल्लाहमाथि मिथ्याको आरोपण गर्नेछौं यदि तिम्रो धर्ममा फेरि फर्केर आयौं जबकि अल्लाहले हामीलाई त्यसबाट मुक्त गरिदिएको छ[3] तथा हाम्रो लागि त्यसमा फेरि फर्केर आउनु सम्भव छैन परन्तु यो कि अल्लाहले चाहोस् जो

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُم بَعْدَ إِذْ نَجَّانَا اللَّهُ مِنْهَا ۚ وَمَا يَكُونُ لَنَا أَن نَّعُودَ فِيهَا إِلَّا أَن يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا ۚ وَسِعَ

[1]यी नाइकेहरूको घमण्ड तथा अभिमानको अनुमान गर्नुस् जबकि उनीहरूले ईमान तथा एकेश्वरबाद (तौहीद) को आमन्त्रणको मात्र खण्डन गरेनन् बरू अल्लाहको पैग़म्बर तथा ईमानवालाहरूलाई चेतावनी पनि दिए कि या त तिमी आफ्ना पूर्वजहरूका धर्ममा फर्केर आइहाल अन्यथा हामीले तिमीलाई यहाँबाट निकालिदिनेछौं । ईमान भएकाहरूलाई आफ्नो पूर्वको धर्ममा ल्याउने कुरो केही सीमासम्म समझमा आउँछ, किनभने उनीहरूले कुफ्रलाई छाडि ईमानको मार्ग अपनाएका थिए, परन्तु आदरणीय शोएबलाई पनि पूर्वजहरूको समुदायतिर फर्कनुको आमन्त्रण यसकारण थियो कि उनी उनलाई पनि नबूवत र चेतावनी तथा आमन्त्रण भन्दा पूर्व आफ्ना धर्ममा अनुयायी ठान्दथे । यद्यपि वास्तवमा यो सत्य होइन । अथवा अधिकतरको कारण उनको गणना पनि उनीहरूमै गरिहाले जो पहिला आफ्ना पूर्वजहरूका धर्ममा थिए ।

[2]यो लुप्त प्रश्नको उत्तर हो, जसमा अरबी वर्णमालाको हम्ज़ा इन्कार गर्नको लागि छ तथा वाव अक्षर दशाको वर्णनको लागि छ । अर्थात के तिमी हामीलाई आफ्नो धर्ममा पुनः ल्याउने छौ अथवा हामीलाई आफ्नो नगरीबट निकाल दिन्छौ जबकि हामी यस धर्ममा पुनर्गमन निस्कनमा रुचि राख्दैनौं । अभिप्राय यो हो कि तिम्रो लागि यस्तो गर्नु उचित छैन कि तिमी हामीलाई दुबै मध्येबाट कुनै एकलाई स्वीकार गर्न बाध्य गर ।

[3]अर्थात् यदि हामी पूर्वजहरूको धर्मतिर फर्केर आउँछौं जसबाट अल्लाह तआलाले हामीलाई मुक्त गरिदिएको छ, त यसको अर्थ यो हुनेछ कि हामीले ईमान तथा एकेश्वरवाद (तौहीद) को आमन्त्रण दिएर अल्लाहमाथि झूठो आरोपण गरेका थियौं । अर्थ यो भयो कि यो सम्भव छैन कि हाम्रो तर्फबाट यस्तो होस् ।

رَبُّنَا ۚ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيۡءٍ عِلۡمًا ۚ عَلَى ٱللَّهِ تَوَكَّلۡنَا ۚ رَبَّنَا ٱفۡتَحۡ بَيۡنَنَا وَبَيۡنَ قَوۡمِنَا بِٱلۡحَقِّ وَأَنتَ خَيۡرُ ٱلۡفَٰتِحِينَ ﴿٨٩﴾

हाम्रो पोषक हो ।[१] हाम्रो परमेश्वरले प्रत्येक वस्तुलाई आफ्नो ज्ञानको परिधिमा राखेको छ, हामीले आफ्नो अल्लाहमा नै भरोसा गरेका छौं ।[२] हे हाम्रो परमेश्वर ! हाम्रा एवं हाम्रा समुदाय बीच सत्यताका साथ निर्णय गरिदेउ तथा तिमी सर्वोत्तम निर्णायक हौ ।[३]

وَقَالَ ٱلۡمَلَأُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ مِن قَوۡمِهِۦ لَئِنِ ٱتَّبَعۡتُمۡ شُعَيۡبًا إِنَّكُمۡ إِذًا لَّخَٰسِرُونَ ﴿٩٠﴾

(९०) तथा उनका वर्गका काफिर प्रमुखहरूले भने कि यदि तिमीले शोएबको अनुसरण गऱ्यौ भने त्यसबखत तिमी निःसन्देह क्षतिग्रस्त हुनेछौ ।[४]

[१]आफ्नो संकल्प व्यक्त गरे पश्चात यस विषयलाई अल्लाहको इच्छामा सुम्पिदियौं । अर्थात हामी आफ्नो इच्छाले अब कुफ़्रतिर फर्कन सक्दैनौं । हो, यदि अल्लाह चाहन्छ भने अर्कै कुरा हो । केही विद्वानहरूले भन्छन् कि यो ﴿حَتَّىٰ يَلِجَ ٱلۡجَمَلُ فِي سَمِّ ٱلۡخِيَاطِ﴾ को समान असम्भवसित सम्बन्धित गर्नुछ अर्थात् जस्तै सियोको प्वालमा ऊँटको प्रवेश असम्भव छ, यसैप्रकार हाम्रो आफ्ना पूर्वजहरूका धर्ममा पुर्नगमन असम्भव छ ।

[२]कि त्यसले हामीलाई ईमानमा दृढ राख्नेछ तथा हामी एवं अधर्म तथा अधर्मीहरूका मध्य पर्खाल बनिरहने छ । हामीमाथि आफ्नो उपकारको वर्षा गर्नेछ तथा आफ्नो यातनाबाट सुरक्षित राख्नेछ ।

[३]तथा अल्लाह जब निर्णय गर्छ त यही हुन्छ कि त्यसले ईमानवालाहरूलाई सुरक्षित राखेर झूठा तथा घमण्डीहरू सर्वनाश गरिदिन्छ । यो मानौ अल्लाहको प्रकोपको माँग हो ।

[४]आफ्ना पूर्वजहरूको धर्मलाई छाड्नु तथा नाप-तौलमा कमी नगर्नु, यो उनका निकट हानिको कुरा थियो । वास्तविकता यो थियो कि यसमा उनैको लाभ थियो, तर संसारमा लिप्त भएको दृष्टिमा लाभ नै सबैकुरो हुन्छ, जुन नाप तौलमा कमी गर्नुमा उनीहरूलाई प्राप्त भइराखेको थियो, उनीहरू ईमानवालाहरूको दीर्घगामी लाभको लागि त्यसलाई किन छाड्थे ?

(९१) अन्ततः उनलाई भूकम्पले आइ समात्यो, यसकारण उनीहरू आफ्ना घरहरूमा अजीवित घोप्टिएको अवस्थामा रहे ।[1]

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ ﴿٩١﴾

(९२) जसले शोएबलाई भूठा भने, उनको यो स्थिति भयो मानौं ती (घरहरू) मा कहिल्यै बसेकै थिएनन् ।[2] जसले शोएबलाई भुठ्लाए ती नै हानिमा परे ।[3]

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا ۚ الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ ﴿٩٢﴾

(९३) त्यसबेला शोएब उनीबाट विमुख भई हिंडे तथा भने कि हे मेरा समुदायका मानिसहरू ! मैले आफ्नो प्रभुको सन्देश तिमीलाई पुऱ्याएँ तथा मैले तिम्रो शुभचिन्ता गरें, अनि म ती काफ़िरहरूबारे दु:खी किन होउ ?[4]

فَتَوَلَّىٰ عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ ۖ فَكَيْفَ آسَىٰ عَلَىٰ قَوْمٍ كَافِرِينَ ﴿٩٣﴾

[1]यहाँ (رجفة) (रज़्फ़:) आएको छ जसको अर्थ भूकम्प हो तथा सूरः हूद आयत संख्या ९४ मा (صيحة) शब्द "चीत्कार" को अर्थमा प्रयोग भएको छ । इमाम इब्ने क़सीर भन्दछन् कि प्रकोपमा यो सबै भयो । अर्थात् छायाँ भएको दिनमा प्रकोप आयो, सर्वप्रथम मेघहरूको छायाँमा आगोका ज्वाला, फिलिङ्गा, अनि आकाशबाट अति तीब्र गर्जन भयो तथा धर्तीमा भूकम्प आयो, जसको कारण उनका आत्माले शरीर छाडिदिए तथा अजीवित शव बनेर पंक्षीहरू जस्तै लम्पसार परिरहे ।

[2]अर्थात् जुन बस्तीबाट यिनी अल्लाहका दूत तथा उनका अनुयायीहरूलाई निकाल्नमा अडिग थिए, अल्लाहको तर्फबाट प्रकोप हुनुको कारण यस्ता भए, मानौं तिनीहरू यहाँ बस्दै बसेका थिएनन् ।

[3]अर्थात् हानिमा ती मानिसहरू परे जसले पैग़म्बरहरूलाई भुठ्लाए, न कि पैग़म्बर तथा उनीमाथि विश्वास गर्नेहरू । तथा हानि पनि दुबै लोकमा । संसारमा अपमानको यातनाको स्वाद चाखे तथा परलोकमा तिनका निम्ति अत्याधिक दु:खदायी कठोर यातना तयार छ ।

[4]यातना तथा सर्वनाशको पश्चात जब उनी (आदरणीय शोएब) त्यहाँबाट हिंडे, त अत्याधिक भावुक भएर भने तथा साथसाथै यो पनि भने कि जब मैले सत्यको चेतावनीको दायित्व निर्वाह गरे एवं अल्लाहको सन्देश उनीसम्म पुऱ्याए, त अब म यस्ता मानिसहरूमाथि आफ्नो संवेदनाको प्रदर्शन किन गरूँ ? जो यस उपरान्त आफ्नो अविश्वास तथा अनेकेश्वरवादमा अडिग रहे ।

وَمَآ أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّبِيٍّ إِلَّآ أَخَذْنَآ أَهْلَهَا بِالْبَأْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ﴿٩٤﴾

(९४) तथा हामीले जहिले पनि कुनै वस्तीमा नबी पठायौं, त त्यहाँका मानिसहरूलाई रोग तथा दरिद्रतामा पार्‍यौ ताकि उनीहरू बिन्ती गरून् ।[1]

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوا وَّقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَآءَنَا الضَّرَّآءُ وَالسَّرَّآءُ فَأَخَذْنَاهُم بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٩٥﴾

(९५) अनि हामीले त्यस दरिद्रतालाई सम्पन्नतामा बदलिदियौं, अनि उनीहरू सम्पन्न भएपश्चात भन्नथाले कि हाम्रा पूर्वजहरूले पनि दरिद्रता तथा उन्नतिको सामना गर्नुपरेको थियो, तब हामीले सहसा उनलाई समात्यौं ।[2] तथा उनलाई सूचना पनि थिएन ।

[1](بأساء) (बासाअ) को शब्दार्थ शारीरिक दुःख अथवा रोग हो तथा (ضراء) (जर्राअ) को अर्थ निर्धनता एवं दरिद्रता हो । तात्पर्य यो हो कि जुनसुकै बस्तीमा पनि हामीले सन्देशवाहक पठायौं, उनीहरूले त्यसलाई झुठ्लाए, जसको प्रत्युपकारमा हामीले उनलाई रोग एवं दीनतामा ग्रस्त गर्‍यौं, जसबाट उद्देश्य यो थियो कि यिनी अल्लाहतिर फर्कुन् तथा उसित विनय गरून् ।

[2]अर्थात् निर्धनता तथा रोगमा ग्रस्त हुनुको कारण अब उनीहरूमा अल्लाहतिर ध्यान केन्द्रित गर्न तथा त्यसको मार्गमा हिंड्ने भावना पनि उत्पन्न भएन, त हामीले उनको निर्धनतालाई धन-धान्यले परिपूर्ण तथा रोगलाई स्वास्थ्यमा परिवर्तित गरिदियौं ताकि उनी त्यसमा अल्लाहप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्न सकुन् । परन्तु यस आन्दोलनबाट पनि उनको जीवन शैलीमा परिवर्तन आएन तथा उनले भने कि यो त सधैं हुँदै आएको छ, कहिले निर्धनता आयो कहिले धन-धान्यले परिपूर्ण भयो । कहिले रोग त कहिले स्वस्थ्य, कहिले रङ्क कहिले राजा अर्थात् निर्धनताको प्रथम उपचार न उनको लागि सफल रह्यो तथा न धन-धान्यले परिपूर्णता, उनको सुधारको लागि सफल सिद्ध भयो । उनी यसलाई रात-दिनको चक्र नै ठाने तथा त्यसको पछाडि कार्यरत अल्लाहको इच्छालाई बुझ्न असफल रहे, अनि हामीले उनलाई एक्कासि आफ्नो प्रकोपको पकडमा लियौं । यसैकारण हदीसमा मुसलमानहरूको लागि यसको विपरीत वर्णित गरिएको छ कि उनी वैभव तथा सुविधा प्राप्त भए अल्लाहप्रति कृतज्ञता व्यक्त गर्छन् तथा दुःख पुग्दा धैर्यले काम लिन्छन्, यसप्रकार दुबै स्थिति उनको लागि कल्याणकारी तथा पुण्यको कारण बन्दछ । (सहीह मुस्लिम किताबुज़ जुहद बाबुल मोमिन अमरूहू कुल्लुहू खै़र)

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٩٦﴾

(९६) र यदि ती नगरहरूका निवासी ईमान स्थापित गरेको तथा संयम धारण गरेको भए हामीले उनीहरूका लागि आकाश एवं धर्तीका विभूतिहरूको ढोका खोलिदिने थियौं तर उनीहरूले झुठ्लाए, त हामीले उनीहरूलाई उनीहरूका कुकर्मका कारण समातिहाल्यौं ।

أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿٩٧﴾

(९७) के तैपनि यी बस्तीहरूका निवासी यस कुराबाट निश्चिन्त भइसकेका छन् कि उनीमाथि हाम्रो प्रकोप रात्रिका समय आइ समात्न सक्छ जब उनी निद्रामा हुन्छन् ।

أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُم بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يَلْعَبُونَ ﴿٩٨﴾

(९८) तथा के ती बस्तीहरूका मानिस यस कुराबाट निश्चिन्त भइहालेका छन् कि उनीमाथि हाम्रो प्रकोप दिउँसै आउन सक्छ जुनबेला उनीहरू खेलमा व्यस्त हुन्छन् ?

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ ۚ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٩٩﴾

(९९) अन्ततः के उनीहरू अल्लाहको योजनाबाट निश्चिन्त भए ? त अल्लाहको योजनाबाट क्षतिग्रस्त मानिसहरू[1] नै निश्चिन्त हुन्छन् ।

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا

(१००) त के जो धर्तीमा त्यसका निवासीहरूको विनाशका पश्चात उत्तराधिकारी

[1]यी आयतमा अल्लाह तआलाले सर्वप्रथम यो वर्णन गरेको छ कि ईमान (विश्वास) तथा संयम यस्तो विषय हो कि जुन वस्तीका मानिसहरू त्यसलाई अपनाउँछन् उनीमाथि अल्लाह तआला आकाश तथा धर्तीका धनसम्पत्तिहरूका बाट खोलिदिन्छ अर्थात आवश्यकता अनुसार आकाशबाट वर्षा गर्दछ तथा धर्तीलाई त्यसबाट सिंचेर उब्जनीलाई बढाउँछ । परिणामस्वरूप उन्नति तथा समृद्धि हुन्छ, परन्तु यसको विपरित झुठ्लाउने तथा कुफ्रको मार्ग अपनाउने समुदाय अल्लाहको प्रकोपका अधिकारी हुन्छन्, अनि ज्ञान हुँदैन कि रात्रि-दिन कुन समय प्रकोप आईपुग्छ तथा खेल्दै-खाँदै यस वस्तीलाई एक क्षणमा भग्नावशेषमा परिवर्तन गरिदिन्छ । यसकारण अल्लाहका यी प्रकोपहरूबाट निश्चिन्त हुनुहुँदैन । यस निश्चिन्तताको परिणाम मात्र हानि बाहेक अरू केही हुँदैन । (مَكْر) (मकर) को भावार्थको लागि हेर्नुस् सूरःआले-इमरान आयत ५४ को व्याख्या ।

أَن لَّوْ نَشَآءُ أَصَبْنَٰهُم بِذُنُوبِهِمْ ۚ وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿١٠٠﴾

भएका छन् उनीहरूलाई ज्ञान भएन कि यदि हामी चाहन्छौं भने उनका पापहरूका कारण उनीहरूलाई विपदामा पारिदिन्छौं तथा उनका हृदयमा मोहर (छाप) लगाईदिन्छौं ताकि उनी सुन्न नसकून् ।[1]

تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنۢبَآئِهَا ۚ وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَٰتِ فَمَا كَانُوا۟ لِيُؤْمِنُوا۟

(१०१) यी नगरहरूका केही घटना हामी तपाईंलाई भनिराखेका छौं तथा उनका ईशदूत उनका पासमा तर्कहरू सहित आए ।[2] तैपनि जसलाई उनीहरूले पहिला मानेनन्, त्यसलाई फेरि मान्ने योग्य भएनन् ।[3]

[1]अर्थात् पापहरूको परिणाम स्वरूप केवल प्रकोप नै आउँदैन, हृदयहरूमा पनि ताल्चा लाग्छन् । अनि ठूला भन्दा ठूला प्रकोप पनि उनलाई निश्चिन्तताको निद्रावाट ब्यूँझाउन सक्दैनन् । अन्य केही स्थानहरूमा भए जस्तै अल्लाह तआलाले यहाँ पनि वर्णन गरेको छ कि जुन प्रकार हामीले पूर्वका समुदायहरूलाई उनका पापका कारण नष्ट गऱ्यौं, हामीले चाहेको अवस्थामा तिमीलाई पनि तिम्रा कुकर्महरूका परिणामस्वरूप नष्ट गर्न सक्दछौं । तथा अर्को कुरो यो वर्णित गरियो कि सत्यको आवाजको निम्ति उनका कान थुनिन्छन् । अनि चेतावनी एवं शिक्षा उनका लागि व्यर्थ भएर जान्छ ।

[2]जुन प्रकार पूर्वका पानाहरूमा केही नवीहरूको वर्णन गरियो, (بيّنات) (बइयेनात) को अर्थ तर्क, तथा युक्ति एवं चमत्कार दुवैसित छ । उद्देश्य यो हो कि रसूलद्वारा जवसम्म हामीले आफ्ना निशानीहरू देखाएनौं, हामीले उनलाई कष्ट पुऱ्याएनौं । किनभने

﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّىٰ نَبْعَثَ رَسُولًا﴾

"जबसम्म हामी रसूल पठाउँदैनौ, प्रकोप अवतरित गर्दैनौं ।" (सूरः बनी इस्राईल-१५)

[3]यसको एउटा भावार्थ यो हो कि प्रतिज्ञा दिवसमा जब उनीसित बचन लिइएको थियो त यिनी अल्लाहका ज्ञानमा ईमान ल्याउनेवाला थिएनन्, यसकारण जब उनको पासमा अल्लाहका रसूल आए त अल्लाहको ज्ञान अनुसार उनीहरू ईमान ल्याएनन् (विश्वास गरेनन्) । किनभने उनको भाग्यमा ईमान ल्याउनु थिएन, जसलाई अल्लाहले आफ्नो ज्ञानको अनुसार लेखिदिएको थियो । जसलाई हदीसमा (فكلٌ ميسّر لما خلق له) (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरतुल लैल) सित तुलना गरिएको छ । दोस्रो भावार्थ यो हो कि जब उनको पासमा पैग़म्बर आए, त उनी यसकारण त्यसमा विश्वास गरेनन् किनभने उनी यसभन्दा पूर्व सत्यलाई झुठ्लाइसकेका थिए । अर्थात् प्रारम्भमा नै जुन कुरोलाई झुठ्लाई सकेका थिए, त्यही पाप उनको ईमान कायम नगर्नुको कारण बन्यो तथा ईमान ल्याउनुको सौभाग्यबाट उनी बञ्चित भए, यसैकारण आउने वाक्यमा छाप लगाउने कुरोसित तुलना गरिएको छ ।

بِمَا كَذَّبُوا مِن قَبْلُ ۚ كَذَٰلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَىٰ قُلُوبِ الْكَافِرِينَ ﴿١٠١﴾

यसप्रकार अल्लाह विश्वासहीनहरूका हृदयमा मुद्रा (छाप) लगाईदिन्छ ।

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِم مِّنْ عَهْدٍ ۖ وَإِن وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ ﴿١٠٢﴾

(१०२) तथा हामीले उनका अधिकतर मानिसहरूलाई वचनको पालना गरेको पाएनौं[1] तथा हामीले उनीहरूमध्ये अधिकतरलाई अवज्ञाकारी पायौं ।

ثُمَّ بَعَثْنَا مِن بَعْدِهِم مُّوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا ۖ فَانظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ ﴿١٠٣﴾

(१०३) अनि उनका पश्चात हामीले (ईशदूत) मूसालाई आफ्ना लक्षणहरूका साथ फिरऔन एवं उसका प्रमुखहरूका पासमा पठायौं ।[2] तब उनीहरूले उनको हक पूरा गरेनन् । अनि हेर कि उपद्रवीहरूको अन्त कस्तो रहयो ।[3]

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠٤﴾

(१०४) तथा मूसाले भन्नुभयो, हे फ़िरऔन ! म सम्पूर्ण जगतको प्रभुतिर वाट पैग़म्बर हूँ ।

﴿وَمَا يُشْعِرُكُمْ أَنَّهَا إِذَا جَاءَتْ لَا يُؤْمِنُونَ ۞ وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ﴾

"तथा तिमीलाई के ज्ञात छ यिनी त यस्तै (दूर्भाग्यशाली) हुन् कि यिनको पासमा निशानीहरू पश्चात पनि विश्वास गर्दैनन् तथा हामी उनका हृदय तथा आँखालाई उल्टाइदिनेछौं (त) जस्तो यिनी यस (कुरआन) मा पहिलो पटक ईमान सुदृढ गरेनन्, त्यस्तै फेरि पनि गर्ने छैनन् ।" (सूरः अल-अनाम-१०९ तथा ११०)

[1]यसबाट केही ज्ञाताहरूले अल्लाहको प्रभु हुने कुरोको वचन लिएका छन् जुन आत्माहरूको लोकमा लिइएको थियो, केहीले प्रकोप हटाउनको लागि पैग़म्बरसित जुन सन्धि गर्दथे, ती वचन अथवा सन्धिहरू तथा केहीले सामान्य वचनसित तात्पर्य लिएका छन्, जुन आपसमा एक-अर्कासित गर्दथे । र यो वचन भङ्ग गर्नु, चाहे कुनै प्रकारको होस्, भ्रष्ट कार्य हो ।

[2]यहाँवाट आदरणीय मूसाको वर्णन प्रारम्भ भइराखेको छ, जो वर्णित नबीहरूका पश्चात आए, जो महान सम्मानित पैग़म्बर थिए, जसलाई मिश्रको फ़िरऔन तथा त्यसको जनताको पासमा निशानीहरू तथा चमत्कार दिएर पठाइएको थियो ।

[3]अर्थात् उनीहरूलाई डुबाइयो जस्तो कि अगाडि आउने छ ।

حَقِيقٌ عَلَىٰٓ أَن لَّآ أَقُولَ عَلَى ٱللَّهِ إِلَّا ٱلْحَقَّ ۚ قَدْ جِئْتُكُم بِبَيِّنَةٍ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِىَ بَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿١٠٥﴾

(१०५) मेरो लागि यही योग्य छ कि सत्यबाहेक अल्लाहसित सम्बद्ध अरू कुनै कुरा नबोलूँ । म तिम्रो प्रभुको तर्फबाट एउटा ठूलो निशानी पनि ल्याएको छु ।[1] यसकारण तिमी इस्राईलका सन्तानलाई मसँग पठाइदेउ ।[2]

قَالَ إِن كُنتَ جِئْتَ بِـَٔايَةٍ فَأْتِ بِهَآ إِن كُنتَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ﴿١٠٦﴾

(१०६) त्यस (फ़िरऔन) ले भन्यो यदि तपाईं कुनै चमत्कार लिएर आउनुभएको छ भने, त्यसलाई प्रस्तुत गर्नुस् यदि तपाईं सत्य हुनुहन्छ ।

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِىَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ ﴿١٠٧﴾

(१०७) तब तपाईंले आफ्नो छडी (लौरो) ले हिर्काउनुभयो, त त्यो सहसा (एक्कासि) एउटा स्पष्ट अजिङ्गर सर्प बनिहाल्यो ।

وَنَزَعَ يَدَهُۥ فَإِذَا هِىَ بَيْضَآءُ لِلنَّٰظِرِينَ ﴿١٠٨﴾

(१०८) तथा आफ्नो हात बाहिर निकाल्नु भयो, तब त्यो सहसा सबै हेर्नेहरूका समक्ष धेरै टल्किने कुरो भएको देखियो ।[3]

قَالَ ٱلْمَلَأُ مِن قَوْمِ فِرْعَوْنَ

(१०९) फ़िरऔनले वर्गका प्रमुखसित भन्यो

---

[1] जुन यस कुराको प्रमाण हो कि म वास्तवमा अल्लाहतिरबाट पठाइएको रसूल हूँ । यस चमत्कार र ठूलो निशानीको वर्णन पनि अगाडि आउनेछ ।

[2] इस्राईलका सन्तान जसको मूल निवास सीरियाको क्षेत्र थियो, आदरणीय यूसुफको समयमा मिश्र गइहालेका थिए अनि त्यहींका निवासी भए । फिरऔनले उनीहरूलाई दास बनाएर राखेको थियो तथा उनीमाथि विभिन्न प्रकारको अत्याचार गर्दथ्यो जसको विस्तृत वर्णन सूर: अल-बकर:मा भइसकेको छ तथा अगाडि पनि आउने छ । फ़िरऔन तथा त्यसका दरबारका मन्त्रीहरूले जब आदरणीय मूसाको आमन्त्रणलाई अस्वीकार गरिदिंए तब आदरणीय मूसाले दोस्रो माँग गर्नुभयो कि इस्राईलका सन्तानलाई स्वतन्त्र गरिदेउ ताकि उनी आफ्ना मूल स्थानमा गई मान-सम्मानका जीवन व्यतीत गरून् तथा अल्लाहको पूजा गरून् ।

[3] अर्थात् अल्लाह तआलाले जुन दुईटा ठूला चमत्कार प्रदान गर्नुभएको थियो, आफ्नो सत्यताको लागि त्यसलाई प्रस्तुत गरिदिनु भयो ।

إِنَّ هَٰذَا لَسَٰحِرٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٩﴾

कि यो बडो ज्ञाता (निपुण) जादुगर छ ।[1]

يُرِيدُ أَن يُخْرِجَكُم مِّنْ أَرْضِكُمْ ۖ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ﴿١١٠﴾

(११०) त्यसले तिमीहरूलाई तिम्रो देशबाट निकाल्न चाहन्छ अनि तिमीहरूले के विचार दिन्छौ ?

قَالُوٓا۟ أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِى ٱلْمَدَآئِنِ حَٰشِرِينَ ﴿١١١﴾

(१११) उनीहरूले भने कि तपाईं त्यसलाई तथा त्यसको भाईलाई समय दिनुस् तथा नगरहरूमा एकत्र कर्ताहरू (हरकाराहरू) लाई पठाइदिनुस्

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سَٰحِرٍ عَلِيمٍ ﴿١١٢﴾

(११२) ताकि उनीहरूले सबै कुशल जादूगरहरूलाई तपाईंको समक्ष ल्याएर उपस्थित गरून् ।[2]

وَجَآءَ ٱلسَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوٓا۟ إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ ٱلْغَٰلِبِينَ ﴿١١٣﴾

(११३) तथा जादुगर फ़िरऔनको पासमा आए र भने कि यदि हामी सफल भयौं भने के हाम्रो लागि कुनै प्रतिकार छ ?

[1]चमत्कारलाई देखेर विश्वास गर्नुको सट्टा फ़िरऔनका सभासदहरूले त्यसलाई जादू भने कि यो त बडो दक्ष जादूगर छ । यसबाट त्यसको उद्देश्य तिम्रो राज्य समाप्त गर्नु हो । किनभने आदरणीय मूसाको समयमा जादूको सामान्य प्रचलन भइराखेको थियो, यसकारण चमत्कारलाई पनि उनीहरूले जादू भन्ठाने, जसमा अलिकति पनि मनुष्यको अधिकार हुँदैन । शुद्धरूपले अल्लाहको इच्छाबाट नै प्रदर्शित हुन्छन् । यसप्रकार यस विषयबाट फ़िरऔनका दरबारियाहरूका लागि आदरणीय मूसाको विरूद्ध फ़िरऔनलाई भ्रमित पार्ने अवसर प्राप्त भयो ।

[2]आदरणीय मूसाको समयमा जादूगरहरूलाई ठूलो सम्मान प्राप्त थियो, यसैकारण आदरणीय मूसाद्वारा प्रस्तुत चमत्कारलाई पनि उनीहरूले जादू भन्ठाने तथा जादूद्वारा त्यसको काटको योजना बनाए । जस्तो कि अन्य स्थानमा आदेश छ कि फ़िरऔन तथा त्यसका दरबारियाहरूले भने, “हे मूसा ! के तिमी चाहन्छौं कि आफ्नो जादूको शक्तिले हामीलाई आफ्नो धर्तीबाट निष्कासित गरिदेउ, अत: हामीले पनि यस्तै जादू यसको प्रतिस्पर्धामा ल्याउनेछौं, यसको लागि कुनै उचित स्थान तथा समयको निर्धारण हामी स्वयं गरौं जसको दुबैले पालना गरौं । आदरणीय मूसाले भने कि नवरोजका दिन (नयाँ दिन) तथा चाश्त (नाश्ता) को समय हो, यस हिसाबले सबै एकत्रित हुनेछन् ।” (सूर: ताहा-५७ देखि ८१ सम्म)

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ ﴿١١٤﴾

(११४) उसले भन्यो हो, र तिमी सबै निकटवर्ती मानिसहरूमा हुनेछौ ।[1]

قَالُوا يَا مُوسَىٰ إِمَّا أَن تُلْقِيَ وَإِمَّا أَن نَّكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ ﴿١١٥﴾

(११५) ती (जादूगरहरू) ले भने कि हे मूसा ! चाहे (पहिला) तपाईंले हाल्नुस् अथवा हामीले नै हालौं ।[2]

قَالَ أَلْقُوا ۖ فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ ﴿١١٦﴾

(११६) (मूसा) ले भने कि तिमीले नै हाल ।[3] अनि जब उनीहरूले हाले त मानिसहरूको आँखामा जादू गरिदिए तथा उनलाई भयभीत बनाइदिए तथा एक प्रकारको ठूलो जादू देखाए ।[4]

[1]जादूगरले दुनियाँ प्राप्त गर्ने इच्छा राख्दथे यसकारण उनीहरूले जादूको प्रशिक्षण लिएका थिए, तसर्थ राम्रो अवसर देखे कि राजालाई हाम्रो आवश्यकता भएको छ, अवसरको फाइदा लिएर बढीभन्दा बढी लाभ किन न प्राप्त गर्ने । अतः उनीहरूले सफलता पश्चात त्यसको प्रतिफलको लागि माँग प्रस्तुत गरे, जसमा फ़िरऔनले भन्यो कि मात्र धन नै प्राप्त हुनेछैन बरू हाम्रा निकटवर्ती मानिसहरूमा सम्मिलित हुनेछौ ।

[2]जादूगरहरूले यो अधिकार आफूमाथि पूर्ण भरोसा हुनुको कारण दिए । उनीहरूले पूर्ण विश्वास गर्दथे कि उनको मुकाबिलामा मूसाको चमत्कार जसलाई उनीहरू जादू नै ठान्दथे, कुनै स्थान राख्दैन तथा यदि मूसालाई पहिले नै आफ्नो कलाको प्रदर्शनको अवसर दिए पनि त्यसबाट कुनै अन्तर पर्नेछैन । हामीले उसको कलाको तोड कुनै प्रकारले गरिदिनेछौं ।

[3]परन्तु मूसा अलैहिस्सलाम अल्लाहका रसूल थिए तथा उनलाई अल्लाहको समर्थन प्राप्त थियो, यसकारण उनलाई आफ्नो अल्लाहमाथि पूर्ण विश्वास थियो । अतः उनले बिना कुनै चिन्ता तथा विचार गरी उनीहरूसित भने कि तिमीले जे-जति देखाउनु छ देखाउ । यसको अतिरिक्त यसमा यो बुद्धिमानी पनि हुनसक्छ कि जादूगरहरूद्वारा प्रस्तुत जादूको तोड यदि आदरणीय मूसाद्वारा प्रदर्शित हुनेछ भने त्यसले मानिसहरूलाई अधिक प्रभावित गर्नेछ, जसबाट उनको सत्यता स्पष्ट भएर आउनेछ तथा मानिसहरूलाई विश्वास गर्नुमा कठिनाई हुनेछैन ।

[4]केही पुरातत्वमा भनिएको छ कि यी जादूगरहरूको संख्या ७० हजार थियो । प्रत्यक्ष रूपले यो संख्या अतिश्योक्तिबाट बञ्चित छैन, जसमा प्रत्येकले एउटा लठ्ठी तथा एउटा डोरी मैदानमा हाने जुन मानिसहरूलाई दगुरिराखेको प्रतीत भएको थियो । यो अर्थात् उनीद्वारा प्रदर्शित निकै ठूलो जादू थियो ।

(११७) तथा हामीले मूसालाई आदेश दियौं कि आफ्नो लौरो हान, अनि त्यसले अकस्मात उनको स्वाङ्ग (नक्कली कुरो) लाई निल्न थाल्यो ।[1]	وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ ۖ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ ﴿١١٧﴾
(११८) अतः सत्य प्रकट भयो र उनीहरूले जे-जति बनाएका थिए, सबै जाँदै गर्‍यो ।	فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا۟ يَعْمَلُونَ ﴿١١٨﴾
(११९) अतः उनीहरू यस अवसरमा पराजित भएर अति अपमानित भई फर्के ।	فَغُلِبُوا۟ هُنَالِكَ وَانقَلَبُوا۟ صَٰغِرِينَ ﴿١١٩﴾
(१२०) तथा जादूगरहरुले ढोगे ।	وَأُلْقِىَ السَّحَرَةُ سَٰجِدِينَ ﴿١٢٠﴾
(१२१) तब भन्नथाले हामीले सम्पूर्ण जगतको प्रभुमा विश्वास गर्‍यौं ।	قَالُوٓا۟ ءَامَنَّا بِرَبِّ الْعَٰلَمِينَ ﴿١٢١﴾
(१२२) जो मूसा तथा हारूनको पनि प्रभु हो ।[2]	رَبِّ مُوسَىٰ وَهَٰرُونَ ﴿١٢٢﴾
(१२३) फ़िरऔनले भन्यो तिमी त्यस (मूसा) मा मेरो आज्ञाभन्दा पहिला विश्वास गर्‍यौ निःसन्देह यो एउटा षड्यन्त्र हो जुन तिमीले नगरमा	قَالَ فِرْعَوْنُ ءَامَنتُم بِهِۦ قَبْلَ أَنْ ءَاذَنَ لَكُمْ ۖ إِنَّ هَٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوهُ فِى الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا۟

[1]परन्तु यो जे-जति पनि थियो, एउटा काल्पनिक, जादूगरी तथा जादू थियो, जुन वास्तविकताको सामना गर्न सक्दैनथ्यो । अतः मूसाले लौरो हान्नासाथ सबै समाप्त भयो तथा लौरोले एक भयानक अजिङ्गरको रूप धारण गरी सबै निल्यो ।

[2]जादूगरहरूले जो जादूको कला तथा त्यसको वास्तविकतालाई जान्दथे यो देखेपछि बुझे कि मूसाले यहाँ जे-जति प्रस्तुत गरेको छ, जादू होइन, उनी वास्तवमा अल्लाहका दूत हुन्, तथा अल्लाहको सहायताले नै यो चमत्कार प्रस्तुत गरेका छन् जसले एकक्षणमै हामी सबैको कलालाई समाप्त पारिदियो । अतः उनीहरूले मूसामा निष्ठाको घोषणा गरिदिए । यसबाट यो कुरा स्पष्ट भयो कि असत्य, असत्य हो, चाहे त्यसमाथि जति पनि आकर्षक वस्त्र राखियोस् तथा सत्य सत्य नै हो चाहे त्यसमाथि जति पनि अरू कुराको पत्र राखियोस् । अन्तिम विजय सत्यकै हुन्छ ।

مِنْهَآ أَهْلَهَا ۖ فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ ﴿١٢٣﴾

त्यसका निवासीहरूलाई त्यसबाट निकाल्नको लागि रचेका हौ। अतः तिमीलाई शीघ्र नै थाहा हुनेछ।[1]

لَأُقَطِّعَنَّ أَيْدِيَكُمْ وَأَرْجُلَكُم مِّنْ خِلَافٍ ثُمَّ لَأُصَلِّبَنَّكُمْ أَجْمَعِينَ ﴿١٢٤﴾

(१२४) मैले तिम्रो एकातिरको हात तथा अर्कोतिरको खुट्टा काटिदिनेछु। अनि तिमी सबैलाई फाँसीमा झुण्ड्याइ दिनेछु।[2]

قَالُوٓا۟ إِنَّآ إِلَىٰ رَبِّنَا مُنقَلِبُونَ ﴿١٢٥﴾

(१२५) (उनीहरूले) उत्तर दिए कि हामी (मरेर) आफ्नो प्रभुको पासमा नै जानेछौं।[3]

وَمَا تَنقِمُ مِنَّآ إِلَّآ أَنْ ءَامَنَّا بِـَٔايَـٰتِ رَبِّنَا لَمَّا جَآءَتْنَا ۚ رَبَّنَآ أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ ﴿١٢٦﴾

(१२६) तथा तिमीले हामीमा यही दोष त देखेका छौ कि हामीले आफ्नो परमेश्वरका आयतहरू (लक्षणहरू) प्रति विश्वास गऱ्यौं,[4] जब त्यो हाम्रो पासमा आयो, हे हाम्रा परमेश्वर ! हामीमा

[1]यो जे-जति भयो फ़िरऔनको लागि बडो आश्चर्यजनक विषय थियो, यसकारण त्यसको समझमा अरू केही आएन र यो भन्यो कि तिमी सबै आपसमा मिलेका छौ तथा उसको उद्देश्य हाम्रो राज्यलाई समाप्त गर्नु हो। त हेर, यसको परिणाम निकट भविष्यमा तिमीलाई ज्ञात हुनेछ।

[2]अर्थात् दायाँ खुट्टा तथा बायाँ हात बायाँ खुट्टा अथवा तथा दायाँ हात, अनि यति मात्रै होइन्, फाँसीमा झुण्ड्याएर अरूहरूको लागि शिक्षा बनाइ दिनेछु।

[3]यसको भावार्थ यो हो कि यदि तिमीले हाम्रो साथमा यस्तो व्यवहार गर्छौ भने तिमीलाई पनि यस कुराको लागि तयार रहनुपर्छ कि केयामतका दिन अल्लाह तआलाले तिमीलाई यस अपराधको कठोर दण्ड दिनेछ, यसकारण कि हामी सबैलाई मरेर उसैको पासमा जानु छ, त्यसको दण्डबाट को बच्न सक्छ र ? अर्थात् फ़िरऔनलाई संसारको यातनाको सापेक्ष आख़िरतको यातनासित तर्साइएको छ। दोस्रो भावार्थ यो हो कि मृत्यु त हामीलाई आउँने नै छ। यसबाट के अन्तर पर्छ कि फाँसीको पासोबाट आओस् अथवा अन्य साधनबाट।

[4]अर्थात् तिम्रो निकट हाम्रो यही दोष छ जसबाट तिमी हामीसित क्रोधित छौ र हामीलाई दण्ड दिनेछौं। जबकि यो कुनै दोष होइन यो त गुण हो कि जब वास्तविकता हाम्रो समक्ष आइपुग्यो, त हामीले त्यसको तुलनामा संसारका सारा लाभ लत्याइदियौं तथा वास्तविकतालाई अपनायौं। अनि उनीहरूले आफ्ना मुख फिरऔनतिरबाट फर्काइ अल्लाहतिर गरे तथा अल्लाहको दरबारमा प्रार्थना गर्नथाले।

धैर्य प्रवाहित गरिदेउ[1] तथा हामीलाई मुसलमान छँदै मृत्यु देउ ।[2]

(१२७) तथा फ़िरऔनका जातिका प्रमुखहरूले भने कि के तपाईंले मूसा एवं त्यसको क़ौमलाई यसै छाडिदिनु हुनेछ ताकि प्रदेशमा उपद्रव गरून्[3] तथा तपाईंका देवताहरूलाई त्यागिदेऊन् ।[4] उसले भन्यो हामी उनका पुत्रहरूको हत्या गर्नेछौं तथा उनका स्त्रीहरूलाई जीवित रहन दिनेछौं। हामी उनीमाथि प्रभावी छौं।[5]

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ ۚ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ ﴿١٢٧﴾

(१२८) मूसाले आफ्नो क़ौमसित भने कि अल्लाह (तआ़ला) को सहायता प्राप्त गर तथा धैर्य राख यो धर्ती अल्लाह (तआ़ला) कै हो, त्यसले

قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا ۖ إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ

[1]ताकि हामीले तिम्रो यस शत्रुको यातनालाई सहन गर्न सकौं तथा सत्यसित सम्बन्धित एवं ईमानमा दृढतापूर्वक स्थापित रहौं ।

[2]यस सांसारिक परीक्षाबाट हामी भित्र ईमानको लागि न परिवर्तन आओस् न कुनै अन्य विषयमा हामी अल्झौं ।

[3]यो प्रत्येक कालका भ्रष्टाचारीहरूको कार्य रहिआएको छ कि उनी निष्ठावानहरूलाई उपद्रवी तथा उनको ईमानको आमन्त्रण तथा एकेश्वरवाद (तौहीद) लाई उपद्रवसित तुलना गर्दछन्, फ़िरऔनका अनुयायीहरूले पनि यही गरे ।

[4]फ़िरऔनलाई पनि यद्यपि स्वयं प्रभु हुने कुरोको दाबी थियो ﴿أَنَا رَبُّكُمُ الْأَعْلَىٰ﴾ "म तिम्रो ठूलो प्रभु हूँ ।" (त्यसले भन्ने गर्दथ्यो) परन्तु अरू स-साना देवता पनि थिए, जसद्वारा मानिसहरू फ़िरऔनको निकटता प्राप्त गर्दथे ।

[5]हाम्रो यस प्रबन्धमा यिनी बाधा पुऱ्याउन सक्दैनन् । पुत्रहरूको हत्याको यो कार्यक्रम पुनः फ़िरऔनका अनुयायीहरूको भनाईबाट बनाइयो । यसभन्दा पूर्व पनि जब मूसा अलैहिस्सलामको जन्म भएको थिएन, इस्राईलका सन्तानहरूका नवजात शिशुको हत्या गर्न प्रारम्भ गरिसकेको थियो । मूसाको जन्म पश्चात अल्लाहले उनलाई बचाउन प्रबन्ध गऱ्यो कि मूसालाई स्वयं फ़िरऔनको महलमा पुऱ्याइदियो तथा उसको काखमा पालन-पोषण गरायो ।

يُورِثُهَا مَن يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ ۖ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ ﴿١٢٨﴾

आफ्ना भक्तहरू मध्ये जसलाई चाहन्छ, स्वामित्व प्रदान गर्दछ तथा अन्तिम सफलता उनीहरूलाई नै प्राप्त हुन्छ, जो अल्लाहसित तर्सन्छन् ।[1]

قَالُوا أُوذِينَا مِن قَبْلِ أَن تَأْتِيَنَا وَمِن بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ۚ قَالَ عَسَىٰ رَبُّكُمْ أَن يُهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ ﴿١٢٩﴾

(१२९) उनीहरूले भने कि तपाईं आउनु भन्दा पहिला पनि[2] हामीलाई कष्ट दिइयो तथा तपाईंको आगमन पश्चात पनि ।[3] उनले भने कि शीघ्र नै अल्लाह तिम्रा शत्रुहरूलाई विनाश गरिदिनेछ तथा यस धर्तीको स्वामित्व तिमीलाई दिइनेछ अनि यो हेर्नेछ कि तिम्रो आचरण कस्तो छ ?[4]

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ ﴿١٣٠﴾

(१३०) तथा हामीले फ़िरऔनवालाहरूलाई अनिकाल एवं फलहरूको कमीबाट ग्रस्त पार्यौं ताकि उनीहरूले शिक्षा प्राप्त गर्न सकून् ।[5]

---

[1] जब फ़िरऔनतिरबाट पुनः अत्याचार प्रारम्भ भयो त आदरणीय मूसाले आफ्नो जातिका मानिसहरूलाई अल्लाहको सहायता प्राप्त गर्न तथा धैर्य राख्न शिक्षा दिए कि यदि तिमी सत्य-मार्गमा रह्यौ भने अन्ततः धर्तीको राज्य तिमीलाई नै प्राप्त हुनेछ ।

[2] यो संकेत ती अत्याचारहरूतिर छ, जुन मूसाको जन्मभन्दा पूर्व उनीमाथि हुने गर्थ्यो ।

[3] जादूगरको घटना पश्चात अत्याचारको यो नयाँ चरण प्रारम्भ भयो, जुन मूसा अलैहिस्सलामको आगमन पश्चात प्रारम्भ भयो ।

[4] आदरणीय मूसा अलैहिस्सलामले सान्त्वना दिए कि नआत्तिनु, तिम्रा शत्रु शीघ्र नै नष्ट गरिने छन्, तथा धर्तीमा तिमीलाई स्वामित्व प्राप्त हुनेछ । अनि तिम्रो परीक्षाको एउटा नयाँ चरणको प्रारम्भ हुनेछ । अहिले त कष्ट तथा कठिनाईहरूबाट परीक्षा लिइँदैछ, अनि तिमीलाई पुरस्कृत तथा कृपाको वर्षा तथा स्वामित्व प्रदान गरेर तिम्रो परीक्षा लिइनेछ ।

[5] फ़िरऔनका सन्तानसित तात्पर्य फ़िरऔनका अनुयायीहरू हुन् । तथा सेनीन (سِنِين) सित अकाल तथा सुख्खा अर्थात् वर्षाको कमी तथा वृक्षहरूमा कीरा लाग्नाको कारण पैदावारमा कमी हो । यस परीक्षाबाट उद्देश्य यो थियो कि शायद उनी यस अत्याचार तथा घमण्डबाट रोकिऊन् जसमा उनीहरू लिप्त छ ।

فَإِذَا جَآءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَٰذِهِۦ ۖ وَإِن تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَىٰ وَمَن مَّعَهُۥٓ ۗ أَلَآ إِنَّمَا طَٰٓئِرُهُمْ عِندَ اللَّهِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٣١﴾

(१३१) यदि उनको पासमा भलाई आउँछ त भन्दछन् कि यो हाम्रो निम्ति हुनैपर्छ तथा यदि विपदा आउँछ भने मूसा तथा उनका अनुयायीहरूबाट अपशगुनका रूपमा लिन्छन्[१] सुनिहाल, उनको अपशगुन अल्लाहसित छ ।[२] किन्तु उनीहरूमा अधिकतर मानिसहरू बुझ्दैनन् ।

وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِۦ مِنْ ءَايَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ ﴿١٣٢﴾

(१३२) तथा उनीहरूले भने कि हाम्रा नजिक जुनसुकै निशानी हामीमाथि जादू चलाउनको निम्ति ल्याउँछौ हामीले तिम्रो विश्वास गर्ने छैनौं ।[३]

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ

(१३३) पछि हामीले उनीमाथि तूफान तथा सलह एवं जुम्रा, कीरा तथा भ्यागुता एवं रगत पठायौं

[१](حَسَنَةٌ) (हसन:) सित तात्पर्य अनाज तथा फलहरूको प्रचुरता तथा (سَيِّئَةٌ) को अर्थ हो नराम्रो कुरो, जसबाट तात्पर्य हसन:को विपरीत अकाल, सूखा तथा उब्जनीको कमी हो (حَسَنَةٌ) (हसन:) को सम्पूर्ण विशेषता स्वयंले लिन्थे कि यो हाम्रा प्रयत्नहरूका परिणाम हो तथा विपदाको कारण आदरणीय मूसा उनका अनुयायीहरूलाई बताउँछन् कि यो तिमीहरूका अशुभ प्रभाव हाम्रो देशमा परिरहेका छन् ।

[२](طائر) को अर्थ हो, "उड्नेप्राणी" अर्थात् पंक्षी । किनभने उनीहरू पंक्षीहरूको दायाँ तथा बायाँबाट उड्ने कुरोलाई शुभ तथा अशुभ मान्ने गर्दथे । यसकारण यो शब्द पूर्णरूपले "फालनामा" को लागि प्रयोग हुनथाल्यो तथा यहाँ यो यसै अर्थमा प्रयोग भएको छ । अल्लाह तआलाले भन्नुभयो कि राम्रो अथवा नराम्रो खुशहाली तथा अकाल जुन उनीहरूलाई पुग्दछ, त्यसका कारण अल्लाह तआलाका तिरबाट हुन्, मूसा तथा उनका अनुयायीतिरबाट होइन । ﴿طَٰٓئِرُهُمْ عِندَ اللَّهِ﴾ को अर्थ हुन्छ कि अपशगुनको कारण अल्लाहको ज्ञानमा छ तथा त्यो उनको कुफ्र तथा अवहेलना हो न कि केही अन्य कुरो अथवा अल्लाहको तर्फबाट छ तथा यसको कारण उनको कुफ्र हो ।

[३]यो त्यसै कुफ्र तथा मिथ्या आरोपका प्रदर्शन हो जसमा उनीहरू अग्रसित भएका थिए तथा चमत्कार एवं अल्लाहका निशानीहरूलाई अहिले पनि जादूगरी भन्थे तथा भन्न लगाउँथे ।

وَالدَّمَ اٰيٰتٍ مُّفَصَّلٰتٍ فَاسْتَكْبَرُوْا وَكَانُوْا قَوْمًا مُّجْرِمِيْنَ ﴿١٣٣﴾

अलग-अलग निशानीहरू[1] अनि उनीहरूले अहंकार गरे तथा उनी पापी थिए ।

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوْا يٰمُوْسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ ۚ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ﴿١٣٤﴾

(१३४) तथा जब उनीमाथि प्रकोप आउँथ्यो तब भन्थे कि हे मूसा ! हाम्रो लागि आफ्नो परमेश्वरसित त्यस वचनद्वारा जुन तपाईंलाई दिइएको छ प्रार्थना गरिदिनुस्, यदि तपाईंले हामीबाट प्रकोप हटाइदिनुभयो भने हामी अवश्य तपाईंमा ईमान स्थापित गर्नेछौं तथा तपाईंसँग इस्राईलका पुत्रहरूलाई पठाइदिनेछौं ।

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ اِلٰٓى اَجَلٍ

(१३५) अनि जब हामीले उनीबाट त्यस प्रकोपलाई एक विशेष समयका लागि जहाँसम्म कि उनलाई पुग्नु थियो,

[1]तूफ़ानसित तात्पर्य छ बाढी, अत्याधिक वर्षा, जसमा प्रत्येक वस्तु डुब्यो अथवा मृतहरूको अधिक संख्या हो । जसबाट प्रत्येक घरमा दुःखका बादलहरूले घेरे । (جراد) (जराद) सलहलाई भन्दछन् । सलह दलको आक्रमण फसलहरूको बिनाशको सूचक हो तथा यसको लागि प्रसिद्ध छ । यी सलह तिनका फसल तथा फलहरूलाई खाएर सिध्याइ दिन्थे । (قُمَّل) (कुम्मल) सित तात्पर्य जूँ (जुम्रा) जुन मनुष्यको शरीर तथा लुगा तथा कपालहरूमा पर्दछन् अथवा किरा जुन अनाजमा लाग्छ त यसका अधिकतर भागलाई समाप्त गरिदिन्छ। जुम्रासित मनुष्यलाई घृणा पनि हुन्छ तथा उसको अधिकताबाट अत्याधिक कठिनाई पनि, तथा जब यो प्रकोपको रूपमा हुन्छ त त्यसको कठिनाईको अनुमान लगाउन सकिन्छ। यसप्रकार किराहरू प्रकोप पनि आर्थिक स्थितिलाई खुकुलो पारिदिनको लागि पर्याप्त छ । (ضَفَادِع) अरबी भाषामा ضفدع (दिफ्दअः) को बहुवचन हो । यो भ्यागुतालाई भन्दछन्, जुन पानी, धर्ती तथा झुप्राका छाप्राहरूमा रहन्छ। यो भ्यागुतो उनको भोजनमा, ओछ्यानमा, राखिएका अनाजहरूमा अर्थात् प्रत्येक स्थानमा तथा हरेक दिशामा भ्यागुताहरू नै देखिन्छन्, जसबाट उनको खानपान, निन्द्रा तथा विश्राम कठिन भयो। (دَم) (दम) को अर्थ रगत हो जसको तात्पर्य हो पानी रगतमा परिणित हुनु, यसप्रकार पानी पिउन उनको लागि असम्भव भइहाल्यो । केहि विद्वानहरू रगतको तात्पर्य नकसीर (पिनाश) को रोग लिएका छन अर्थात् प्रत्येक व्यक्तिको नाकबाट रगत प्रभावित भयो । (آيات مُفَصَّلات) यी स्पष्ट तथा भिन्न-भिन्न प्रकारका चमत्कार थिए, जुन समय-समयमा उनको पासमा आए ।

هُمْ بٰلِغُوْهُ اِذَا هُمْ يَنْكُثُوْنَ ﴿١٣٥﴾

हटाइ दिन्थ्यौं, त उनीहरूले तुरुन्तै वचन भङ्ग गर्नथाल्थे ।[1]

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَاَغْرَقْنٰهُمْ فِى الْيَمِّ بِاَنَّهُمْ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَكَانُوْا عَنْهَا غٰفِلِيْنَ ﴿١٣٦﴾

(१३६) त्यसपछि हामीले उनीसित बदला लियौं अर्थात् उनीहरूलाई समुद्रमा डुबाइदियौं, यसकारण कि उनीहरू हाम्रा निशानीहरूलाई झुठ्लाउँथे तथा त्यसप्रति अत्यन्त असावधानी गर्दथे ।[2]

وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِيْنَ كَانُوْا يُسْتَضْعَفُوْنَ مَشَارِقَ الْاَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِىْ بٰرَكْنَا فِيْهَا ؕ وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنٰى عَلٰى

(१३७) तथा हामीले उनीहरूलाई जो अति निर्बल गनिन्थे[3] त्यस धर्तीको पूर्व एवं पश्चिमका उत्तराधिकारी बनाइदियौं जसमा हामीले विभूतिहरू राखेका छौं ।[4] तथा तपाईंको पोषकको

[1]अर्थात् एउटा प्रकोप आउँथ्यो भने त्यसबाट आत्तिएर मूसाको पासमा आउँथे उनको प्रार्थनाले त्यो समाप्त हुन्थ्यो त निष्ठावानहरूको सट्टा, पुन: त्यस कुफ्र तथा शिर्क (बहुदेववाद) मा दृढ हुन्थे । अनि दोस्रो प्रकोप आउँथ्यो भने यसैप्रकार गर्दथे, यसरी अलि-अलि समयको अन्तरमा उनीमाथि पाँच प्रकारका प्रकोप आए । परन्तु उनीहरूको हृदयमा जुन गर्व तथा मस्तिष्कमा घमण्ड थियो, त्यो सत्य मार्गमा आउनको लागि ठूलो बाधक रहयो तथा यति स्पष्ट निशानीहरू देखे पश्चात पनि उनी ईमानबाट बञ्चित रहे ।

[2]यति ठूला-ठूला प्रतीकहरूका उपरान्त उनी ईमान ल्याउन तथा अचेत निद्राबाट सचेत हुन तैयार भएनन् । अन्तत: उनीहरूलाई समुद्रमा डुबाइयो, जसको विवरण कुर्आन मजीदमा विभिन्न स्थानहरूमा विद्यमान छन् ।

[3]अर्थात् इस्राईलका सन्तानलाई जसलाई फ़िरऔनले दास बनाएर राखेको थियो । यसकारण वास्तवमा उनी मिश्रमा कमजोर ठानिन्थे किनभने उनी पराजित तथा दास थिए । परन्तु जब अल्लाहले चाहृयो त त्यहीं पराजित तथा दास जातिलाई धर्तीको उत्तराधिकारी बनाइदियो । ﴿وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاۤءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاۤءُ﴾ (सूर: आले-इमरान-२६)

[4]धर्तीसित तात्पर्य सीरियाको क्षेत्र फिलिस्तीन हो, जहाँ अल्लाह तआलाले अमालक: पश्चात इस्राईलका सन्तानलाई विजय प्रदान गऱ्यो । सीरियामा इस्राईलका सन्तान आदरणीय मूसा तथा हारूनको देहान्त पश्चात त्यस समय गए जब आदरणीय यूशआ बिन नूनले अमालक:लाई पराजित गरी इस्राईलका सन्तानका लागि मार्ग प्रशस्त गरिदिए । तथा धर्तीको त्यस भागमा अल्लाहको कृपा रहयो, अर्थात् सीरियाको

بَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ۙ بِمَا صَبَرُواْۖ وَدَمَّرۡنَا مَا كَانَ يَصۡنَعُ فِرۡعَوۡنُ وَقَوۡمُهُۥ وَمَا كَانُواْ يَعۡرِشُونَ ١٣٧

शुभ वचन बनी इस्राईलका विषयमा उनको सहनशीलताका कारण पूरा भयो[1] तथा हामीले फ़िरऔन एवं त्यसका निर्मित उद्योगहरूलाई तथा जुन उच्च भवन निर्माण गर्दथे सबैलाई विनष्ट गरिदियौं ।[2]

وَجَٰوَزۡنَا بِبَنِيٓ إِسۡرَٰٓءِيلَ ٱلۡبَحۡرَ فَأَتَوۡاْ عَلَىٰ قَوۡمٖ يَعۡكُفُونَ عَلَىٰٓ أَصۡنَامٖ لَّهُمۡۚ قَالُواْ يَٰمُوسَى

(१३८) तथा हामीले बनू इस्राईल (इस्राईलका पुत्रहरू) लाई समुद्र पारी तारिदियौं । अनि उनी एउटा जातिबाट गुज्रे जुन आफ्ना केही बुतहरू (प्रतिमाहरू) नजिक बसेका थिए । भन्नलागे

क्षेत्रमा जुन अधिकतर नबीहरूको निवास स्थान तथा समाधि स्थली रह्यो, तथा भौतिक सुख सम्पन्नता एवं खुशहालीमा पनि श्रेष्ठ रहेको छ। अर्थात् भौतिक तथा अलौकिक दुबै प्रकारका विभूतिहरूसित त्यो धर्ती मालामाल रहेको छ । मशारिक अरबी भाषामा मश्रिक़ तथा मग़ारिब मग़रिबको बहुवचन हो । यद्यपि पूर्व तथा पश्चिम एक-एक नै हुन् । बहुवचन सित तात्पर्य समृद्धिशाली धर्तीका पूर्वी तथा पश्चिमी भाग हुन् अर्थात् पूर्व तथा पश्चिम दिशा ।

[1]यो वचन त्यही हो जुन आदरणीय मूसाको मुखबाट यसभन्दा पूर्व आयत संख्या १२८ तथा १२९ मा गरिएको छ । तथा सूरः क़ससमा पनि

﴿وَنُرِيدُ أَن نَّمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا فِي الْأَرْضِ وَنَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَنَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ ۞ وَنُمَكِّنَ لَهُمْ فِي الْأَرْضِ وَنُرِيَ فِرْعَوْنَ وَهَامَانَ وَجُنُودَهُمَا مِنْهُم مَّا كَانُوا يَحْذَرُونَ﴾

"हामी चाहन्छौं कि उनीमाथि उपकार गरौं जो धर्तीमा कमजोर ठानिन्छन् तथा उनलाई नेतृत्व प्रदान गरौं तथा राज्यको उत्तराधिकारी बनाऔं तथा राज्यमा उनीहरूलाई शक्ति तथा समृद्धि प्रदान गरौं तथा फ़िरऔन तथा हामान तथा उनको सेनालाई त्यो राज देखाइदेऊ जसबाट उनीहरू तर्सन्छन् ।" (सूरः अल-क़सस-५ तथा ६) तथा यो कृपा र उपकार त्यस धैर्यको कारण भयो जसको प्रदर्शन उनीहरूले फ़िरऔनको अत्याचारलाई सहन गरेर गरे ।

[2]उद्योगसित तात्पर्य कलक़ारखाना, भवन तथा हथियार आदि हुन् तथा (يَعْرِشُونَ) "जुन उनी उच्च उठाउँदथ" सित तात्पर्य अग्ला-अग्ला भवन पनि हुन सक्दछन् । तथा अंगुर आदि लताहरू पनि जुन उनीहरू छानाहरूमा फैलाउँथे । अर्थ यो भयो कि उनका शहरहरूका अग्ला-अग्ला भवन, उद्योग, हतियार तथा अन्य सामान पनि नष्ट गरियो तथा उनका बगैंचाहरू पनि ।

اجْعَلْ لَّنَآ اِلٰهًا كَمَا لَهُمْ اٰلِهَةٌ ؕ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُوْنَ ﴿١٣٨﴾

कि हे मूसा ! हाम्रो लागि पनि एउटा यस्तो नै पूज्य निर्धारित गरिदिनुस् जस्तो उनको लागि यो देवता छ उनले भने वास्तवमा तिमीहरूमा ठूलो मूर्खता छ ।[1]

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيْهِ وَبٰطِلٌ مَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿١٣٩﴾

(१३९) यिनीहरू जुन काममा लागेका छन् त्यो नाश गरिदिइनेछ तथा उनको यो काम मात्र निर्मूल छ ।[2]

قَالَ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغِيْكُمْ اِلٰهًا وَّهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٤٠﴾

(१४०) भन्नुभयो कि के अल्लाह (परमेश्वर) बाहेक अरू कसैलाई तिम्रो पूज्य निर्धारित गरिदिऊ, उद्यपि उसले समस्त विश्व वासीहरूमाथि तिमीलाई प्रधानता दिएको छ ।[3]

وَاِذْ اَنْجَيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ ۚ يُقَتِّلُوْنَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُوْنَ نِسَآءَكُمْ ؕ وَفِيْ ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ

(१४१) तथा त्यो समय स्मरण गर जब हामीले तिमीलाई फ़िरऔनका अनुयायीहरूबाट बचायौं जो तिमीहरूलाई कडा यातना दिन्थे, तिम्रा पुत्रहरूलाई मार्दथे तथा तिम्रा नारीहरूलाई

[1]यसभन्दा ठूलो अज्ञानता तथा मूर्खता अरू के होला कि जुन अल्लाहले उनीहरूलाई फ़िरऔन जस्तो ठूलो शत्रुबाट न केवल स्वतन्त्रता प्रदान गर्‍यो बरू उनका आँखाहरूकै समक्ष उसलाई उसको सेनाका साथ डुबाइदियो तथा उनीहरूलाई चमत्कारिक रूपले समुद्र पार गराईदियो । उनीहरू समुद्रलाई तर्ने बित्तिकै अल्लाहलाई बिर्सेर स्वयं बनाएका देवता खोज्न लागे । भनिन्छ यी मूर्तिहरू गाईका आकृतिका थिए जुन पत्थरबाट बनाइएका थिए ।

[2]अर्थात् यी मूर्तिपूजकहरूको व्यवहारले तिमीलाई पनि धोकामा परिदिएको छ, उनका भाग्यमा विनाश तथा उनका कर्म व्यर्थ तथा हानिकारक छन् ।

[3]कि जुन अल्लाहले तिमीमाथि यति उपकार गर्‍यो तथा सम्पूर्ण जगतमाथि श्रेष्ठता प्रदान गर्‍यो, त्यसलाई छाडेर म तिम्रो लागि ढुङ्गाबाट निर्मित मूर्तिहरू खोजूँ ? अर्थात् यो कृतघ्नता तथा अनुपकार म कसरी गर्न सक्दछु ? आगामी आयतहरूमा केही अन्य उपकारहरूको चर्चा छ ।

مِّن رَّبِّكُمْ عَظِيمٌ ﴿١٤١﴾

जीवित छाडिदिन्थे तथा यसमा तिम्रो पालनकर्तातिरबाट ठूलो परीक्षा थियो ।[1]

وَوَٰعَدْنَا مُوسَىٰ ثَلَٰثِينَ لَيْلَةً وَأَتْمَمْنَٰهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيقَٰتُ رَبِّهِۦٓ أَرْبَعِينَ لَيْلَةً ۚ وَقَالَ مُوسَىٰ لِأَخِيهِ هَٰرُونَ ٱخْلُفْنِى فِى قَوْمِى وَأَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ ٱلْمُفْسِدِينَ ﴿١٤٢﴾

(१४२) तथा हामीले मूसालाई तीस रात्रिको वचन दियौं तथा दस रात्रि बढाएर त्यसलाई पुरा गर्‍यौं यसप्रकार उनको पोषकको समय पूरा चालीस रात्रिको भयो[2] तथा मूसाले आफ्नो भाई हारूनसित भने, म (गइसके) पश्चात मेरो कौममा मेरो प्रतिनिधित्व गर्नू एवं सुधार गरिराख्नु तथा उपद्रवीहरूको मार्गको अनुसरण नगर्नू ।[3]

وَلَمَّا جَآءَ مُوسَىٰ لِمِيقَٰتِنَا وَكَلَّمَهُۥ رَبُّهُۥ قَالَ رَبِّ أَرِنِىٓ أَنظُرْ إِلَيْكَ ۚ قَالَ لَن تَرَىٰنِى وَلَٰكِنِ ٱنظُرْ إِلَى ٱلْجَبَلِ فَإِنِ ٱسْتَقَرَّ

(१४३) तथा जब मूसा हाम्रो निश्चित गरिएको समयमा आइपुगे र उनको पोषकले उनीसित कुरा गर्‍यो तब उनले विनय गरे कि हे मेरो पोषक ! मलाई आफ्नो दर्शन गराइदेउ म तिमीलाई एकछिन हेर्न चाहन्छु । आदेश भयो कि तिमीले मलाई कदापि

[1] यी तीनै परीक्षा हुन्, जसको चर्चा सूरः अल-बकरःमा आइसकेको छ तथा सूरः इब्राहीममा पनि आउनेछ ।

[2] फ़िरऔन तथा त्यसको सेनालाई डुबाएर नष्ट गरिदिए पश्चात यो आवश्यकता प्रतीत भयो कि इस्राईलका सन्तानको मार्गदर्शन तथा निर्देशनको लागि कुनै किताव प्रदान गरियोस् । अतः अल्लाह तआलाले आदरणीय मूसालाई तूर पर्वतमा तीस रात्रिको लागि बोलायो जसमा दस रात्रि अरू बढाएर गरियो । आदरणीय मूसाले जाँदाखेरि आदरणीय हारूनलाई जो उनका भाई थिए तथा नबी पनि आफ्नो उत्तरदायी नियुक्त गरे ताकि उनी इस्राईलका सन्तानलाई मार्गदर्शन तथा सुधारको कार्य गरिराखून् तथा उनीहरूलाई हरेक प्रकारको उपद्रव तथा षड्यन्त्रबाट बचाऊन् । यस आयतमा यही नै वर्णन गरिएको छ ।

[3] आदरणीय हारून स्वयं नबी थिए, सुधार गर्नु उनको उत्तरदायित्वमा सम्मिलित थियो, आदरणीय मूसाले मात्र चेतावनी तथा सावधानीका लागि शिक्षा दिए । यहाँ मीकातसित तात्पर्य निर्धारित समय हो ।

مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَانِيْ فَلَمَّا تَجَلّٰى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَّخَرَّ مُوْسٰى صَعِقًا فَلَمَّآ اَفَاقَ قَالَ سُبْحٰنَكَ تُبْتُ اِلَيْكَ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِيْنَ ﴿١٤٣﴾

हेर्नसक्ने छैनौं ।[1] तर तिमी यस पर्वततिर हेरिराख । यदि त्यो आफ्नो स्थानमा स्थिर रह्यो भने तिमीले पनि मलाई हेर्न सक्नेछौ, अनि उनको पोषकले जब त्यसमाथि प्रकाश गऱ्यो त तजल्ली (प्रकाश-आभा) ले त्यसलाई खण्डित गरिदियो एवं मूसा मूर्छित भई लडिहाले[2] अनि जब सचेत भए तब भने कि निःसन्देह तपाईं पवित्र हुनुहुन्छ म तपाईंसित क्षमा याचना गर्दछु । तथा म सर्वप्रथम यसमा विश्वास गर्दछु ।[3]

[1]जब मूसा तूरमाथि गए तथा अल्लाहसित सोझो कुरा गरे त उनको हृदयमा अल्लाहको दर्शन गर्ने भावना उत्पन्न भयो तथा आफ्नो यस भावनालाई ﴿رَبِّ أَرِنِي﴾ भनेर व्यक्त गरे "तिमीले मलाई आफ्नो दर्शन गराइदेउ," उत्तर आयो ﴿لَن تَرَانِي﴾ "तिमी मलाई हेर्न सक्दैनौ," मुअ्तजिला (एउटा पथभ्रष्ट समुदाय) ले यसबाट तर्क गर्दै भन्यो कि (لَنْ) शब्द सधैं इन्कारको लागि आउँछ यसकारण अल्लाहको दर्शन न आलोक (लोक) मा सम्भव छ न परलोकमा । तर यो विचार सहीह हदीसहरूको विपरीत छ । लगातार सही विश्वस्त हदीसहरूबाट प्रमाणित छ कि परलोकमा निष्ठावानहरूले अल्लाहको दर्शन गर्नेछन् तथा स्वर्गमा पनि अल्लाहको दर्शनबाट सम्मानित हुनेछन्, सबै अहले सुन्नतको यही विश्वास छ तथा यस दर्शनको नकारको सम्बन्ध मात्र यस संसार (लोक) सित छ । कुनै मानवीय आँखा संसारमा अल्लाहको दर्शनको सामर्थ्य राख्दैन, तर परलोकमा अल्लाह यी आँखाहरूमा यति शक्ति उत्पन्न गरिदिनेछ कि तिनले परम अल्लाहको प्रकाशलाई सहन गर्न सक्नेछन् ।

[2]अर्थात त्यो पर्वत पनि प्रभुको ज्योतिलाई सहन गर्न सकेन तथा मूसा मूर्छित भई लडिहाले । हदीसमा चर्चित छ कि केयामतका दिन सबै मानिसहरू मूर्छित हुनेछन् (इमाम इब्ने क़सीरको अनुसार यो मूर्छा प्रलयको मैदानमा त्यस समय हुनेछ जब अल्लाह तआ़ला निर्णय गर्नको लागि प्रकट हुनेछ ।) तथा जब चेतना आउनेछ त म सर्वप्रथम त्यसबेला चेतनाशक्ति प्राप्त गर्नेमध्ये हुनेछु, म देख्नेछु कि आदरणीय मूसा अर्शको स्तम्भ समाति उभेका छन्, मलाई यो ज्ञान छैन कि उनी म भन्दा पूर्व चेतनामा आए अथवा उनलाई तूर पर्वतको मूर्छाको परिणामस्वरूप प्रलयको मूर्छाबाट पृथक राखियो (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः अल-आराफ, सहीह मुस्लिम बाब फज़ाएले मूसा अलैहिस्सलाम)

[3]तिम्रो महानता तथा श्रेष्ठताको एवं यस कुराको कि म तिम्रो शक्तिहीन भक्त हूँ । संसारमा तिम्रो दर्शनको शक्ति पनि छैन ।

(१४४) आदेश भयो कि, हे मूसा ! मैले आफ्नो दूतत्व एवं आफूसँग वार्तालापबाट अन्य मानिसहरूमाथि तिमीलाई विशेषता दिएको छु । तसर्थ जे-जति मैले तिमीलाई प्रदान गरेको छु त्यसलाई ग्रहण गर एवं कृतज्ञता प्रकट गर ।[१]

قَالَ يٰمُوْسٰٓى اِنِّى اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسٰلٰتِىْ وَبِكَلَامِىْ ۖ فَخُذْ مَآ اٰتَيْتُكَ وَكُنْ مِّنَ الشّٰكِرِيْنَ ﴿١٤٤﴾

(१४५) र हामीले त्यसको लागि तख्तीहरूमा उपदेशको रूपमा हरेक प्रकारको शिक्षा र हरेक प्रकारको कुराको विस्तृत वर्णन लेखिदियौं,[२] तिमी उनलाई पूरा शक्तिले समात तथा आफ्ना जातिलाई आदेश गर कि उनका उत्तम आदेशहरूमा कार्यरत होऊन्,[३] अब अति शीघ्र तिमीलाई ती अवज्ञाकारीहरूको स्थान (घर) देखाउनेछु ।[४]

وَكَتَبْنَا لَهٗ فِى الْاَلْوَاحِ مِنْ كُلِّ شَىْءٍ مَّوْعِظَةً وَّتَفْصِيْلًا لِّكُلِّ شَىْءٍ ۚ فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَّاْمُرْ قَوْمَكَ يَاْخُذُوْا بِاَحْسَنِهَا ۚ سَاُورِيْكُمْ دَارَ الْفٰسِقِيْنَ ﴿١٤٥﴾

(१४६ म यस्तालाई आफ्ना आयतहरूबाट विमुख नै राख्नेछु जो संसारमा अभिमान गर्दछन् जसको उनलाई कुनै अधिकार छैन यदि उनीहरू सबै निशानीहरू (लक्षण) हेरि पनि हाल्छन्

سَاَصْرِفُ عَنْ اٰيٰتِىَ الَّذِيْنَ يَتَكَبَّرُوْنَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۗ وَاِنْ يَّرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَّا يُؤْمِنُوْا بِهَا ۚ

[१]यो अल्लाह तआलासित वार्ताको दोस्रो अवसर थियो जसबाट आदरणीय मूसालाई सम्मानित गरियो । यसभन्दा पूर्व जब आगो लिन गएका थिए, तब अल्लाह तआलासित वार्तालाप भएको थियो तथा दूतत्व प्रदान गरिएको थियो ।

[२]अर्थात् तौरात तख्तीहरू (पट्टीका) को रूपमा प्रदान गरिएको थियो, जसमा उनका लागि धार्मिक आदेश थिए, भन्न तथा गर्न एवं शिक्षा-दीक्षाको पूर्ण विवरण थियो ।

[३]अर्थात् छुटको खोजीमा न रह, जस्तो कि अल्छीहरूको दशा हुन्छ ।

[४](دار) (द्वार) सित तात्पर्य या त परिणाम अर्थात् विनाश हो अथवा यसबाट तात्पर्य यो हो कि दूराचारीहरूको देशमाथि तिमीलाई राज दिनेछु तथा यसबाट तात्पर्य सीरिया देश हो जसमाथि त्यसबेला अमालिकाको राज्य थियो जो अल्लाहका अवज्ञाकारी थिए ।

وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِن يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ۚ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ ﴿١٤٦﴾

तैपनि त्यसमा विश्वास गर्ने छैनन् ।[1] तथा यदि उनी सत्य मार्गको दर्शन गर्छन भने पनि त्यसलाई आफ्नो मार्ग बनाउँदैनन् र यदि उनी कुमार्गलाई देख्छन् भने त्यसलाई आफ्नो मार्ग बनाउनेछन् ।[2] यो यसकारण हो कि उनीहरूले हाम्रा आयतहरूलाई झुठ्लाए तथा तिनीबाट अचेत रहे ।[3]

[1]गर्वको अर्थ हो कि अल्लाहका आयत तथा आदेशहरूको तुलनामा आफूलाई श्रेष्ठ ठान्नु तथा अन्य मानिसहरूलाई हीन ठान्नु । यो गर्व मनुष्यलाई शोभा दिँदैन, किनभने अल्लाह स्रष्टा हो तथा त्यो उसको सृष्टि । सृष्टि भई स्रष्टासित तुलना गर्नु तथा त्यसका आदेशहरूको अवहेलना तथा असावधानी कुनै प्रकारले पनि उचित छैन । यसकारण गर्व अल्लाहलाई कदापि प्रिय छैन । यस आयतमा गर्वको परिणाम भनिएको छ कि अल्लाह तआला उनीहरूलाई आफ्ना आयतहरूबाट टाढा नै राख्दछ तथा पछि उनीहरू यति टाढा हुन जान्छन् कि कुनै पनि प्रकारको निशानी उनीहरूलाई सत्यतिर बोलाउन सफल हुँदैन । जस्तो कि अन्य स्थानमा आदेश छः

﴿إِنَّ الَّذِينَ حَقَّتْ عَلَيْهِمْ كَلِمَتُ رَبِّكَ لَا يُؤْمِنُونَ ☆ وَلَوْ جَاءَتْهُمْ كُلُّ آيَةٍ حَتَّىٰ يَرَوُا الْعَذَابَ الْأَلِيمَ﴾

"जसमाथि तिम्रो प्रभुको कुरा सिद्ध भयो, उनीहरू ईमान क़ायम गर्ने छैनन्, चाहे उनको पासमा हरेक प्रकारका निशानीहरू किन न आईहालून् । यहाँसम्मकि उनीहरू दुःखदायी यातनाहरू देखिहालुन् ।" (सूरः यूनुस-९६ तथा ९७)

[2]यसमा अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना गर्नेहरूको एउटा अरू चरित्र तथा व्यवहारको वर्णन गरिएको छ कि मार्गदर्शनको कुनै कुरा उनको समक्ष आएपनि त्यसलाई मान्दैनन् तर भ्रष्ट हुने कुनै कुरा देख्दछन् त त्यसलाई तुरून्त अपनाउँछन् । कुरआन करीमको यस वर्णनको दर्शन हरेक कालमा गर्न सकिन्छ । आज हामी पनि प्रत्येक स्थान एवं प्रत्येक समाजमा यहाँसम्मकि मुस्लिम समुदायमा पनि यही सब कुराहरू देखिराखेका छौं कि पुण्यको तिरस्कार भइराखेको छ तथा नराम्रो कुरोलाई हरेक व्यक्तिले अपनाइराखेको छ ।

[3]यो यस कुराको कारण भनिँदैछ कि मानिसहरू पुण्यको सट्टा पाप तथा सत्यको अपेक्षा असत्यको मार्ग किन धेरै अपनाउँछन् ? यो कारण हो अल्लाहका आयतहरूलाई झुठ्लाउनु तथा तिनीप्रति असावधानी एवं अवहेलना गर्नु । यो प्रत्येक समाजमा सामान्य रूपले व्याप्त छ ।

وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَلِقَآءِ الْاٰخِرَةِ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ ؕ هَلْ يُجْزَوْنَ اِلَّا مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝١٤٧

(१४७) तथा यिनीहरू जसले हाम्रा आयतहरूलाई एवं प्रलयका दिनलाई झुठ्लाए, ती सबै व्यर्थ गए। उनीहरूलाई त्यसको यातना दिइनेछ, जुन यिनीहरूले गर्दथे ।[1]

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوْسٰى مِنْۢ بَعْدِهٖ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهٗ خُوَارٌ ؕ اَلَمْ يَرَوْا اَنَّهٗ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيْهِمْ سَبِيْلًا ۘ اِتَّخَذُوْهُ وَكَانُوْا ظٰلِمِيْنَ ۝١٤٨

(१४८) तथा मूसाका अनुयायीहरूले उनको पश्चात आफ्ना आभूषणहरूबाट एउटा बाछो बनाएर एउटा देवता बनाए जुन एउटा ढाँचा थियो जसमा एउटा ध्वनि थियो । के उनीहरूले यो देखेनन् कि त्यसले उनीहरूसित कुरा गर्न सक्दैनथ्यो तथा न उनलाई कुनै मार्ग भन्न सक्थ्यो, त्यसलाई उनीहरूले (देवता) बनाए तथा बडो अन्यायको काम गरे ।[2]

[1]यसमा अल्लाहका आयतहरूलाई झुठ्लाउने तथा आख़िरतलाई अस्वीकार गर्नेहरूको परिणाम भनिएको छ। कर्महरूको आधार न्याय तथा सत्य होइन, बरू अत्याचार तथा उनको असत्य हो, यसकारण उनको कर्म पत्रमा पाप मात्र हुनेछ, जसको अल्लाह तआला कहाँ कुनै मूल्य हुनेछैन । हो उनको यस पत्रको प्रतिफल त्यहाँ अवश्य दिइनेछ ।

[2]मूसा अलैहिस्सलाम जब चालिस रात्रिहरूका लागि तूर पर्वतमा गए, त सामरी नामक व्यक्तिले सुनका आभूषण एकत्र गरी एउटा बाछो तयार गऱ्यो, जसमा उसले जिब्रीलका घोडाको खुरको माटो पनि, जुन उसले सुरक्षित रूपमा राखेको थियो, त्यसमा सम्मिलित गरिदियो, जसमा अल्लाह तआलाले जीवनको प्रभाव राखेको थियो, जसको कारण बाछो केही गोरूको ध्वनि निकालथ्यो (यद्यपि स्पष्ट वार्ता गर्न तथा मार्गदर्शन गर्नबाट विवश थियो, जस्तो कि कुर्आनका शब्दहरूबाट स्पष्ट हुन्छ) यसमा मतभेद छ कि त्यो हाडमासुको बाछो बन्यो, अथवा त्यो सुनको नै परन्तु कुनै प्रकारले त्यसमा वायु प्रवेश गर्दथ्यो अनि गाई गोरूको जस्तो आवाज त्यसबाट निस्कन्थ्यो । (इब्ने कसीर) यस ध्वनिको आधारमा सामरीले इस्राईलका सन्तानलाई भ्रमित पाऱ्यो कि तिम्रो देवता त यो हो, मूसा बिर्सेका छन् तथा उनी देवताको खोजीमा तूर पर्वतमा गएका छन् । (यो घटना सूरः ताहामा आउनेछ)

وَلَمَّا سُقِطَ فِيٓ اَيۡدِيۡهِمۡ وَرَاَوۡا اَنَّهُمۡ قَدۡ ضَلُّوۡا ۙ قَالُوۡا لَئِنۡ لَّمۡ يَرۡحَمۡنَا رَبُّنَا وَيَغۡفِرۡ لَنَا لَنَكُوۡنَنَّ مِنَ الۡخٰسِرِيۡنَ ﴿١٤٩﴾

(१४९) तथा जब लज्जित भए[1] एवं ज्ञान भयो कि वास्तवमा उनीहरू बिचलनमा परे, तब भन्नलागे कि यदि हाम्रो पोषकले हामीमाथि कृपा गर्दैन तथा हाम्रो पाप क्षमा गर्दैन भने हामी हानिमा पर्नेहरूमध्ये हुनेछौं ।

وَلَمَّا رَجَعَ مُوۡسٰٓى اِلٰى قَوۡمِهٖ غَضۡبَانَ اَسِفًا ۙ قَالَ بِئۡسَمَا خَلَفۡتُمُوۡنِىۡ مِنۡۢ بَعۡدِىۡ ۚ اَعَجِلۡتُمۡ اَمۡرَ رَبِّكُمۡ ۚ وَاَلۡقَى الۡاَلۡوَاحَ وَاَخَذَ بِرَاۡسِ اَخِيۡهِ يَجُرُّهٗۤ اِلَيۡهِ ؕ قَالَ ابۡنَ اُمَّ اِنَّ الۡقَوۡمَ اسۡتَضۡعَفُوۡنِىۡ وَكَادُوۡا يَقۡتُلُوۡنَنِىۡ ۖ فَلَا

(१५०) तथा जब मूसा क्रोध तथा क्षोभको अवस्थामा आफ्नो सम्प्रदाय (क़ौम) तिर फर्केर आए त भने कि तिमीले मेरो पछाडि मेरो ठाउँलाई नराम्रो पारेका छौ । के आफ्नो प्रभुको आदेशभन्दा अघिनै तिमीले शीघ्रता गर्‍यौ तथा शीघ्रताले पट्टिकाहरूलाई एकातिर फालिदियो ।[2] तथा आफ्नो भाई हारूनको टाउको समातेर आफुतिर तान्नथाले । हारूनले भने कि हे मेरी आमाबाट जन्मेका ![3] यिनीहरूले मलाई कमजोर ठाने ।

[1](سُقِطَ فِىٓ اَيۡدِيۡهِمۡ) यो एउटा वाकशैली हो, जसको अर्थ लज्जित हुनु हो, यो लज्जा मूसा अलैहिस्सलाम फर्केर आएपछि भयो जब उनी आएर यसमाथि गाली गरे तथा झपारे जस्तो सूर: ताहामा आउनेछ । यहाँ यसलाई यसकारण पहिला ल्याइएको छ कि उनको कथनी करनी एक़त्रित होस् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]जब आदरणीय मूसाले आएर हेरे कि उनीहरू बाछोको पूजामा लीन छन्, तब अत्याधिक क्रोधित भए तथा शीघ्रतामा पट्टीकाहरू, जुन तूर पर्वतबाट ल्याएका थिए, यसप्रकार राखे कि हेर्नेवालाहरूलाई प्रतीत भयो कि उनले तल फ्याँकिदिनु भएको छ, जसलाई क़ुरआनले "राखिदिनु भयो" सित तुलना गरेको छ, तैपनि यदि फ्याँकिदिनु भएको हो, भने यसमा अनादर थिएन किनभने उनको विचार पट्टिकाहरूको अनादर गर्नु थिएन, बरू धार्मिक मान-मर्यादामा लीन भएर अप्रत्याशित रूपले उनीबाट यो काम भयो ।

[3]आदरणीय हारून तथा मूसा साखै भाई थिए, तर यहाँ आदरणीय हारूनले "आमाबाट जन्मेका" यसकारण भने कि यी शब्दहरूमा प्रेम तथा कोमलताको पक्ष धेरै छ ।

تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَآءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِينَ ﴿١٥٠﴾

तथा निकट थियो कि मेरो हत्या गरिदिन्थे ।[1] अतः शत्रुहरूलाई ममाथि हाँस्ने अवसर नदेउ ।[2] तथा मलाई यी अत्याचारीहरूको श्रेणीमा नगन ।[3]

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ ۖ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرّٰحِمِينَ ﴿١٥١﴾

(१५१) (मूसाले) भने हे मेरो पोषक ! मेरो त्रुटिहरूलाई क्षमा गर तथा मेरो भाईका त्रुटिहरू पनि तथा हामी दुबैलाई आफ्नो कृपा परिधिमा सम्मिलित गर तथा तिमी कृपा गर्नेहरूमा सर्वाधिक कृपालु हौ ।

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّنْ رَّبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيٰوةِ الدُّنْيَا ۚ وَكَذٰلِكَ

(१५२) निःसन्देह जसले बाछोको पूजा गरेका छन्, उनीमाथि छिटै उनको प्रभुको तर्फबाट क्रोध तथा अपमान यस संसारिक जीवनमा

[1]आदरणीय हारूनले आफ्नो तर्क यो प्रस्तुत गरे जसको कारण उनी आफ्नो सम्प्रदायलाई मिश्रणवाद जस्तो महापापबाट रोक्नमा असफल रहे । एउटा आफ्नो क्षीणता तथा दोस्रो इस्राईलका सन्तानको उपद्रव तथा सीमा उल्लंघन कि उनीहरू उनको हत्या गरिदिन तयार थिए तथा उनी आफ्नो जीवनको रक्षाको लागि मौन रहनु पर्‍यो जसको आज्ञा अल्लाहले यस्ता अवसरहरूमा प्रदान गरेको छ ।

[2]मेरै भत्सर्नाबाट शत्रु प्रसन्न हुनेछन्, जबकि यो अवसर त शत्रुहरूको टाउको कुल्चिने तथा उनीबाट आफ्नो सम्प्रदायलाई बचाउनु हो ।

[3]तथा त्यसो पनि विश्वास तथा कर्मको आधारमा मलाई उनको श्रेणीमा कसरी सम्मिलित गर्न सकिन्छ ? मैले न शिर्क गरें न यसको आज्ञा दिएँ, न यसमाथि प्रसन्न भएँ, मात्र मौन रहें तथा यसको लागि मसित समुचित तर्क छ, अनि मेरो गणना अत्याचारीहरू (बहुदेववादीहरू) सँग कुन प्रकारले हुनसक्छ ? अतः आदरणीय मूसाले आफ्नो तथा आफ्नो भाई हारूनको लागि क्षमा तथा कृपाको लागि प्रार्थना गरे ।

تَجْزِى الْمُفْتَرِيْنَ ﴿١٥٢﴾

नै आइपर्नेछ ।[१] तथा हामी मिथ्यारोपीहरूलाई यस्तै दण्ड दिन्छौं ।[२]

وَالَّذِيْنَ عَمِلُوا السَّيِّاٰتِ ثُمَّ تَابُوْا مِنْۢ بَعْدِهَا وَاٰمَنُوْٓا اِنَّ رَبَّكَ مِنْۢ بَعْدِهَا لَغَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ﴿١٥٣﴾

(१५३) तथा जसले पापका कर्म गरे अनि उनी त्यस पश्चात तिनका लागि क्षमा माँगे तथा ईमान स्थापित गरे त तिम्रो प्रभु त्यस क्षमाको पश्चात पाप क्षमा गरिदिने कृपालु हो ।[३]

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُّوْسَى الْغَضَبُ اَخَذَ الْاَلْوَاحَ ۖ وَفِيْ نُسْخَتِهَا هُدًى وَّرَحْمَةٌ لِّلَّذِيْنَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُوْنَ ﴿١٥٤﴾

(१५४) तथा जब मूसाको क्रोध शान्त भयो तब उनले ती पट्टिकाहरूलाई टिपे । तिनका लेखहरूमा[४] त्यसताको लागि, जो आफ्नो प्रभुसित तर्सन्थे, मार्गदर्शनको निर्देश तथा कृपा थिए ।[५]

[१]अल्लाहको प्रकोप यो थियो कि क्षमाको लागि वध आवश्यक गरियो, तथा यसभन्दा पूर्व जबसम्म जीवित रहन्छ अपमान तथा निन्दाका अधिकारी रहोस् ।

[२]तथा यो दण्ड विशेषरूपले उनैको लागि होइन, जो पनि अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गर्दछ, उसलाई हामी यही दण्ड दिन्छौं ।

[३]हो, जसले क्षमा मागे, उनका लागि अल्लाह तआला क्षमावान कृपालु छ, ज्ञात भयो कि क्षमा माँग्नाले हरेक पाप क्षमा हुन्छ, परन्तु यो क्षमा शुद्ध हृदयले माँगियोस् ।

[४] (نُسْخَةٌ) (नुस्ख:) शब्द (फुअ्ल:) को समतुल्य कारकको अर्थमा छ । यो त्यस मूललाई पनि भन्दछन् जसबाट अनुकृत गरिन्छ तथा प्रतिलिपिलाई पनि नुस्ख: भन्दछन् । यहाँ नुस्ख:सित तात्पर्य या त ती मूल पट्टिकाहरू हुन, जसमा तौरात लेखिएको थियो, अथवा यसबाट तात्पर्य त्यो अर्को नुस्ख: हुनसक्छ, जुन पट्टिकाहरू जोडसित फ्याँक्नुको कारण भाँचिए पश्चात अनुकृत गरी तैयार गरिएको थियो । तैपनि उचित कुरो पहिलो नै लाग्दछ किनभने अगाडि गएर चर्चा छ कि आदरणीय मूसाले ती पट्टिकाहरूलाई टिपे । जसबाट ज्ञात हुन्छ कि पट्टिकाहरू भाँचिएका थिएनन्, अत: यसको मुख्य उद्देश्य "विषय" हो, जुन अनुवादमा लिइएको छ ।

[५]तौरातलाई पनि, कुरआन जस्तै, उनीहरूकै लागि मार्गदर्शन तथा कृपा भनिएको छ, जो अल्लाहसित तर्सन्छन्, किनभने मुख्य लाभ आकाश शास्त्रहरूको उनीहरूलाई नै हुन्छ ।

وَاخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا ۖ فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ ۖ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا ۖ إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ ۖ أَنتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ ﴿١٥٥﴾

(१५५) तथा मूसाले सत्तरी व्यक्तिलाई आफ्नो समुदायमध्ये हाम्रो निर्धारित समयको लागि घोषित गरे, अनि जब उनीहरूलाई भूकम्पले आई समात्यो[1] तब मूसाले बिन्ती गर्न लागे कि हे हाम्रो प्रभु ! यदि तिमीले चाहेको भए अघि नै यिनलाई र मलाई विनष्ट गरिदिन्थ्यौ, के तिमीले हामीमध्ये केही मूर्खहरूका कारण सबैलाई नाश गरिदिन्छौ ? यो घटना मात्र तिमीबाट एउटा परीक्षा हो । यस्ता परीक्षाहरूबाट तिमी जसलाई चाहे पथभ्रष्ट पार्न सक्छौ, जसलाई चाहे मार्गदर्शन दिन सक्छौ । तिमी नै हाम्रो संरक्षक हौ, अब हामीलाई क्षमा गर तथा कृपा गर तथा तिमी क्षमा गर्नेहरूमा सर्वोत्तम क्षमावान हौ ।[2]

अरूहरू त आफ्ना कानहरूलाई सत्य सुन्नुबाट, आँखाहरूलाई सत्यता देख्नबाट बन्द गरेका हुन्छन्, यसकारण उनीहरू कृपा स्रोतबाट सामान्यरूपले लाभ उठाउनबाट बञ्चित नै रहन्छन् ।

[1]यी सत्तरी व्यक्तिहरूको विस्तृत विवरण आगामी टिप्पणीमा आइराखेको छ । यहाँ यो भनिदैछ कि आदरणीय मूसाले आफ्ना सम्प्रदायहरू मध्ये सत्तरी व्यक्तिहरूको चयन गरे तथा उनीहरूलाई तूर पर्वतमा लगे, जहाँ यातनाको रूपमा मारियो, जसबारे आदरणीय मूसाले भने ....

[2]इस्राईलका सन्तानमा यी सत्तरी व्यक्ति को थिए ? यसमा व्याख्याकारहरूबीच मतभेद छ। एकमत यो छ कि जब आदरणीय मूसाले तौरातको आदेश उनीहरूलाई सुनाए त उनीहरूले भने कि हामीले कसरी विश्वास गरौं कि यो किताब वास्तवमा अल्लाहतिरबाट अवतरित गरिएको हो ? हामी त जबसम्म स्वयं अल्लाह तआलालाई वार्तालाप गरेको सुन्दैनौं, यसलाई मान्ने छैनौं । अत: उनले सत्तरी महात्माहरूको चयन गरे तथा उनीहरूलाई तूर पर्वतमा लगे । त्यहाँ अल्लाह तआलाले आदरणीय मूसासित वार्ता गऱ्यो, जसलाई उनीहरूले सुने । तर त्यहाँ उनीहरूले एउटा नयाँ माँग राखिहाले कि हामी जबसम्म अल्लाह तआलालाई आफ्ना आँखाले देख्दैनौं, विश्वास गर्नेछैनौं । दोस्रो मत यो हो कि यी सत्तरी व्यक्ति ती हुन् जो पुरै समुदायको तर्फबाट बाछोको पूजाको महापापबाट क्षमा-याचनाको लागि तूर पर्वतमा लगिएका थिए ।

وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ ۚ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ ۖ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ فَسَأَكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُم بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ﴿١٥٦﴾

(१५६) तथा हामीहरूको नाममा यस संसारमा पनि भलाई (पुण्य) लेखिदेउ तथा परलोकमा पनि हामी तिमीतिरै ध्यान केन्द्रित गर्दछौं ।[1] अल्लाह (तआ़ला) भन्दछ कि म आफ्नो प्रकोप उसैमाथि घटित गर्दछु जसमाथि चाहन्छु। तथा मेरो कृपाको परिधिमा प्रत्येक वस्तु छ ।[2] तसर्थ त्यो कृपा उनीहरूको नाममा अवश्य लेख्नेछु जो अल्लाहसित तर्सन्छन् तथा ज़कात (धर्मदान)

तथा त्यहाँ गएर उनीहरूले अल्लाहलाई हेर्ने इच्छा व्यक्त गरे । तेस्रो मत यो हो कि यी सत्तरी व्यक्ति ती हुन्, जसले इस्राईलका सन्तानलाई बाछोको पूजा गरिराखेको देखे, तर उनीहरूले यसबाट रोकेनन् । चौथो मत यो हो कि यी सत्तरी व्यक्ति ती हुन्, जसलाई अल्लाह तआ़लाको आदेशमा तूर पर्वतमा लैजान छनौट गरिएको थियो । त्यहाँ गएर उनीहरूले अल्लाहसित प्रार्थना गरे, जसमा एउटा प्रार्थना यो पनि थियो कि "हे अल्लाह! तिमीले हामीलाई त्यो सबै कुरा प्रदान गर , जुन यसभन्दा पूर्व कसैलाई प्रदान गरेनौ तथा न त भविष्यमा कसैलाई प्रदान गर्नेछौ ।" अल्लाह तआ़लालाई यो प्रार्थना प्रिय लागेन, जसको कारण भूकम्प आयो तथा उनीहरू त्यसमा मरे । अधिकतर व्याख्याकार दोस्रो मतको पक्षमा छन् तथा त्यसलाई उनीहरूले त्यही घटना बताएका छन् जुन सूरः अल-बक़रःको आयत संख्या-५६ मा आएको छ, जहाँ उनीमाथि चट्याङ पर्नाले उनीहरूको मृत्यु हुनुको कारण वर्णित गरिएको छ । तथा यहाँ भूकम्पबाट मृत्युको वर्णन छ । यसको समर्थनमा यो भनिएको छ कि दुबै प्रकोप भएका हुन् अर्थात् माथिबाट चट्याङ तथा तलबाट भूकम्प । अतः आदरणीय मूसाको त्यस विनय निवेदनको पश्चात कि यदि उनलाई मर्नुनै थियो भने त्यसभन्दा पूर्व त्यस समय मार्दथ्यो जब यिनी बाछोको पूजा गर्दथे, अल्लाह तआ़लाले उनीहरूलाई पुनः जीवित गरिदियो ।

[1]अर्थात् क्षमा माँगदछन् ।

[2]यो उसको अपार कृपा नै त हो नि कि जसको कारण राम्रा-नराम्रा, ईमान भएका तथा क़ाफिर दुबै उसको कृपाबाट लाभान्वित भइराखेका छन् । हदीसमा वर्णित छ, "अल्लाह तआ़लाको दयाका सय भाग छन् । यो उसको दयाको नै भाग हो कि जसबाट सृष्टि एक-अर्कामाथि दया गर्दछ तथा नरभक्षी पशु आफ्ना बच्चाहरूमाथि दया प्रेम गर्दछन् तथा उसले दयाको उनानसय भाग आफ्नो पासमा राखेको छ । (सहीह मुस्लिम संख्या-२१०८ तथा इब्ने माजः संख्या-४२९३)

दिन्छन् तथा जो हाम्रा आयतहरू प्रति विश्वास गर्दछन् ।

(१५७) तथा जो यस्तो अनभिज्ञ ईशदूत (सांसारिक गुरूहरूद्वारा शिक्षा प्राप्त नगरेको) नबीको अनुसरण गर्दछन्, जसलाई उनीहरू आफ्नो पासमा भएको तौरात तथा इंजीलमा लेखिएको पाउँछन् ।[1] उनी तिनीहरूलाई पुण्यका कार्यहरूको आदेश गर्दछन् तथा पापका कार्यहरूबाट रोक्दछन् ।[2] तथा पवित्र पदार्थहरूलाई वैध (प्रयोग गर्न योग्य) भन्दछन् तथा अपवित्र (अशुद्ध) पदार्थहरूलाई निषेध (प्रयोग गर्नबाट रोक्न) भन्दछन् तथा ती मानिसहरूमाथि भार एवं घाटीको पासो थिए[3] तिनलाई हटाउछन् । अतः जो मानिसहरू

الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِندَهُمْ فِي التَّوْرَاةِ وَالْإِنجِيلِ يَأْمُرُهُم بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَاهُمْ عَنِ الْمُنكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا

[1]यो आयत पनि यस कुरोलाई स्पष्ट गर्नको निम्ति परम आवश्यक विशेषता राख्दछ कि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतमा विश्वास नगरीकन पारलौकिक मोक्ष सम्भव छैन तथा उचित एवं स्वीकार्य ईमान त्यही हो जसको विस्तृत विवरण महम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले गर्नुभएको छ । यस आयतबाट पनि "सर्व धर्म सम्भाव" को जरा काटिन्छ ।

[2]भलो (पुण्य) त्यो हो जसलाई धर्म विधानले भला भन्यो तथा नराम्रो (पाप) त्यो हो जसलाई धर्म विधानले अनुचित गरेको छ ।

[3]यी भार तथा पाँसा (फन्दा) ती हुन् जुन पहिलेका धर्महरूमा थिए कि जस्तै प्राणको बदला प्राण अनिवार्य थियो, दियत (रगतको मूल्य जुन मृतकहरूका उत्तराधिकारीद्वारा मागियोस् जुन दिनु पनि पर्ने हो अथवा क्षमा थिएन) अथवा जुन वस्त्रमा अपवित्र कुरो लाग्दथ्यो, त्यसको त्याग गर्नु आवश्यक थियो, इस्लामी धर्म नियमले यसलाई मात्र धुने उपदेश दियो । जुन प्रकार हत्याको बदलामा रगतको मुल्य माँग्न तथा क्षमा गर्नको अनुमति प्रदान गरेको छ आदि । तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि, "मलाई सरल एकेश्वरवादी धर्मका साथ पठाइएको छ ।" (मुसनद अहमद भाग-५, पृष्ठ २६६, भाग-६, पृष्ठ-११६ तथा २३३) तर दुर्भाग्यले यस समुदायले आफ्नो तर्फबाट रीति-रिवाजको बोझ आफूमाथि लादेको छ तथा अज्ञानताको पासो आफ्नो घाँटीको आभूषण बनाएको छ, जसबाट विवाह तथा शोक दुबै यातना बन्न गएका छन् ।

النُّوْرَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ مَعَهٗٓ ۙ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ﴿١٥٧﴾

यस नबीमा ईमान स्थापित गर्छन् तथा उनको समर्थन गर्छन् एवं उनको सहायता गर्दछन् तथा त्यस प्रकाशको अनुसरण गर्दछन्, जुन उनीसँग अवतरित भएको छ । त्यस्ता मानिसहरू पूर्ण सफलता प्राप्त गर्ने हुन् ।[1]

قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيْعَا الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۠ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ

(१५८) (तपाई) भनिदिनुस् कि हे मानिसहरू ! म तिमी सबैतिर त्यस अल्लाहको तर्फबाट पठाइएको हुँ जसको राज्य सबै आकाशहरू तथा धर्तीमा छ, त्यसको अतिरिक्त कोही पनि पूजाको योग्य छैन, त्यसैले जीवन प्रदान गर्दछ तथा त्यसैले मृत्यु प्रदान गर्दछ । यसकारण अल्लाहप्रति तथा त्यसको अनभिज्ञ दूत प्रति

[1]यी अन्तिम शब्दहरूबाट पनि यही स्पष्ट हुन्छ कि सफल ती व्यक्तिहरू हुन्छन् जो परम आदरणीय मोहम्मदुर्रसुलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा विश्वास गर्ने तथा अनुकरण गर्ने हुनेछन् । जो मोहम्मदुर्रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतमा विश्वास गर्ने छैनन्, उनी सफल होइनन्, हानि व्यहोर्ने तथा असफल हुनेछन् । यसका अतिरिक्त सफलताको पनि परलोकको सफलतासित तात्पर्य छ । यो सम्भव छ कि कुनै समुदाय जुन मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालत (दूतत्व) माथि निष्ठावान हुँदैनन् तथा त्यसलाई सांसारिक वैभव एवं आनन्दको बाहुल्यता प्राप्त होस् । जसरी यसबेला पाश्चात्य देश तथा यूरोपेलि एवं अन्य समुदायहरूको दशा छ कि उनी इसाई, यहूदी नास्तिक अथवा मूर्तिपूजक हुनुका उपरान्त पनि भौतिक उन्नति एवं वैभवमा श्रेष्ठ छन् । परन्तु उनको यो उन्नति अस्थाई तथा परीक्षाको लागि हो । यो उनको आख़िरतको सफलताको प्रमाण होइन । यसैप्रकार واتّبعوا النور الذي أنزل معه बाट यो कुरा स्पष्ट हुनजान्छ कि सूरः अल-मायदाको आयत संख्या-१५ मा प्रकाशको तात्पर्य कुर्आन मजीद नै हो । यसकारण यस प्रकाशबाट स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको तात्पर्य होइन । यसबाट नास्तिकता, कुफ्र एवं बहुदेववादका अन्धकारहरू हराए । तर उहाँको प्रकाशमयी विशेषता हुनुको कारण उहाँको (نورٌ من نور الله) हुनु सिद्ध हुनसक्दैन । जुनप्रकारले धर्ममा आधुनिकीकरण गर्नेहरू यो सिद्ध गर्दछन् ।

ٱلَّذِى يُؤْمِنُ بِٱللَّهِ وَكَلِمَٰتِهِۦ وَٱتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿١٥٨﴾

विश्वास गर, जो कि अल्लाहमा तथा त्यसको आदेशमा ईमान राख्दछन् तथा उनका अनुसरण गर ताकि तिमी सत्यमार्गमा आउन सक ।[1]

وَمِن قَوْمِ مُوسَىٰٓ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِٱلْحَقِّ وَبِهِۦ يَعْدِلُونَ ﴿١٥٩﴾

(१५९) तथा मूसाको समुदायमा एउटा वर्ग यस्तो पनि छ जो सत्य अनुरूप नै निर्देश गर्दछ तथा त्यस अनुरूप न्याय गर्दछ ।[2]

وَقَطَّعْنَٰهُمُ ٱثْنَتَىْ عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا ۚ وَأَوْحَيْنَآ إِلَىٰ مُوسَىٰٓ

(१६०) तथा हामीले उनलाई बारह परिवारहरूमा बाँडेर सबैको अलग-अलग समुदाय

[1]यो आयत पनि मोहम्मदुर्रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको दूतत्वलाई विश्वव्यापी हुने कुरोको खुला प्रमाण हो । यसमा अल्लाह तआलाले नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यो आदेश दिइएको छ कि भनिदिनुस् कि हे सम्पूर्ण जगतका मनुष्यहरू ! म सवैतिर अल्लाहको दूत भएर पठाइएको हूँ । यसप्रकार उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम समस्त मानव जातिको मोक्षदाता एवं ईशदूत हुन् । अब न मोक्ष तथा मार्गदर्शन ईसाइयतमा छ र न यहूदियतमा एवं न कुनै अन्य धर्ममा केवल इस्लाममा छ । यस आयतमा तथा यसभन्दा पूर्व आयतमा उहाँलाई अनभिज्ञ नबी भनिएको छ । यो उहाँको प्रमुख विशेषता हो । उम्मी (أُمِّى) को अर्थ हो अशिक्षित एवं अनपढ । अर्थात् उहाँले कुनै गुरूबाट अथवा शिक्षकसित कुनै प्रकारको शिक्षा प्राप्त गर्नु भएन । तर यसको उपरान्त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले जुन कुर्‌आन करीम प्रस्तुत गर्नुभयो त्यसको विशेषता तथा भाषाको समक्ष संसारभरिका भाषणकर्ता तथा भाषा विशेषज्ञहरूले घुँडा टेकिदिए तथा उहाँले जुन शिक्षाहरू प्रस्तुत गर्नुभयो तिनका यथार्थता तथा वास्तविकतालाई समस्त संसारले स्वीकार गर्दछ, जुन यस कुराको प्रमाण हो कि उहाँ वास्तवमा अल्लाहका सच्चा दूत हुन्, बरू एक अनपढ न यस्तो कुर्‌आन प्रस्तुत गर्नसक्छ तथा न यस्ता शिक्षाहरू वर्णन गर्न सक्दछ, जुन न्यायका श्रेष्ठ नमूना हुन् तथा मानवताको सफलता एवं उन्नतिका लागि अनिवार्य हुन् । तिनलाई न अपनाईकन संसार वास्तविक सुख, शान्ति एवं कुशलताको प्राप्ति गर्न सक्दैन ।

[2]यसबाट तात्पर्य तिनै केही मानिसहरू हुन् जो मुसलमान भएका थिए । अब्दुल्लाह बिन सलाम, आदि (رضى الله عنهم)

إِذِ اسْتَسْقَاهُ قَوْمُهُ أَنِ اضْرِب بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ ۖ فَانبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ۖ قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ ۚ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَىٰ ۖ كُلُوا مِن طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ ۚ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَٰكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ﴿١٦٠﴾

निर्धारित गरिदियौं ।[१] तथा हामीले मूसालाई आदेश दियौं, जबकि उनको समुदायले उनीसित पानी माँगे, कि आफ्नो लट्ठीलाई अमुक ढुङ्गामा बजार अनि तुरून्त त्यसबाट बाह्र मूल फुटेर बग्नलागे । प्रत्येक व्यक्तिले आफ्नो पानी पिउने ठाउँ थाहा पाए । तथा हामीले उनीमाथि बादलहरूको छायाँ गर्‍यौं र उनीमाथि 'मन्न' र 'सलवा' अवतरित गर्‍यौं कि पवित्र स्वादिष्ट कुरा खाऊ जुन हामीले तिमीलाई प्रदान गरेका छौं । तथा उनीहरूले हाम्रो कुनै हानि गरेनन् परन्तु आफ्नै हानि गरिरहे ।

وَإِذْ قِيلَ لَهُمُ اسْكُنُوا هَٰذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ ۚ سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ﴿١٦١﴾

(१६१) तथा जब उनीहरूलाई आदेश दिइयो कि तिमीहरू त्यस बस्तीमा गई बस तथा यसमा जहाँबाट चाहन्छौ खाऊ तथा मुखले यो भन्दै जानु कि क्षमा माग्दछौं तथा ढोक गर्दै द्वारबाट प्रवेश गर्नु । हामीले तिम्रा त्रुटिहरूलाई क्षमा गरिदिनेछौं । जो सदाचार गर्नेछन् उनीहरूलाई यसभन्दा अधिक प्रदान गर्नेछौं ।

فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا

(१६२) तब ती अत्याचारीहरूले एउटा कथनलाई परिवर्तन गरे जुन त्यस कथनको विरूद्ध थियो जसको उनीहरूलाई आदेश दिइएको थियो । यसपछि हामीले

[१](أسباط) बहुवचन हो (سِبْط) को तथा यसको अर्थ पौत्र हो । यहाँ अस्बात वंशहरूको लागि प्रयोग गरिएको छ । अर्थात् आदरणीय याकूबका बारह पुत्रहरूबाट बारह वंश धर्तीमा बने । प्रत्येक वंशमाथि अल्लाह तआलाले एउटा-एउटा निरीक्षक पनि नियुक्त गरेको थियो तथा भनेको थियो ﴿وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا﴾ (सूरःअल-मायदः-१२) यहाँ अल्लाह तआला ती बारह समुदायहरूका केही विशेषताहरूमा परस्पर विभेद हुनुको कारण उनका अलग-अलग समुदाय हुनुको चर्चा उपकार दर्शाउने उद्देश्यले गरिराखेको छ ।

عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ﴿١٦٢﴾

आकाशबाट एउटा आपदा पठाया यसकारण कि उनीहरू अत्याचार गर्ने गर्दथे ।[1]

وَسْـَٔلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَٰلِكَ نَبْلُوهُم بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ﴿١٦٣﴾

(१६३) तथा तपाई उनीहरूसित[2] ती नागरीकहरूको[3] जो समुद्रका निकट बस्दथे त्यस समयको दशा सोध्नुस् जब उनी शनिवारका दिनको विषयमा सीमा नाघिराखेका थिए, जबकि तिनको शनिवारका दिन उनलाई माछाहरू प्रत्यक्ष भई उनका समक्ष आउँदथे । तथा जब शनिवारको दिन हुँदैनथ्यो, तब उनका समक्ष आउँदैनथे । हामीले उनीहरूको यसप्रकार परीक्षा लिराखेका थियौं, यसकारणले कि उनीहरू आदेशहरूको अवहेलना गरिराखेका थिए ।[4]

---

[1]आयत संख्या १६० देखि १६२ सम्म जुन कुराहरू वर्णित गरिएका छन् यिनी ती हुन् जुन प्रथम भागको सूर: अल-बकर:को प्रारम्भमा वर्णित गरिएको छ । त्यहाँ उनको विस्तृत व्याख्या हेर्नुहोला ।

[2](وَسْـَٔلْهم) मा (هُم) सर्वनाम हो, जसको संकेत यहूदीहरूतिर छ अर्थात् 'उनीहरूसित सोध्नुस्' यसबाट यहूदीहरूलाई यो भन्नुको पनि उद्देश्य छ कि यसको ज्ञान नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि छ, जुन उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको सत्यताको प्रमाण हो किनभने अल्लाहतिरबाट प्रकाशना (वह्यी) बिना उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यस घटनाको ज्ञान हुनु असम्भव छ ।

[3]त्यस वस्तीको निर्धारणमा मतभेद छ, कोही त्यसको नाम ईला, कोही तबरीया, कोही ईलिया तथा कोही त्यो सीरीयालाई कोही बस्ती जुन समुद्रको निकट थियो, भन्दछ । व्याख्याकारहरूको अधिकतर झुकाव ईलातिर छ जुन मदयन तथा तूर पर्वतको मध्येमा कुलजुम (भू-मध्यसागर) को किनारमा आबाद थियो ।

[4](حِيتَانٌ) शब्द (حوت) शब्दको बहुवचन हो, जसको अर्थ हो माछा (شرَّعاً) शब्द (شارع) शब्दको बहुवचन हो । अर्थ हो जल सतहमा आई देखापर्ने माछाहरू । यो यहूदीहरूको त्यस घटनातिर संकेत हो, जसमा उनीहरूले शनिवारका दिन माछाको शिकारबाट रोकिएका थिए । तर परीक्षाको रूपमा शनिवारका दिन माछाहरू जल सतहमा देखा परेर उनीहरूलाई शिकार गर्नका लागि आमन्त्रित गर्दथे । तथा जब यो दिन समाप्त हुन्थ्यो, त त्यसप्रकार आउँदैनथे ।

وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا ۙ اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا ۖ قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ﴿١٦٤﴾

(१६४) तथा जबकि उनीहरूमध्ये एउटा समूहले यो भने कि तिमी यस्ता व्यक्तिहरूलाई किन उपदेश दिन्छौ जसलाई अल्लाह पूर्णरूपले विनाश गर्न आँटेको छ। अथवा उनलाई कठोर दण्ड दिन चाहन्छ ।[1] उनीहरूले उत्तर दिए कि तिम्रो पालनकर्ताका समक्ष याचना गर्नको निम्ति तथा यसकारण कि सम्भवतः यिनीहरू तर्सुन्।

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنجَيْنَا

(१६५) त जब उनी त्यसलाई बिर्सिए जसको स्मरण उनलाई गराइन्थ्यो ।[2] तब हामीले

अन्ततः यहूदीहरूले एउटा बहाना निकालेर अल्लाहका आदेशको अवहेलना गरे कि खाल्डो खने ताकि माछाहरू त्यसैमा अल्भिरहून् तथा जब शनिवारको दिन समाप्त हुन्थ्यो, त तिनलाई समात्थे ।

[1]यस गुटसित तात्पर्य सत्कर्मीहरूको त्यो समूह हो, जो यस्ता बहाना बनाउँदैनथ्यो तथा अन्य व्यक्तिहरूलाई सम्झाए र उनको सुधारबाट निराश पनि भइसकेको थियो । यसप्रकार उनीहरूमा केही व्यक्तिहरू बुझ्ने यस्ता पनि थिए जो उनीहरूलाई शिक्षा दिन्थे तथा यस कामबाट रोक्थे। सत्कर्मीहरूको यो समूहले उनीहरूलाई यो भन्थ्यो कि यस्ता व्यक्तिहरूलाई सम्झाउनु-बुझाउनुबाट के लाभ जसका भाग्यमा विनाश तथा अल्लाहको यातना छ। अथवा यस गुटबाट तात्पर्य तिनै उल्लंघनकारी तथा अवज्ञाकारी व्यक्ति हुन्, जब उनीहरूलाई बुझाउनेहरूले शिक्षा दिन्थे त भन्थे कि जब तिम्रो विचारले विनाश तथा अल्लाहको यातना हाम्रो भाग्यमा रहेछ, तब त्यसपछि हामीलाई किन शिक्षा-दीक्षा दिन्छौ ? तब उनीहरूले उत्तर दिन्थे कि एक त आफ्नो प्रभुका समक्ष क्षमा प्रस्तुत गर्नको लागि ताकि हामी त अल्लाहको पकडबाट सुरक्षित रहौं किनभने अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना भइराखेको हेर्नु तथा त्यसबाट मानिसहरूलाई नरोक्नु पनि अपराध हो, जसको कारण अल्लाह तआला समात्न सक्दछ। दोस्रो लाभ यो हो कि शायद यिनीहरू अल्लाह तआलाहरूको अवहेलना गर्नबाट रोकिइऊन् । पहिलो व्याख्याबाट तीन समूह भए । (१) अवज्ञाकारी तथा शिकार गर्ने गुट। (२) त्यो समूह जसले एकदमै एकान्त धारणा गरेको थियो, उनीहरू न अवज्ञाकारीहरू मध्येबाट थिए न रोक्नेहरू मध्येबाट। (३) त्यो गुट जुन अवज्ञाकारी थिएन तथा एकदमै एकान्त धारण गरेको पनि थिएन । बरू अवज्ञाकारिहरूलाई रोक्दथ्यो पनि । दोस्रो व्याख्याको आधारमा दुई समूह भए, एउटा अवज्ञाकारिहरूको समूह, दोसो रोक्नेहरूको समूह ।

[2]अर्थात् शिक्षा-दीक्षाको उनीहरूले कुनै चिन्ता गरेनन् तथा अवज्ञाकारितामा नै अड्डेरी भएर बसिरहे ।

الَّذِيْنَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوْٓءِ وَاَخَذْنَا الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا بِعَذَابٍۢ بَـِٔيْسٍۢ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ﴿١٦٥﴾

उनीहरूलाई त बचाइदियो, जो उनलाई नराम्रो कुराबाट रोक्दथे तथा उनीहरूलाई जो अत्याचार गर्दथे एउटा कठोर यातनामा समातिहाल्यौं । यसकारण कि उनीहरू आज्ञाको उल्लंघन गर्दथे ।[1]

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَّا نُهُوْا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُوْنُوْا قِرَدَةً خٰسِـِٕيْنَ ﴿١٦٦﴾

(१६६) अर्थात् जब उनी जुन कामबाट मनाही गरिएको थियो त्यसमा सीमालाई उल्लंघन गरिहाले, त हामीले उनलाई भन्यौं कि तिमी अपमानित बाँदर भइहाल ।[2]

وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَنْ يَّسُوْمُهُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ ۗ اِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيْعُ الْعِقَابِ ۖ وَاِنَّهٗ

(१६७) तथा त्यो समय याद राख्नुपर्छ जबकि तपाईंको पालकले भन्यो कि त्यसले यी (यहूदीहरू) माथि प्रलयसम्म यस्तो व्यक्तिलाई अधिकृत राख्नेछ, जसले यिनीहरूलाई कठोर दण्डद्वारा दुःख पुऱ्याइराख्ने छ ।[3] निःसन्देह तपाईंको

[1] अर्थात् उनीहरू अत्याचारी पनि थिए, अल्लाह तआलाका आदेशहरूको अवहेलना गरेर उनीहरूले आफ्ना प्राणहरूमाथि अत्याचार गरे तथा उनीहरूलाई नरकको ईंधन बनाइयो तथा उपद्रवी पनि किनकि अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलनालाई आफ्नो आचरण तथा कर्म बनाए ।

[2] (عَتَوا) को अर्थ हो जो ईश्वरीय आदेशहरूको उल्लंघनमा सीमा अतिक्रमण गरे । व्याख्याकारहरूमा यस कुरोमा मतभेद छ कि मोक्ष प्राप्त गर्नेवाला मात्र तिनै व्यक्ति थिए, जो रोक्दथे तथा शेष दुबै अल्लाहको यातनाका भोगी भए ? अथवा पकडमा आउनेवाला मात्र अवहेलना गर्नेवाला थिए ? तथा शेष दुई गुट मोक्ष प्राप्त गर्नेवाला थिए । इमाम इब्ने क़सीरले दोस्रो मतलाई प्रमुखता दिनु भएको छ ।

[3] (تأذن-إيذان) शब्दको अर्थ (إعلام) शब्दको समतुल्य हो, जसको अर्थ घोषणा हो (सूचित गरिदिनु, स्मरण गराईदिनु) अर्थात त्यो समय पनि स्मरण गर, जब तपाईंको पोषकले यी यहूदीहरूलाई राम्ररी सूचित गरिदिएको थियो । (لَيَبْعَثَنَّ) (शब्दमा अरबीको अक्षर 'लाम' बल दिनुको निम्ति हो जुन सौगन्धको अर्थको लाभ दिन्छ । अर्थात् कसम खाएर अत्याधिक प्रभावित ढङ्गले अल्लाह तआला भनिरहेको छ कि त्यसले यिनीहरूमाथि प्रलयसम्म यस्ता व्यक्तिहरूलाई प्रभावित राख्नेछ, जो यिनलाई कठोर यातनाहरूमा ग्रसित राख्नेछन् । अतः यहूदीहरूको इतिहास यसै अपमान निन्दा तथा दासता एवं अधीनताको इतिहास हो जसको सूचना अल्लाह तआलाले यस आयतमा दिएको छ । इस्राईलको वर्तमान सरकार कुरआनद्वारा

لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿١٦٧﴾

पोषक अति शीघ्र दण्ड दिन्छ तथा निःसन्देह त्यो वास्तवमा अत्याधिक क्षमाशील तथा कृपालु छ ।[1]

وَقَطَّعْنَٰهُمْ فِى ٱلْأَرْضِ أُمَمًا ۖ مِّنْهُمُ ٱلصَّٰلِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَٰلِكَ ۖ وَبَلَوْنَٰهُم بِٱلْحَسَنَٰتِ وَٱلسَّيِّـَٔاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ﴿١٦٨﴾

(१६८) तथा हामीले संसारमा तिनका (विभिन्न) गुट बनाइदियौं। उनीहरूमध्ये केही पुनीत थिए तथा केही अन्य आचरणका थिए एवं हामीले उनलाई सम्पन्नता तथा दरिद्रताद्वारा उनको परीक्षा लिंदैरहयौं ताकि सम्भवतः उनीहरू फर्कुन् ।[2]

فَخَلَفَ مِنۢ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا۟ ٱلْكِتَٰبَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَٰذَا ٱلْأَدْنَىٰ وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِن يَأْتِهِمْ عَرَضٌ

(१६९) अनि उनका पश्चात यस्ता व्यक्तिहरू कुपुत्र भए[3] कि धर्मशास्त्रलाई उनीबाट प्राप्त गरे । उनी यसै तुच्छ संसारको अलिकति सामग्री बटुल्छन् ।[4] तथा भन्दछन् कि हामीलाई अवश्य मोक्ष प्राप्त हुनेछ ।[5] तथा उनको

वर्णित यथार्थताको विपरीत छैन यसकारण कि कुर्आनमा वर्णित अनिवंधन (وَحَبْلٍ مِّنَ النَّاسِ) को द्योतक छ जुन कुर्आनी यथार्थताको विपरीत छैन बरू त्यसको समर्थक हो। (विस्तारको लागि हेर्नुस् सूरः आले इमरान-११२ को व्याख्या)

[1]अर्थात् यदि उनीहरू मध्येबाट क्षमा माँगेर मुसलमान हुनेछ भने त्यो यस अपमान तथा घोर यातनाबाट मुक्त हुनेछ ।

[2]यसमा यहूदीहरूको विभिन्न गुटहरूमा विभाजित हुने र उनीहरूमध्ये केहीको पुनित हुने कुराको चर्चा छ। तथा उनको दुबै प्रकारले परीक्षा लिनुको वर्णन छ ताकि संभवतः उनी आफ्ना कर्तूतहरूबाट रोकिऊन् तथा अल्लाहतिर फर्कुन् ।

[3](خَلَف) (लाममाथि ज़बर भएको) सपूतको (خَلْف) (लाम लिप्त भएमा) कुपुत्रहरूको अर्थहरूमा प्रयोग हुन्छ ।

[4](دُنُوٌ أدنى) (निकट) सित लिइएको छ अर्थात् निकटको धन उपार्जन गर्छन्, जसको तात्पर्य संसार हो अथवा यो (دَنَاءَةٌ) सित लिइएको छ, जसबाट अभिप्राय तुच्छ, हीन तथा गिरेको धन हो । दुबैको उद्देश्य उनको मोह मायालाई दर्शाउँछ ।

[5]अर्थात् माया मोहका उपरान्त पनि मोक्षका कामना गर्दछन् । जस्तो आजकलका मुसलमानहरुको दशा छ ।

مِّثْلُهٗ يَاْخُذُوْهُ ؕ اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّيْثَاقُ الْكِتٰبِ اَنْ لَّا يَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوْا مَا فِيْهِ ؕ وَالدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ﴿١٦٩﴾

पासमा त्यस्तै अरु धन आयो भने त्यसलाई पनि लिनेछन् । के उनीसित यस शास्त्रको यस विषयको वचन लिइएन ? कि अल्लाहतिर सत्य कथनको अतिरिक्त अन्य कथनलाई सम्बन्धित नगरून ?[1] तथा उनीहरूले यस शास्त्रमा जे-जति थियो त्यसलाई पढे ।[2] तथा परलोक गृह तिनीहरूका लागि उत्तम छ जो अल्लाहसित तर्सन्छन्, अनि के तिमी बुझ्दैनौ ?

وَالَّذِيْنَ يُمَسِّكُوْنَ بِالْكِتٰبِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ ؕ اِنَّا لَا نُضِيْعُ اَجْرَ الْمُصْلِحِيْنَ ﴿١٧٠﴾

(१७०) तथा जो धर्मशास्त्रमा अडिग छन् तथा नमाज़को स्थापना गर्दछन्, हामीले यस्ता मानिसहरूका जो स्वयंको सुधार गर्दछन्, प्रत्युपकार व्यर्थ गर्नेछैनौ ।[3]

---

[1]यस उपरान्त पनि यिनी झूठा कुरा अथवा असत्य कुरा अल्लाह तआलासित सम्बन्धित गर्नबाट चुक्दैनन् । उदाहरणार्थ उपरोक्त मोक्षको कुरा ।

[2]यसको एउटा अर्को भावार्थ "मेटाउनु" पनि हुनसक्दछ जस्तै (دَرَست الرِّيح الآثار) (वायुले चिन्ह मेटाइदियो) अर्थात् धर्मशास्त्रको कुराहरूलाई मेटाइहाले अर्थात् तद्अनुसार कर्म गरेनन् ।

[3]यी व्यक्तिहरूमध्ये जो अल्लाहको मार्गलाई अपनाउँछन्, शास्त्रलाई सुदृढताले समात्छन्, जसबाट तात्पर्य मूल तौरात हो तथा जसअनुसार कर्म गर्दै मोहम्मदुर्रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको दूतत्वमा विश्वास गर्दछन्, नमाज़ आदिलाई दृढताले पढ्दै रहन्छन्, त अल्लाह तआलाले यस्ता सुधार गर्नेहरूको पुण्यलाई व्यर्थ पार्ने छैन । यसमा ती शास्त्रधारीहरू (सम्बोधित विषयको सम्बन्ध विशेषरूपले यहूदीहरूसित छ) को वर्णन छ, जो अल्लाहसित तर्सन्छन्, किताबका कुरालाई दृढताले पालन गर्दछन् तथा नमाज़लाई निश्चित समयमा निरन्तर पढ्दछन् । अतः यिनीहरूका लागि प्रलोकको शुभ-सूचना छ । यसको अर्थ यो हो कि उनी मुसलमान बनुन् तथा मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको रिसालतमा ईमान ल्याऊन् । किनभने सम्पूर्ण जगतका लागि अब अन्तिम ईशदूत परम आदरणीय मुहम्मद मुस्तफ़ामा ईमान नभईकन मोक्ष सम्भव छैन ।

(१७१) तथा त्यो समय पनि स्मरणीय छ, जब हामीले पर्वतलाई छाता जस्तै उनीमाथि झुण्ड्याइदियौं र उनीहरूलाई विश्वास भयो कि अब उनीमाथि खस्न आटेको छ तथा भन्यौं कि हामीले जुन शास्त्र तिमीलाई दिएका हौं, त्यसलाई बलियो रुपमा स्वीकार गर तथा याद राख जुन आदेश यसमा छ, त्यसबाट सम्भावना छ कि तिमी अल्लाहसित तर्सन थाल ।[1]

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوٓا أَنَّهُ وَاقِعٌۢ بِهِمْ خُذُوا مَآ ءَاتَيْنَٰكُم بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴿١٧١﴾

(१७२) तथा जब तपाईंको पालनकर्ताले आदमका सन्तानका पिठ्यूँबाट तिनको सन्तति निकाल्यो तथा उनीसित उनैको सम्बन्धमा वचन लियो कि के म तिम्रो पालनकर्ता होइन ? सबैले उत्तर दिए, किन होइन, हामी सबै साक्षी हौं ।[2]

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنۢ بَنِىٓ ءَادَمَ مِن ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَىٰٓ أَنفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۖ قَالُوا بَلَىٰ ۛ شَهِدْنَآ ۛ أَن تَقُولُوا

[1]यो त्यस समयको घटना हो जब आदरणीय मूसाले उनको पासमा तौरात लिएर आए तथा त्यसका आदेश उनीहरूलाई सुनाए । तब उनीहरूले आफ्नो व्यवहार अनुसार त्यसको अनुरूप काम गर्न अस्वीकार तथा अवहेलना गरे, जसकारण अल्लाह तआ़लाले तिनको टाउकोमाथि पर्वत ल्याइ उभ्याइदियो कि तिमीमाथि खसालेर किचिदिइनेछ, जसबाट तर्सेर उनीहरूले वचन दिए कि तौरात बमोजिम काम गर्नेछौं केहि ज्ञाताहरू भन्दछन् । कि यो घटना रफ़आ पर्वतको हो जुन उनको माँगको कारण घटित भयो । जब उनीहरूले भने कि हामी तौरातका नियम अनुसार काम त्यतिखेर गर्नेछौं जब हाम्रा टाउका माथि पर्वत उठाएर देखाइन्छ परन्तु पहिलेका कुरा अधिक उचित लाग्छ । (و الله أعلم) यहाँ मात्र पर्वतको वर्णन छ । तर यसभन्दा पूर्व सूरः अल-बक़रः आयत संख्या ६३ तथा आयत संख्या-९३ मा, दुई स्थानहरूमा यस घटनाको वर्णन आएको छ । त्यहाँ यसको नाम स्पष्टरूपले तूर पर्वत भनिएको छ ।

[2]यो (عَهْدِ السْتُ) वचन भनिन्छ जुन (الستُ بربكم) बाट बनाइएको योग हो । यो वचन आदरणीय आदमको सृष्टिका पशचात उनका पछाडि हुने सन्तानबाट लिइएको थियो । यसको विस्तृत विवरण एक सहीह हदीसमा यसप्रकार आउँछ कि "अरफ़ाका दिन" "नोमान" नामी स्थानमा अल्लाह तआ़लाले आदमका सन्तानबाट वचन लियो । यसप्रकार कि आदमको पिठ्यूँबाट उनका पैदा हुने सन्तानहरूलाई निकालिएको थियो तथा उनलाई आफ्नो समक्ष फैलाइदियो तथा उनीसित सोध्यो कि के म तिम्रो प्रभु होइन ?

يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَٰذَا غَافِلِينَ ﴿١٧٢﴾

ताकि तिमीहरू प्रलयका दिन यो नभन कि हामी त यसबाट मात्र अनभिज्ञ थियौं ।

أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ ۖ أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُونَ ﴿١٧٣﴾

(१७३) अथवा यो भन कि सर्वप्रथम मिश्रण (शिर्क) त हाम्रा पूर्वजहरूले गरे तथा हामी उनी पश्चात उनका वंशमा भयौं, त के ती कुकर्मिहरूको कुकर्ममा तिमीले हामीलाई विनाशमा पारिदिन्छौ ।[1]

सबैले उत्तर दिए (بلى، شهدنا) (किन होइन, हामी सबै साक्षी छौं) । (मुसनद अहमद भाग १, पृष्ठ २७२ तथा अल-हाकिम भाग-२, पृष्ठ संख्या-५४४ एवं यसलाई सहीह भनेका छन् र इमाम ज़हवी उनीसित सहमत छन्) इमाम शौक़ानी यस हदीसको विषयमा लेख्दछन्, "यसको प्रमाणमा कुनै कमी छैन" (फ़तहुल क़दीर) यसका अतिरिक्त इमाम शौक़ानी भन्नुहुन्छ कि "यो सृष्टिलोक" भनिन्छ, यसको यही व्याख्या ठीक तथा उचित एवं सत्य छ, जसबाट हटेर कुनै अन्य भावतिर जानु उचित छैन किनभने यो प्रमाणित हदीस हो तथा यसको सम्बन्ध सहाबाबाट सिद्ध छन् तथा यसलाई कुनै अन्य भावार्थमा लिनु उचित छैन ।" अतः अल्लाहको रब (पालनकर्ता) हुनुको साक्ष्य प्रत्येक मनुष्यको प्रकृतिमा समावेशित छ । यस विषयलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसप्रकार वर्णन गर्नुभएको छ कि "प्रत्येक शिशु प्रकृतिमा जन्म लिन्छ, परन्तु त्यसका माता-पिता उसलाई यहूदी, इसाई अथवा अग्निपूजक बनाइदिन्छन् । जुनप्रकार जनावरको बच्चा पूर्णरूपले जन्मन्छ, उसको नाक, कान काटेको हुँदैन ।" (सहीह बुख़ारी किताबुल ज़नायेज़ तथा सहीह मुस्लिम किताबुल क़द्र) तथा सहीह मुस्लिमको शब्द हो । अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ, "मैले आफ्ना भक्तहरूलाई हनीफ़ (अल्लाहतिर एकाग्रताले लीन हुने) सृष्टि गरेको छ तर शैतानले उनलाई उनको प्राकृतिक धर्मबाट विचलित गरिदिन्छ ।"अल-हदीस (सहीह मुस्लिम किताबुल जन्नः) यो प्रकृति अथवा प्राकृतिक धर्म नै एकेश्वरवाद (तौहीद) हो तथा त्यसद्वारा उतारिएको धर्म विधान हो जुन अब इस्लामको रूपमा सुरक्षित तथा विद्यमान छ ।

[1]अर्थात् हामीले तिमीसित यो वचन तथा आफ्नो स्वामित्वको साक्ष्य यसकारण लिएका थियौं ताकि तिमी यो तर्क प्रस्तुत नगर्न सक कि हामी त अन्जान थियौं अथवा हाम्रा पूर्वज बहुदेव उपासना (शिर्क) गर्दै आएका थिए । यो त प्रलयका दिन अल्लाहको न्यायलयमा मान्य हुनेछैन ।

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿١٧٤﴾

(१७४) तथा हामी यसैप्रकार आयतहरूलाई स्वच्छतापूर्वक वर्णन गर्दछौं ताकि उनी वापस फर्केर आऊन् ।

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ الَّذِيْٓ اٰتَيْنٰهُ اٰيٰتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاَتْبَعَهُ الشَّيْطٰنُ فَكَانَ مِنَ الْغٰوِيْنَ ﴿١٧٥﴾

(१७५) तथा उनीहरूलाई त्यस व्यक्तिको दशा पढेर सुनाउनुस् कि जसलाई हामीले आफ्ना निशानीहरू प्रदान गर्‍यौं, अनि त्यो तिनलाई वेवास्ता गरी भाग्यो, अनि शैतान त्यसको पछि लाग्यो, यसप्रकार त्यो मार्ग-विचलित हुनेहरूमा सम्मिलित भयो ।[1]

وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنٰهُ بِهَا وَلٰكِنَّهٗٓ اَخْلَدَ اِلَى الْاَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوٰىهُ ۚ فَمَثَلُهٗ كَمَثَلِ الْكَلْبِ ۚ اِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ يَلْهَثْ اَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ۗ ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا ۚ

(१७६) तथा यदि हामीले चाहेको भए उसलाई यी निशानीहरूका कारण उच्च पदमा आसीन गरिदिन्थ्यौं, तर त्यो त संसारको माया-मोहमा पर्‍यो एवं आफ्ना इच्छाहरूको अनुसरण गर्न थाल्यो त उसको दशा कुकुरको समान भयो कि यदि तिमी उसमाथि आक्रमण गर्दछौ तैपनि जिभ्रो निकाली फ्याँ-फ्याँ गर्छ अथवा त्यसलाई छाडिदिन्छौ तैपनि फ्याँ-फ्याँ गर्छ ।[2] यही दशा उनीहरूको छ जसले

[1]व्याख्याकारहरूले यसलाई एउटा निश्चित व्यक्तिसित सम्बन्धित मानेका छन् जसलाई ईश्वरीय ग्रन्थको ज्ञान प्राप्त थियो तर त्यो संसार एवं शैतानको अनुयायी बनेर पथभ्रष्ट भयो । तर त्यसको निर्धारणको सन्दर्भमा कुनै प्रमाण छैन । अतः त्यसको निर्धारणको कुनै आवश्यकता पनि छैन ।

[2](لهث) थकाई अथवा तिर्खाको कारण जिभ्रो निकाल्नुलाई भन्दछन् । कुकुरको यही स्वभाव हुन्छ कि त्यसलाई झपार्नुस् अथवा उसको दशामा छोड्दिनुस् दुबै परिस्थितिमा त्यो भुक्नबाट रोकिदैन, यसैप्रकार त्यसको यो पनि स्वभाव छ कि त्यसले पेटभरि खाएको होस् अथवा भोको अथवा स्वस्थ होस् अथवा रोगी भएको होस् अथवा स्फूर्त, प्रत्येक अवस्थामा जिभ्रो निकालेर फ्याँ-फ्याँ गरिरहन्छ । यही दशा एक यस्तो व्यक्तिको छ, उसलाई शिक्षा-दीक्षा देउ अथवा नदेउ, उसको दशा एकनाश रहनेछ तथा सांसारिक धन-दौलतको लागि र्‍याल चुहिरहने छ ।

فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ

हाम्रा निशानीहरूलाई झुठ्लाए । अतः तपाईं यस दशाको वर्णन गरिदिनुस्, सम्भवतः उनीहरू सोच-विचार गरून् ।[1]

سَآءَ مَثَلًا الْقَوْمُ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاَنْفُسَهُمْ كَانُوْا يَظْلِمُوْنَ

(१७७) ती व्यक्तिहरूको दशा पनि नराम्रो दशा छ,[2] जो हाम्रा आयतहरूलाई मिथ्या मान्दछन् तथा आफ्नो हानि गर्दछन् ।

مَنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِيْ ۚ وَمَنْ يُّضْلِلْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ

(१७८) जसलाई अल्लाह तआ़ला स्वयं मार्गदर्शन दिन्छ ती नै सोझो मार्गमा हुन्छन् । तथा जसलाई मार्गबाट बञ्चित राख्दछ, ती नै क्षतिग्रस्त (घाटामा पर्नेहरू) हुन् ।[3]

وَلَقَدْ ذَرَاْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ ۖ لَهُمْ قُلُوْبٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ بِهَا ۫ وَلَهُمْ اَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُوْنَ بِهَا ۫ وَلَهُمْ اٰذَانٌ لَّا يَسْمَعُوْنَ بِهَا ؕ اُولٰٓئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْغٰفِلُوْنَ

(१७९) तथा हामीले यस्ता धेरैजसो जिन्न तथा मनुष्यहरू नरकको लागि पैदा गरेका छौं ।[4] उनीहरूसित हृदय छन् जसबाट बुझ्दैनन् तथा आँखा छन्, जसबाट देख्दैनन्, एवं कान छन् जसबाट सुन्दैनन् । यिनीहरू पशु सरह छन्, बरू उनीभन्दा पनि बढी पथभ्रष्ट छन् ।[5] यी व्यक्तिहरू यस्ता हुन् जो विमुख छन् ।

[1]तथा यसप्रकारका व्यक्तिबाट शिक्षा लिएर मार्ग विचलनबाट बचून् तथा सत्यमार्गलाई अपनाऊन् ।

[2](مثلاً) शब्द विशेषक हो । मुल वाक्य यसप्रकार हुनेछ । ﴿سَآءَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا﴾

[3]यो अल्लाह तआ़लाको त्यस विधानको वर्णन हो जसको चर्चा एवं व्याख्या २, ३ पटक गरिसकिएको छ ।

[4]यसको सम्बन्ध भाग्यसित छ । अर्थात प्रत्येक मानव एवं दानव भूलोकमा गएर के गर्नेछ ? यसको ज्ञान अल्लाह तआ़लालाई थियो, त्यस अनुसार उसले लेखिछाडेको छ । यहाँ उनै नरकीयहरूको चर्चा छ जसलाई अल्लाहको ज्ञानले नरकीयहरू काम गर्नु थियो । अगाडि त्यसलाई अरू केही स्पष्ट गरिएको छ कि जुन व्यक्तिहरूभित्र यी दोष त्यसै रूपमा छन्, जसको वर्णन यहाँ गरिएको छ, त सम्झनुस् कि उनको परिणाम नराम्रो छ ।

[5]अर्थात् हृदय, आँखा तथा कान अल्लाह तआ़लाले यसकारण प्रदान गरेको छ कि मनुष्य यिनीबाट लाभ लिएर आफ्ना प्रभुलाई स्मरण गरून्, उसका निशानीहरूलाई देखुन तथा सत्य कुरोलाई ध्यानपूर्वक सुनून् ।

(१८०) तथा शुभ नामहरू अल्लाहकै लागि हुन्, यसकारण यी नामहरूबाट अल्लाहलाई नै पुकारने गर।[1] तथा यस्ता व्यक्तिहरूसित सम्बन्ध पनि नराख जो उसका नामहरूमा कुटिलता गर्छन्।[2]

وَلِلّٰهِ الْاَسْمَآءُ الْحُسْنٰى فَادْعُوْهُ بِهَا ۪ وَذَرُوا الَّذِيْنَ يُلْحِدُوْنَ فِيْٓ اَسْمَآىِٕهٖ ؕ سَيُجْزَوْنَ

ध्यानपूर्वक सुन। तर जो व्यक्ति यसबाट यो कार्य लिंदैनन्, त्यो उनीसित लाभान्वित नहुनुको कारण पशुहरुका समान छन्, तथा उनीभन्दा पनि अधिक पथभ्रष्ट भएको छ। यसकारण कि पशुहरु तैपनि केही लाभ-हानि को ख्याल राख्दछन्। किनभने ती लाभदायक वस्तुहरुबाट लाभ उठाउँछन् तथा हानिकारक पदार्थबाट टाढा रहन्छन्। तर अल्लाह तआ़लाको मार्गदर्शनबाट विमुख व्यक्तिको भित्र त यो ज्ञान पनि हुँदैन कि त्यसको लागि उपयोगी वस्तुहरु कुन चाहिं हुन् तथा हानिकारक कुन चाहिं। यसकारण अर्को वाक्यमा उनीहरुलाई असावधान भनिएको छ।

[1](حُسنىٰ) अरबी भाषामा (اَحسن) को स्त्रीलिङ्ग हो। अल्लाहका यी राम्रा नामहरूसित तात्पर्य अल्लाहका ती नाम हुन् जसबाट उसका विभिन्न विशेषता, उसको श्रेष्ठता तथा प्रभुत्व एवं उसको सामर्थ्य एवं शक्तिको प्रकाशन हुन्छ। सहीह हैनको हदीसमा यिनका संख्या-९९ भनिएका छन्। तथा आदेश छ, "जो यिनको गणना गर्नेछ, स्वर्गमा जानेछ, अल्लाह तआ़ला विषम छ, विषमता प्रेमी छ।" (बुखारी किताबुद दावात बाब लिल्लाहे मेअत ईस्म र मुस्लिम किताबुल ज़िक्र बाब अस्माये अल्लाह तआ़ला व फज़लेमन अहसाहा) गणना गर्नुको अर्थ यही प्रतीत हुन्छ कि उनीबाट प्रार्थना गरियोस्। केही कथनहरूमा यी ९९ नामहरूको वर्णन गरिएको छ, तर यी कथन अस्पष्ट छन् तथा विद्वानहरूले यसलाई प्रवेशित मानेका छन् अर्थात कथाकारहरूले बृद्धि गरेका छन्। त्यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हदीसको भाग होइन। यसको अतिरिक्त आलिमहरूले यो पनि स्पष्ट गरेका छन् कि अल्लाह तआ़लाका नामहरूको संख्या मात्र ९९ होइन, बरू यसभन्दा पनि अधिक छ। (इब्ने क़सीर तथा फ़तहुल क़दीर) एउटा अरू कुरा स्पष्ट गरिहालौं कि अल्लाह तआ़लाको आफ्नो नाम जसलाई नेपाली व्याकरणमा जाति वाचक संज्ञा भन्दछन् मात्र "अल्लाह" हो यसका अतिरिक्त उपरोक्त सबै गौणीक हुन्।

[2](الحاد) (इल्हाद) को अर्थ हो कुनै एकातिर बक्र हुनु। यसै शब्दबाट (لَحد) (लहद) शब्द बनेको छ, जुन त्यस चिहानलाई भन्दछन्, जो एकातिर बनाईन्छ। धर्ममा इल्हादको मार्ग अपनाउनुको अर्थ हो कुटिलता तथा कुमार्ग अपनाउनु। अल्लाह तआ़लाका नामहरूमा इल्लाद तीन प्रकारले हुनसक्छ। (१) अल्लाह तआ़लाका नामहरूमा परिवर्तन गर्नु जस्तो मूर्तिपूजकहरूले गरे। जस्तै अल्लाहका नामहरू मध्ये "अज़ीज़" बाट "उज़्ज़ा" तथा "मन्नान" बाट "मनात" मूर्तिहरूका नाम बनाइहाले, (२) अथवा अल्लाहका नामहरूमा आफ्नो तर्फबाट बृद्धि गर्नु जसको आदेश अल्लाहले दिएन, (३) अथवा यसका नामहरूमा कमी गर्नु। जस्तो उसलाई कुनै एउटै नामले पुकार्नु, अर्को विशेषता भएका नामहरूबाट पुकार्न नराम्रो ठानिनु। (फ़तहुल क़दीर)

مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٨٠﴾

उनीहरूका लागि उनीहरूले गरिएका कुराको दण्ड अवश्य हुनेछ ।

وَمِمَّنْ خَلَقْنَآ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِۦ يَعْدِلُونَ ﴿١٨١﴾

(१८१) तथा हाम्रा प्राणी वर्गमा एउटा समुदाय यस्ता पनि छन्, जो सत्य अनुसार निर्देश गर्दछन् एवं सोही अनुसार न्याय गर्दछन् ।

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِـَٔايَٰتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُم مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٨٢﴾

(१८२) तथा जुन मानिसहरू हाम्रा आयतहरू (चिन्हहरू) लाई झुठ्लाउँदछन्, हामीले उनलाई विस्तारै (पकड्मा) यस्तो लिदै गइराखेका छौं कि उनलाई थाहा पनि छैन ।

وَأُمْلِى لَهُمْ إِنَّ كَيْدِى مَتِينٌ ﴿١٨٣﴾

(१८३) तथा उनीहरूलाई अवसर दिन्छु । नि:सन्देह मेरो उपाय बडो सुनियोजित छ ।[1]

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِم مِّن جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُّبِينٌ ﴿١٨٤﴾

(१८४) के उनीहरूले यस कुरामा विचार गरेनन् कि उनका साथीलाई अलिकति पनि उन्माद छैन ? त्यो त केवल स्पष्ट सचेतक हो ।[2]

अल्लाहको नाममा इल्हादको एउटा रूप यो पनि हो कि तिनमा कष्ट, कल्पना, समानता एवं बेकारीको भाव लिइयोस् (ऐसरूत्तफ़ासीर) जस्तो कि कुमार्ग समुदायहरूको चलन रहिआएको छ। अल्लाह तआलाले आदेश दियो कि यिनीहरूबाट सतर्क रह ।

[1]यो त्यही अवसर हो जुन अल्लाह तआला परीक्षाको लागि व्यक्ति तथा वर्गहरूलाई दिन्छ अनि जब त्यसलाई समात्न चाहन्छ त कोही बचाउनमा समर्थ हुनसक्दैन किनभने उसका उपायहरू गम्भीर छन् ।

[2](صَاحِبٌ) (साहिब) सित तात्पर्य अन्तिम ईशदूत मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम हुन् जसलाई मिश्रणवादी कहिले जादूगर कहिले पागल (نعوذ بالله) भन्दथे । अल्लाह तआला आदेश गर्दछ कि यो तिमीबाट विचार नगुर्नको परिणाम हो । त्यो त हाम्रो पैग़म्बर हो, जो हाम्रा आदेश पुर्याउने तथा तिनीसित असावधान रहने तथा अवहेलना गर्नेहरूका लागि सचेतक हो ।

أَوَلَمْ يَنظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَن يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجَلُهُمْ ۖ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾

(१८५) तथा के उनीहरूले आकाशहरू तथा धर्ती लोकमा एवं अन्य वस्तुहरूमा, जुन अल्लाहले पैदा गरेका छन् त्यसमाथि दृष्टि गरेनन् तथा यस कुरामा कि सम्भव छ उनको मृत्यु निकट नै आइपुगेको होस् ।[1] अनि अब (कुर्आन) पश्चात कुनचाहिं कुरामा यिनीहरूले विश्वास गर्नेछन् ?[2]

مَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ ۚ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٨٦﴾

(१८६) जसलाई अल्लाह (तआला) विचलित गर्छ त्यसलाई कोही मार्गमा ल्याउन सक्तैनन् तथा अल्लाह तिनलाई कुमार्गमा भ्रमित छाडि दिन्छ ।

يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسَاهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِندَ رَبِّي ۖ لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ۚ

(१८७) यिनीहरू तपाईंसित केयामतका[3] सम्बन्धमा प्रश्न गर्दछन् कि त्यो कहिले घटित हुनेछ ।[4] (तपाईं) भनिदिनुस् कि यसको ज्ञान मात्र मेरो

---

[1] अर्थ यो हो कि ती वस्तुहरूमा पनि यदि यिनी विचार गर्दछन् भने निश्चित नै यिनी अल्लाहमा ईमान स्थापित गर्नेछन्, त्यसको रसूलको पुष्टि तथा त्यसलाई अनुकरणको मार्गको रूपमा अपनाउँछन् तथा उनीहरूले अहिले अल्लाहका अंशियार बनाइराखेका छन्, तिनलाई छाडिदेऊन् तथा यस कुराबाट तर्सुन् कि उनीहरूलाई यस अवस्थामा मृत्यु आउन सक्छ जबकि उनी कुफ्रमा हुन्छन् ।

[2] हदीसबाट यहाँ तात्पर्य कुर्आन मजीद हो अर्थात नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट सचेत गर्नु तथा शुभ-सूचना दिनु एवं कुर्आन करीम पश्चात पनि यदि यिनीहरू विश्वास गर्दैनन् भने उनलाई यसभन्दा ठूलो सचेत गराउने कुरो अन्य के हुन सक्ला जुन अल्लाहको तर्फबाट अवतरित भयो तथा त्यस पश्चात यिनीहरू त्यसमा विश्वास नगरून् ?

[3] (ساعة) (साअः) को अर्थ हो (क्षण अथवा पल) प्रलयको साअः यसकारण भनिएको छ कि यो सहसा यसप्रकार आउनेछ कि यो सम्पूर्ण सृष्टि एकपलमा नष्ट भ्रष्ट हुनेछ अथवा हिसाबको शीघ्रताको आधारमा प्रलयको समयलाई साअतसित तुलना गरिएको छ ।

[4] (أرسى يُرسي) को अर्थ निर्धारण अथवा घटित हुनु हो अर्थात् यो प्रलय कहिले आउनेछ अथवा घटित हुनेछ ?

ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ
لَا تَاْتِيْكُمْ اِلَّا بَغْتَةً ۚ يَسْـَٔلُوْنَكَ كَاَنَّكَ
حَفِيٌّ عَنْهَا ۚ قُلْ اِنَّمَا عِلْمُهَا
عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ
لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٨٧﴾

प्रभुसित नै छ।[१] यसलाई यसको समयमा अल्लाह (तआला) बाहेक अन्य कोही प्रदर्शित गर्नेछैन । त्यो आकाशहरू तथा धर्तीको बहुत ठूलो (घटना) हुनेछ।[२] त्यो तिमीमाथि सहसा आइपर्नेछ । उनीहरू तपाईंसँग यसप्रकार सोध्छन्[३] जस्तो कि तपाईं त्यसको खोजी गरिसक्नु भएको छ । (तपाईं) भनिदिनुस् कि यसको ज्ञान विशेषरूपले अल्लाहसित नै छ, परन्तु धेरैले जान्दैनन् ।

قُلْ لَّآ اَمْلِكُ لِنَفْسِيْ نَفْعًا وَّلَا ضَرًّا
اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ۚ وَلَوْ كُنْتُ
اَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ
مِنَ الْخَيْرِ ۚ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوْٓءُ ۚ
اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيْرٌ وَّبَشِيْرٌ لِّقَوْمٍ
يُّؤْمِنُوْنَ ﴿١٨٨﴾

(१८८) (तपाईं) भनिदिनुस् कि स्वयं म आफ्नो विशेषको लागि कुनै लाभको अधिकार राख्दिन तथा न कुनै हानिको । परन्तु त्यति नै जति कि अल्लाहले चाहेको हुन्छ । तथा यदि म परोक्षका कुराहरू जानेको भए धेरै लाभ प्राप्त गर्न सक्थें तथा कुनै हानि मलाई पुग्न सक्दैनथ्यो ।[४] म त मात्र सचेत गराउने

[१]अर्थात् यसको निश्चित ज्ञान न कुनै फरिश्तालाई छ, न ईशदूतलाई छ, अल्लाहबाहेक यो ज्ञान कसैसित छैन, त्यसैले नै उसलाई समयमा घटित गर्नेछ ।

[२]यसको एउटा अन्य अर्थ यो हो कि यसको ज्ञान आकाश तथा धर्तीको लागि भारी छ, किनभने त्यो गुप्त छ तथा गुप्त कुरो हृदयहरूमा भारी हुन्छ ।

[३](حفيٌ) (हफीय्युन) भन्दछन् आग्रह गरेर प्रश्न गर्नेलाई तथा खोज तलास गर्नेलाई । अर्थात यिनी तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सित प्रलयको विषयमा यसप्रकार प्रश्न गर्दछन् जस्तो कि तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले प्रभुको पछि लागेर यस विषयमा अवश्य ज्ञान प्राप्त गर्नु भएको छ ।

[४]यो आयत यस कुराको लागि कति स्पष्ट छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अन्तर्यामी होइनन् । अन्तर्यामी मात्र अल्लाह तआला स्वयं छ । तर यो कुरा अत्याचार तथा अज्ञानको सीमाभन्दा अगाडि छ कि यस उपरान्त धर्ममा आधुनिकीकरण गर्नेहरू उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई अन्तर्यामी सिद्ध गर्न असफल प्रयास गर्दछन् । यद्यपि केही युद्धहरूमा उहाँका पवित्र दाँत पनि आहत भए, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको मुख मण्डल पनि घाइते भयो ।

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا فَلَمَّا تَغَشَّاهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ

तथा शुभसूचक हुँ, तिनीहरूका लागि जो विश्वास (आस्था) राख्दछन् ।

(१८९) त्यो अल्लाह तआ़ला यस्तो छ जसले तिमीलाई मात्र एउटा व्यक्तिबाट सृष्टि गऱ्यो ।[1] तथा उसैबाट उसको जोडी बनायो ।[2] ताकि त्यसले आफ्नो त्यस जोडीबाट सन्तोष प्राप्त गरोस् ।[3]

तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो कि यो समुदाय कसरी उन्नति गर्नेछ जबकि यसले आफ्नो नबीको टाउकोलाई घाइते बनायो, (हदीसका किताबहरूमा यो घटना तथा निम्नलिखित घटनाहरू पनि लेखिएका छन्) आदरणीय आयशा (رضى الله عنها) माथि आक्षेप लाग्यो त उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम पूरा एक महिनासम्म धेरै व्याकुल तथा अत्याधित दुःखी रहनु भयो । एक यहूदी आइमाईले तपाई सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम्लाई निमन्त्रणा दियो तथा खानामा विष मिसाइदियो, जसलाई तपाईले पनि चाख्नुभयो तथा सहाबाले पनि यहाँसम्मकि केही सहाबाको विषको कारणले मृत्यु भयो । तथा स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि बसल्लम सम्पूर्ण आयु यस विषको प्रभाव प्रतीत गरिरहनु भयो। यी तथा यसैप्रकारका अन्य घटनाहरू जसबाट स्पष्ट हुन्छ कि उहाँ सल्लल्लाहु अबसल्लमलाई अज्ञानवश दुःख पुग्यो, हानि खप्नुपऱ्यो, जसबाट कुर्‌आनद्वारा कथित कुरो सत्य सिद्ध हुन्छ कि, “यदि म अन्तयामी भएको भए मलाई कुनै हानि पुग्ने थिएन ।”

[1]आदरणीय आदमबाट यसैकारण उनलाई प्रथम मनु तथा ‘मानव-पिता’ भनिन्छ ।

[2]यसबाट तात्पर्य आदरणीय हौवा हुन्, जो आदरणीय आदमकी पत्नी बनिन् । उनको उत्पत्ति आदरणीय आदमबाट भयो, जुन प्रकारले (مِنها) को सर्वनामबाट, जुन एक वचन प्रकट गर्दछ स्पष्ट छ । (विस्तारको लागि हेर्नुस् सूरः निसा आयत संख्या १ को व्याख्या)

[3]अर्थात् एक-अर्काबाट सुःख शान्ति प्राप्त गरोस् । यसकारण कि एउटा वर्ग आफ्नै वर्गसित अधिक निकट हुन्छ तथा प्रेम गर्न सक्दछ, जुन शान्ति प्राप्त गर्नको लागि आवश्यक छ । घनिष्टता नभई यो सम्भव छैन । अन्य स्थानमा अल्लाह तआ़लाको आदेश छ ।

﴿ وَمِنْ ءَايَٰتِهِۦٓ أَنْ خَلَقَ لَكُم مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَٰجًا لِّتَسْكُنُوٓا۟ إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُم مَّوَدَّةً وَرَحْمَةً ﴾

“अल्लाहका निशानीहरू मध्येबाट यो पनि छ कि उसले तिम्रो लागि तिमीमध्येबाटै (अथवा तिम्रो वर्गबाट नै) जोडी पैदा गऱ्यो ताकि तिमी उनीबाट शान्ति प्राप्त गर तथा तिमीहरू बीचमा उसले प्यार, प्रेम उत्पन्न गरिदियो ।” (सूरः रूम-२१)

अर्थात् अल्लाह तआ़लाले पुरूष तथा स्त्री दुबैमा एक-अर्काको लागि जुन आकर्षण तथा भावना राखेको छ । प्रकृतिको यो देन उनी जोडी बनेर पूरा गर्दछन् तथा एक-अर्काबाट घनिष्टता तथा प्रेम प्राप्त गर्दछन् ।

بِهٖ ۚ فَلَمَّآ اَثْقَلَتْ دَّعَوَا اللّٰهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ اٰتَيْتَنَا صَالِحًا لَّنَكُوْنَنَّ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ ﴿١٨٩﴾

अनि पतिले पत्नीसित समीपता गऱ्यो,[1] तब तिनले गर्भधारण गरिन्, हलुङ्गो जस्तो । अनि तिनले त्यसलाई लिएर हिंड्डुल गरिराखिन् ।[2] जब तिनी गह्रुङ्गोपनाको आभास गर्न थालिन्, त पति पत्नी दुबै अल्लाहसित जो उनीहरूको मालिक हो प्रार्थना गर्नथाले कि यदि तिमीले हामीलाई स्वस्थ सन्तान प्रदान गऱ्यौ भने हामी अति कृतज्ञता प्रकट गर्नेछौ ।[3]

فَلَمَّآ اٰتٰىهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهٗ شُرَكَآءَ فِيْمَآ اٰتٰىهُمَا ۚ فَتَعٰلَى

(१९०) तथा जब अल्लाहले दुबैलाई स्वस्थ शिशु प्रदान गऱ्यो तब अल्लाहको बरदानमा ती दुबैले अल्लाहको साभ्mी ठहराउन थाले ।[4]

अतः यो सत्य हो कि जुन आपसी प्रेम पति-पत्नी बीच हुन्छ, त्यो संसारको अन्य कुनै सम्बन्धमा हुँदैन ।

[1]अर्थात् यो मानव वंश यसप्रकार बढ्यो तथा अगाडि गएर जब उनीमध्येका एक साथी अर्थात् पति-पत्नीले एक-अर्कासित निकटता प्राप्त गरे । (تَغَشَّاهَا) को अर्थ 'पत्नीसँग सम्भोग गर्नु' हो । अर्थात् संभागेको लागि छोप्यो ।

[2]अर्थात् गर्भका आरम्भिक दिनहरूमा वीर्यबाट रगतका ग्रन्थिहरू बन्नुसम्म तथा रगत ग्रन्थिहरूबाट भ्रूण बन्नुसम्म गर्भ हलुङ्गो नै रहन्छ, प्रतीत पनि हुँदैन तथा स्त्रीलाई कुनै कठिनाई हुँदैन ।

[3]गह्रुङ्गो हुनुबाट तात्पर्य, जब बच्चा गर्भमा ठूलो हुन्छ, अनि जब जन्मको समय निकट आउँछ, माता-पिताका हृदयमा भय तथा शंका उत्पन्न हुँदैजान्छ । (विशेषरूपले जब स्त्रीलाई रोग हुन्छ) अर्थात् मनुष्यको प्रकृति छ कि भयको कारण अल्लाहतिर आकृष्ट हुन्छ । अतः ती दुबै अल्लाहसित प्रार्थना गर्दछन् तथा कृतज्ञता व्यक्त गर्नुको वचन दिन्छन् ।

[4]साभ्mीदार बनाउनुको तात्पर्य या त बच्चाको नाम यस्तो राख्नु हो, जस्तै इमाम बख्श, पीराँदत्ता, अब्दुशम्स, बन्द:अली आदि, जसबाट यो स्पष्ट हुन्छ कि बच्चा अमुक महात्मा, अमुक सन्तको (نعوذ بالله) कृपा दृष्टिको परिणाम हो अथवा आफ्नो यस विश्वासलाई प्रकट गर्दछ कि हामी त अमुक सन्त, महात्मा अथवा अमुक चिहाननिर गएका थियौं जसको परिणामले बच्चा जन्मियो । अथवा कुनै मृतकको नामको प्रसाद, भोग, प्रतिज्ञा आदि गराउँछ अथवा बच्चालाई कसैको कब्रनिर (चिहान) लगेर निधार टेकाउँछ कि उनको कृपाले बच्चा प्राप्त भयो ।

اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ ﴿١٩٠﴾

अत: अल्लाह पवित्र छ, उनीहरुद्वारा मिश्रण गर्नुबाट त्यसबाट जुन साक्षी उनीहरू ठहराउँछन् ।

اَيُشْرِكُوْنَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْـًٔا وَّهُمْ يُخْلَقُوْنَ ﴿١٩١﴾

(१९१) के यस्तालाई साझेदार ठहराउँछन्, जो कुनै वस्तुलाई बनाउन सक्दछन्, स्वयं उनलाई नै पैदा गरिएको हुन्छ ।

وَلَا يَسْتَطِيْعُوْنَ لَهُمْ نَصْرًا وَّلَآ اَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُوْنَ ﴿١٩٢﴾

(१९२) तथा उनी तिनीहरूलाई न त कुनै प्रकारको सहायता दिन सक्दैनन्, र न उनीहरू आफ्नो सहायता गर्न सक्दछन् ।

وَاِنْ تَدْعُوْهُمْ اِلَى الْهُدٰى لَا يَتَّبِعُوْكُمْ ؕ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ اَدَعَوْتُمُوْهُمْ اَمْ اَنْتُمْ صَامِتُوْنَ ﴿١٩٣﴾

(१९३) र यदि तिमी उनीलाई सोझो मार्गतिर बोलाउँछौं भने उनी तिम्रो पछि आउने छैनन् ।[1] तिम्रो लागि दुबै कुरा समान छन् चाहे तिमी उनलाई पुकार अथवा मौन रह ।

اِنَّ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ عِبَادٌ اَمْثَالُكُمْ فَادْعُوْهُمْ

(१९४) वास्तवमा तिमी अल्लाहलाई छाडि जसलाई पुकार्दछौ (उपासना गर्दछौ) उनी पनि तिमीजस्तै दास हुन् ।[2] तसर्थ तिमी उनलाई पुकार

यी सबै अवस्था अल्लाहका साझीदार बनाउँदा हुन्, जुन दुर्भाग्यले मुसलमानहरूमा सामान्यरूपले व्याप्त छ, आगामी आयतमा अल्लाह तआ़ला शिर्कको खण्डन गरिराखेको छ ।

[1]अथवा तिम्रा कुरा अनुसार कर्म गर्ने छैनन् । एउटा अन्य भावार्थ यसको यो पनि हो कि यदि तिमी उनीसित ज्ञान तथा मार्गदर्शन माँगदछौ भने उनी तिम्रो कुरा मान्ने छैनन्, न तिमीलाई कुनै उत्तर नै दिनेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात जब उनी ज़ीवित थिए बरू अब त तिमी उनीभन्दा अधिक योग्य छौ । अब उनी देख्न सक्दैनन्, तिमी देख्न सक्छौ उनी सुन्न सक्दैनन्, तिमी सुन्दछौ । उनी कसैको कुरा बुझ्न सक्दैनन्, तिमी बुझ्दछौ । उनी उत्तर दिन सक्दैनन्, तिमी दिन्छौ । यसबाट ज्ञान भयो कि मूर्तिपूजक जसका मूर्तिहरू बनाएर पुज्दछन्, उनीहरू पनि पहिला अल्लाहका भक्त थिए अर्थात् मनुष्य नै थिए । जस्तो आदरणीय नूहको समुदायका पाँच मूर्तिको विषयमा सहीह बुख़ारीमा सविस्तार स्पष्ट छ कि उनी अल्लाहका परम भक्त थिए ।

فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿١٩٤﴾

अनि उनलाई आवश्यक छ कि तिम्रो भनाई पूरा गरुन्, यदि तिमी साँचो हौ ।

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنْظِرُونِ ﴿١٩٥﴾

(१९५) के उनका खुट्टा छन् जसबाट उनीहरू हिंड्छन् अथवा उनका हात छन् जसबाट उनी कुनै कुरोलाई समात्छन् अथवा उनका आँखा छन् जसबाट देख्दछन् अथवा उनका कान छन् जसबाट उनी सुन्दछन् ।[1] (तपाई) भनिदिनुस् कि तिमी आफ्ना सबै साझेदारहरूलाई बोलाऊ, अनि मलाई (हानि पुऱ्याउने) उपाय गर, अनि मलाई अलिकति पनि अवसर नदेऊ ।[2]

إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ ﴿١٩٦﴾

(१९६) निःसन्देह मेरो सहायक अल्लाह नै छ, जसले यो धर्मशास्त्र (पवित्र कुर्आन) अवतरित गऱ्यो तथा त्यो सदाचारी भक्तहरूको सहायता गर्दछ ।

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ ﴿١٩٧﴾

(१९७) तथा तिमी अल्लाहलाई छाडि जसलाई पुकार्दछौ । (उपासना गर्दछौ) तिनीहरू तिम्रो केही सहायता गर्न सक्दैनन् तथा न तिनीहरू आफ्नो सहायता गर्न सक्दछन् ।[3]

[1]अर्थात् जब यिनीहरूमध्ये कुनै पनि शक्ति उनीहरूमा छैन, मरे पश्चात नै देख्ने, सुन्ने, बुझ्ने तथा हिंड्ने शक्ति समाप्त भयो अब उनीसित सम्बन्धित या त ढुङ्गा अथवा काठको स्वयं बनाइएका मूर्तिहरू छन्, अथवा गुम्बद, कुब्बे तथा आस्तानाहरू छन्, जो उनका कब्र (चिहान) निर बनाइएका छन् । यसप्रकार धर्मको नाममा अधर्मको प्रचार-प्रसार भइराखेको छ ।

[2]अर्थात् यदि तिमी आफ्नो वाचामा साँचो हौ कि तिम्रा सहायता गर्नेछन्, त यिनीसित भन कि मेरा विरूद्ध षड्यन्त्र गरून् ।

[3]जो स्वयं आफ्नो सहायतामा सक्षम छैनन्, उनीहरू अन्यको सहायता के गर्न सक्लान् । जो स्वयं दरिद्र छ, त्यसबाट मद्दत माँग्नुको अर्थ के छ र ?

وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا ۖ وَتَرَاهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ ﴿١٩٨﴾

(१९८) तथा यदि उनीहरूलाई कुनै सोझो मार्गातिर बोलाउँछौ भने त्यसलाई सुन्ने छैनन् ।[1] तथा तपाईलाई उनीहरू यस्तो देखिन्छन् कि उनीहरू तपाईंलाई देखिराखेका छन् तथा उनीहरू केही पनि देख्दैनन् ।

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ ﴿١٩٩﴾

(१९९) तपाईं क्षमाको मार्ग अपनाउनुहोस् ।[2] पुण्यको कार्यको शिक्षा दिनुहोस् ।[3] तथा अशिक्षितहरूबाट अलग रहनुहोस् ।[4]

[1]यसको यही भावार्थ हो जुन आयत संख्या १९३ को हो ।

[2]केही आलिमहरूले यसको अर्थ यो भनेका छन् (خُذْ مَا عَفَالَكَ مِنْ أَمْوَالِهِمْ أى : مَا فَضَلَ) अर्थात् "जुन आवश्यकताभन्दा अधिक धन छ, त्यो लिउ ।" तथा यो ज़कातको अनिवार्यता भन्दा पूर्वको आदेश हो । (फ़तहुल बारी, भाग-८, पृष्ठ-३०५) तर अन्य व्याख्याकारहरूले यसलाई नैतिक निर्देश अर्थात् क्षमा गर्नु तात्पर्य लिएका छन् तथा इमाम जरीर तथा इमाम बुख़ारी आदिले यसैलाई प्राथमिकता दिएका छन् । अतः इमाम बुख़ारीले यसको पक्षमा आदरणीय उमर (رضى الله عنه) को एउटा घटनाको एक वर्णन गर्नु भएको छ । उयेनः बिन हिस्न आदरणीय उमर (رضى الله عنه) को सेवामा उपस्थित भए तथा आएर उनीमाथि टिप्पणी गर्नथाले कि उहाँ हामीलाई न त पूरा धन प्रदान गर्नुहुन्छ न त हाम्रो बीच न्याय गर्नुहुन्छ, अनि आदरणीय उमर (رضى الله عنه) क्रोधित भए । यो परिस्थिति देखेर आदरणीय उमर (رضى الله عنه) का सल्लाहकार हुर बिन क़ैसले (जो उयैनःका भतिज थिए) आदरणीय उमर (رضى الله عنه) सित भने कि अल्लाह तआलाले आफ्नो नबी (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) लाई आदेश दिइएको थियो । ﴿خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ﴾ "क्षमाको मार्ग अपनाउनुस् तथा पुण्यको उपदेश दिनुस् एवं अज्ञानीहरूबाट बच्नुस् । तथा यो पनि अज्ञानीहरू मध्ये हो ।" जसपश्चात आदरणीय उमर (رضى الله عنه) ले क्षमा गरिदिनुभयो । "तथा आदरणीय उमर (رضى الله عنه) अल्लाहको किताबको आदेश सुनेर तुरून्त माथा (निधार) टेकिदिनु हुन्थ्यो ।" (सहीह बुख़ारी तफ़सीर सूरः अल-आराफ़) यसको समर्थन यी हदीसहरूबाट पनि हुन्छ, जसमा अत्याचारको सट्टा क्षमा गरिदिने, कष्टको साटो कृपा तथा नराम्रोको साटो राम्रो एवं उपकार गर्ने कुरोमा जोड दिइएको छ ।

[3](عُرْف) (उर्फ) सित तात्पर्य (مَعروف) (मारूफ़) अर्थात् पुण्य हो ।

[4]अर्थात् जब तपाईं पुण्यको कार्य गर्नुको आदेश दिनलाई पूर्णरूपले यसप्रकार समाप्त गर्नुहुन्छ कि उनीहरूको पासमा अब कुनै तर्क छैन तथा त्यस उपरान्त पनि मान्दैनन् भने, उनीहरूबाट विमुख हुनुस् तथा तिनका झगडा तथा मूर्खताहरूका उत्तर नदिनुस् ।

(२००) तथा यदि तपाईंलाई शैतानको तर्फबाट कुनै शंका आउँछ भने अल्लाहको शरण माँग्ने गर्नुस् ।[१] निःसन्देह त्यो सर्वश्रोता तथा सर्वज्ञाता छ ।

وَإِمَّا يَنزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَٰنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ ۚ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٠٠﴾

(२०१) निःसन्देह जो अल्लाहसित तर्सन्छन्, जब उनलाई कुनै शंका शैतानतिरबाट आउँछ भने उनी स्मरणमा लाग्छन् । अतः सहसा उनका आँखाहरू खुल्दछन् ।[२]

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِّنَ الشَّيْطَٰنِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُم مُّبْصِرُونَ ﴿٢٠١﴾

(२०२) तथा जो शैतानहरूका अनुगामी छन् उनी उनलाई विपदातिर तान्दछन् अनि तिनी रोकिदैनन् ।[३]

وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ ﴿٢٠٢﴾

(२०३) तथा जब तपाई कुनै चमत्कार उनको अगाडि प्रस्तुत गर्नुहुन्न तब उनी भन्दछन् कि तपाईंले यो चमत्कार किन ल्याउनु भएन ।[४] (तपाईं) भनिदिनुस् कि म त्यसको पालना गर्दछु

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِم بِآيَةٍ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ۚ قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِن رَّبِّي ۚ هَٰذَا

[१]तथा यसबेला यदि शैतान तपाईंलाई उत्तेजित गर्न प्रयास गर्दछ भने अल्लाहको शरण माग्नुस् ।

[२]यसमा अल्लाहसित तर्सनेहरूका सम्बन्धमा भनिएको छ कि उनी शैतानबाट सावधान रहन्छन् । (طائف) अथवा (طيف) त्यस मानसिक विचारहरूलाई भन्दछन् जो हृदयमा आउँछन् अथवा स्वप्नमा आउँछन् । यहाँ त्यसलाई शैतानद्वारा पारिएका शंकाहरूका लागि प्रयोग गरिएको छ, किनभने शैतानद्वारा शंकाहरू पनि मानसिक विचारहरूमै उत्पन्न हुन्छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[३]अर्थात् शैतान क़ाफिरहरूलाई पथ-विचलनतिर तान्दछ, अनि ती क़ाफिर (विचलनतिर जानुमा) अथवा शैतान उनलाई लैजानमा आनाकानी गर्दैन । अर्थात् (لا يُقصرون) क्रियाका कर्ता अधर्मी पनि बन्न सक्दछन् तथा "शैतान" पनि ।

[४]तात्पर्य यस्तो चमत्कार हो जुन उनको भनाईमा उनको इच्छा अनुसार प्रदर्शित गरियोस् जस्तै उनका केही मागहरूको सूरः बनी इस्राईल आयत ९० देखि ९३ सम्ममा चर्चा गरिएको छ ।

بَصَآئِرُ مِن رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠٣﴾

जुन मलाई मेरो प्रभुको तर्फबाट आदेश पठाइएको छ । यो तिम्रो पालनकर्ताको तर्फबाट अर्न्तदृष्टिहरूको प्रकाशपुञ्ज हो तथा ईमान स्थापित गर्नेहरूका लागि मार्गदर्शन र दयालुता हो ।[1]

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٢٠٤﴾

(२०४) तथा जब कुर्आन पढिन्छ तब त्यसलाई ध्यानपूर्वक सुन एवं मौन रह । आशा छ कि तिमीमाथि दया गरियोस् ।[2]

[1](لولا اجْتَبَيْتَهَا) को अर्थ हो कि तिमी स्वयं आफ्नै पासबाट किन बनाएर ल्याउँदैनौ । यसको उत्तरमा आदेश भयो कि तपाईं भनिदिनुस्, चमत्कार प्रस्तुत गर्नु मेरो वशमा छैन । म त अल्लाहका प्रकाशनाहरू (वह्यी) को पालना गर्नेवाला हूँ । हो, यो कुरआन जुन मेरो पासमा आएको छ, यो स्वयं नै एउटा ठूलो चमत्कार हो । यसमा तिम्रो प्रभुको तर्फबाट निर्देश (सूचनाहरू तथा शुभ-सन्देश) तथा मार्गदर्शन एवं कृपा यदि कोही ईमान भएको छ भने ।

[2]यहाँ काफ़िरहरूलाई भनिंदैछ जो कुरआन पढिदा हल्ला गर्थे तथा आफ्ना साथीहरूलाई भन्थे:

﴿ لَا تَسْمَعُوا لِهَٰذَا الْقُرْآنِ وَالْغَوْا ﴾

"यो कुर्आन न सुन तथा त्यसमा हल्ला गर ।" (सूरः हा.मीम.सजदः-२६)

उनीसित भनिंदैछ कि यसको सट्टा यदि ध्यानपूर्वक सुन्दछौ तथा शान्त रहन्छौ भने शायद अल्लाह तआला तिमीलाई मार्गदर्शन प्रदान गरोस् । यसप्रकार तिमी अल्लाहको कृपाको अधिकारी होउ ।

केही विद्वान यसलाई सामान्य रूपले लिन्छन् अर्थात जुनबेला कुरआन पढिन्छ चाहे नमाज़ होस् अथवा नमाज़ नहोस् सबैलाई शान्त भई सुन्ने आदेश छ । यस सामान्य आदेशबाट भाव निकालेर जोडसित पढिने नमाज़हरूमा मुक्तदी (नमाज़मा इमामको अतिरिक्त सबै नमाजीहरूलाई भन्दछन्) बाट सूरः फ़ातिहा पढ्नुलाई पनि कुर्आनको यस आदेशको विरूद्ध मान्दछन् । जबकि उच्च स्वरमा पढिने नमाज़हरूमा इमामको पछाडि सूरः फ़ातिहा पढ्नको लागि आदेश नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट सहीह हदीसहरूमा सिद्ध छ, जस्तो कि यसको मक्की हुनुबाट पनि सिद्ध हुन्छ । परन्तु यसलाई सामान्य रूपले माने पनि यस सामान्यबाट मुक्तदिहरूलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले निकालिदिनु भयो । तथा यसप्रकार यस आयतको सामान्य हुनुको उपरान्त पनि उच्च स्वरले पढिने नमाज़मा मुक़तदिहरूलाई सूरः फ़ातिहा अवश्य पढ्नु पर्नेछ ।

وَاذْكُرْ رَّبَّكَ فِيْ نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَّخِيْفَةً وَّدُوْنَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ وَلَا تَكُنْ مِّنَ الْغٰفِلِيْنَ ۝٢٠٥

(२०५) तथा हे मानव ! आफ्नो मनमा विनीत एवं भयभीत भई हल्का स्वरले आफ्नो पोषकलाई स्मरण गरिराख तथा उनीहरू मध्येबाट नहुनु जो निष्कर्म भइ बसेका छन् ।

اِنَّ الَّذِيْنَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيُسَبِّحُوْنَهٗ وَلَهٗ يَسْجُدُوْنَ ۝٢٠٦

(२०६) नि:सन्देह जो तिम्रो पोषकको समीप छन् उनी त्यसको उपासनाबाट अहंकार गर्दैनन् । तथा उसको पवित्रताको वर्णन तथा उसको सजदा (ढोग) गर्दछन् ।

सुरतुल् अन्फ़ाल-८

سُوْرَةُ الْاَنْفَالِ

सूरः अन्फाल मदीनामा अवतरित भएको हो तथा यसका पचहत्तर आयत एवं दस रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु, जो अत्यन्त कृपालु तथा अत्यन्त दयालु छ ।

किनभने कुर्आनको यस सामान्य आदेशबाट मुक्तदिहरूको छुटको निम्ति सहीह हदीस तथा ठोस हदीसहरूबाट सिद्ध हुन्छ । जुन प्रकार कुर्आनको अन्य सामान्यरूपले आदेशित आयतहरूमा केहीलाई छुट प्राप्त छ त्यसैप्रकार यस आयतलाई पनि मान्यता प्राप्त छ । जस्तै ﴿الزَّانِيَةُ وَالزَّانِيْ فَاجْلِدُوْا﴾ (सूरः नूर-२) को सामान्य आदेश विवाहित व्यभिचारी निष्कासित छन्, तथा السارق والسارقة को सामान्य आदेशबाट यस्ता चोर निष्कासित छन् जसले चौथाई दीनारभन्दा कम मूल्यको कुरो को चोरी गरेका हुन्छन् अथवा चोरी गरिएको कुरो सुरक्षामा नराखिएको होस् आदि । यसैप्रकार ﴿فَاسْتَمِعُوْا لَهٗ وَاَنْصِتُوْا﴾ को सामान्य आदेशबाट मुक्तदी निष्कासित हुनेछन् । तथा उनका लागि पनि उच्च स्वरमा पढिने नमाज़हरूमा पनि सूरः फ़ातिहा पढ्नु आवश्यक हुनेछ किनभने नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यसमा जोडदिनु भएको छ (जस्तो कि सूरः फ़ातिहाको व्याख्यामा यी हदीसहरू वर्णन गरिएका छन्) ।

يَسْـَٔلُوْنَكَ عَنِ الْاَنْفَالِ ۭ قُلِ الْاَنْفَالُ لِلّٰهِ وَالرَّسُوْلِ ۚ فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَصْلِحُوْا ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۠ وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗٓ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ①

(१) यिनीहरू तपाईंसित युद्धमा प्राप्त मालको विषयमा सोध्दछन् ।[1] तपाईं भनिदिनुस् कि ती युद्धबाट प्राप्त माल अल्लाहका हुन् तथा रसूलका हुन् ।[2] यसकारण तिमी अल्लाहसित तर्स तथा आफ्ना बीचका सम्बन्धहरूलाई सुधार तथा अल्लाह एवं त्यसका रसूलको आज्ञाको पालन गर, यदि तिमी ईमान भएका हौ ।[3]

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتُهٗ زَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّعَلٰي رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ②

(२) केवल ईमान भएका नै यस्ता हुन्छन् कि जब अल्लाह (तआला) को वर्णन हुन्छ, तब उनीहरूका हृदय भयभीत हुन्छन् । तथा जब अल्लाहका आयतहरू उनलाई पढेर सुनाइन्छन्, तब ती आयतहरू उनका ईमानलाई झन् अधिक गरिदिन्छन् ।

[1](أنفال) शब्द (نَفل) शब्दको बहुवचन हो, जसको अर्थ हो अधिक । यी त्यस्ता माल सामग्रीलाई भनिन्छ, जुन काफिरहरूका विरूद्ध युद्धमा प्राप्त हुन्छ, यसलाई अंफाल यसकारण भनिन्छ किनभने यो ती कुराहरू मध्येबाट हो जुन पूर्वका समुदायहरूका लागि निषेध थियो । अर्थात् यो मुसलमानहरूका लागि एउटा अधिक वस्तु मान्य गरिएको छ अथवा यसकारण कि यो धर्मयुद्धको प्रतिफल भन्दा (जुन परलोकमा प्राप्त हुनेछ) एउटा अधिक कुरो हो, जुन कैयन् पटक संसारमै प्राप्त हुन्छ ।

[2]अर्थात् यसको निर्णय गर्नाको अधिकारी हुन् । अल्लाहका रसूल, अल्लाहको आदेशले यसलाई विभाजित गर्नेछन्, न कि तिमी आपसमा जुन जसरी चाहन्छौ विभाजित गर ।

[3]यसको अर्थ यो भयो कि वर्णित तीनवटै कुराका अनुसार कर्म नगरीकन ईमान पूर्ण हुँदैन । यसबाट अल्लाहको भय (तक्वा), आपमसा सम्बन्धहरूको सुधार, तथा अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आज्ञापालनको विशेषतालाई स्पष्ट गरिएको छ । विशेषरूपले युद्धमा प्राप्त सामग्रीको बाँडफाँडमा यी तीनटै कुरालाई ध्यानमा राख्नु अनिवार्य छ । किनभने मालको विभाजनमा आपसी सम्बन्धहरूलाई बिगार्नुको अधिक भ्रम रहन्छ, यसैले आपसी सम्बन्धलाई सुधार्नमा जोड दिइएको छ । हेराफेरी तथा विश्वासघातको सम्भावना रहन्छ भने त्यसको समाधान अल्लाह तथा अल्लाहका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको अनुकरणमा आधारित छ ।

तथा उनीहरू आफ्नो प्रभुमा भरोसा गर्दछन् ।[1]

[1]यी आयतहरूमा निष्ठावानहरूका (ईमान भएका) चार गुण भनिएका छन् । (१) यिनीहरू अल्लाह तथा त्यसका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आज्ञाको पालना गर्दछन्, न कि मात्र अल्लाहको अर्थात् कुर्आनको, (२) अल्लाहको वर्णन सुनेर त्यसको शक्ति तथा महिमाबाट प्रभावित भई हृदयहरू काम्छन्, (३) कुर्आन पढ्नाले उनका ईमानमा बृद्धि हुन्छ, (४) उनीहरू आफ्ना प्रभुमा भरोसा गर्दछन् । तवक्कुलको अर्थ हो कि प्राप्त साधनहरूलाई अपनाउनुका उपरान्त अल्लाहमा भरोसा गर्दछन् । अर्थात् प्राप्त साधनबाट मुख फर्काउँदैनन् किनभने उनलाई अपनाउन अल्लाहले आदेश दिएको छ, तर प्राप्त साधनहरूलाई नै सबैथोक ठान्दैनन्, बरू उनीहरूलाई यो पूर्ण विश्वास हुन्छ कि वास्तविक रूपले गर्नेवाला अल्लाह नै हो, यसकारण जबसम्म अल्लाहको इच्छा हुनेछैन, यिनी प्राप्त साधन केही गर्न सक्दैनन् तथा कृपा प्राप्त गर्नका लागि एक छिनको लागि पनि असावधान हुँदैनन् । अगाडि यिनका अन्य गुणहरूको वर्णन छ तथा यी गुणहरूले अलंकृत मानिसहरूको लागि अल्लाहको तर्फबाट साँचो मुसलमान हुनुको प्रमाणपत्र तथा मोक्ष एवं कृपा तथा पवित्र जीविकाको शुभ-सूचना हो । (अल्लाह तआला हामीलाई पनि उनीहरूमा सम्मिलित गर)

बद्रको युद्धको दृश्यः बद्रको युद्ध सन् २ हिजरीमा काफ़िरहरूसँग मुसलमानहरूको प्रथम युद्ध थियो । यसको अतिरिक्त यो बिना कुनै योजना तथा तयारी एक्कासि भयो । यसको अतिरिक्त बिना साधन-सामग्रीका कारण केही मुसलमान बौद्धिक रूपले यसको लागि तयार पनि थिएनन् । सारांशमा त्यसको दृश्य यसप्रकार छ कि आदरणीय अबू सुफ़ियान (जो अझै मुसलमान भएका थिएनन्) को नेतृत्वमा एउटा व्यापारिक काफ़िला सीरियाबाट मक्का गइराखेको थियो, मुसलमानहरूको पनि धेरैजसो माल-सामग्री मक्कामा हिज़रतको कारण रहेको थियो अथवा क़ाफिरहरूले खोसिहालेका थिए । यसका अतिरिक्त काफ़िरको शक्ति तथा अभियानलाई तोड्नु पनि समयको माँग थियो । यी सबै कुराहरूका कारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यस समूहमाथि आक्रमण गर्न योजना बनाउनु भयो तथा मुसलमान यस विचारले मदीनाबाट हिडे । अबू सुफ़ियानलाई पनि यस कुराको सूचना प्राप्त भयो । अतः उनले आफ्नो मार्ग बदलिदिए तथा मक्कामा सूचना पठाइदिए, जसको कारण अबूजहल एउटा सेना लिएर आफ्नो काफिलाको सुरक्षाको निम्ति निस्क्यो । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई यस कुराको सूचना पुग्यो, त यो कुरा सहाबाका समक्ष राख्नुभयो तथा अल्लाहको वचन पनि भन्नुभयो कि यी दुबै (व्यापारिक काफ़िला तथा सेना) मध्येबाट एउटा तिमीलाई अवश्य प्राप्त हुनेछ । तैपनि केही सहाबाले असमंजस्यको प्रदर्शन गरे तथा व्यापारिक काफ़िलालाई पछ्याउन सल्लाह दिए, जबकि अन्य सहाबाले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका साथमा युद्ध लड्नका लागि

ٱلَّذِينَ يُقِيمُونَ ٱلصَّلَوٰةَ وَمِمَّا رَزَقۡنَٰهُمۡ يُنفِقُونَ ٣

(३) जो कि नमाज़ नियमित रूपले पढ्छन् तथा हामीले जे-जति उनलाई दिएका छौं उनीहरू त्यसबाट खर्च गर्दछन् ।

أُوْلَٰٓئِكَ هُمُ ٱلۡمُؤۡمِنُونَ حَقّٗاۚ لَّهُمۡ دَرَجَٰتٌ عِندَ رَبِّهِمۡ وَمَغۡفِرَةٞ وَرِزۡقٞ كَرِيمٞ ٤

(४) सच्चा ईमान भएका यी नै हुन्, उनका लागि ठूला पद छन्, उनका प्रभुको पासमा तथा मोक्ष एवं सम्मानको जीविका छ ।

كَمَآ أَخۡرَجَكَ رَبُّكَ مِنۢ بَيۡتِكَ بِٱلۡحَقِّ وَإِنَّ فَرِيقٗا مِّنَ ٱلۡمُؤۡمِنِينَ لَكَٰرِهُونَ ٥

(५) जस्तो कि तपाईंको प्रभुले तपाईंको घरबाट सत्यकासाथ तपाईंलाई निकाल्यो,[1] तथा मुसलमानहरूको एक गुट यसलाई अप्ठ्यारो ठान्दथ्यो ।[2]

يُجَٰدِلُونَكَ فِي ٱلۡحَقِّ بَعۡدَ مَا تَبَيَّنَ كَأَنَّمَا يُسَاقُونَ إِلَى ٱلۡمَوۡتِ وَهُمۡ يَنظُرُونَ ٦

(६) उनीहरू स्पष्ट भए पश्चात[3] सत्यको विषयमा तपाईंसित झगडा गरिराखेका थिए मानो उनी मृत्युतिर धपाइराखिएका हुन् तथा (त्यसलाई) देखिराखेका हुन् ।[4]

पूर्ण समर्थनको विश्वास दिलाए । यसैकारण यी आयतहरू अवतरित भए ।

[1]अर्थात् जुनप्रकार युद्धमा प्राप्त माल-सामग्रीको बाँडफाँडको समस्या मुसलमानहरू बीच मतभेदको कारण बनेको थियो अनि त्यसलाई अल्लाह तथा त्यसका रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सुम्पिएको थियो, त त्यसैमा मुसलमानहरूको भलाई थियो । त्यसैप्रकार तपाईंको मदीनाबाट निस्कनु, तथा अगाडि गएर व्यापारिक काफ़िलाको सट्टा कुरैशको सेनासित भिडन्त हुनु, यद्यपि केही आज्ञाकारिहरूलाई उचित लागेको थिएन, परन्तु यसमा पनि मुसलमानहरूलाई अन्तत: लाभ थियो ।

[2]यो अप्रसन्नता कुरैशको सेनासित लड्ने विषयमा थियो, जसलाई केही मानिसहरूले नै प्रकट गरे तथा यसका कारणले पनि साधन विहीन हुनु थियो

[3]अर्थात यो कुरो स्पष्ट भएको थियो कि क़ाफ़िला त बचेर निस्किसकेको छ तथा अब कुरैशको सेना नै सामु छ, जससित लडाई रोक्ने असम्भव छ ।

[4]यो बिना साधन-सामग्रीको अवस्थामा लड्नुको कारणले केही मुसलमानहरूको जुन अवस्था थियो, यसको प्रदर्शन हो ।

وَإِذْ يَعِدُكُمُ اللَّهُ إِحْدَى الطَّائِفَتَيْنِ أَنَّهَا لَكُمْ وَتَوَدُّونَ أَنَّ غَيْرَ ذَاتِ الشَّوْكَةِ تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمَاتِهِ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكَافِرِينَ ⑦

(७) तथा तिमीहरू त्यस समयलाई स्मरण गर जबकि अल्लाहले तिमीसित ती दुई गुटहरूमध्ये एकलाई वचन दिंदै थियो कि त्यो तिम्रो हातमा आउनेछ।[१] तथा तिमी यस आशामा थियौ कि हथियार नभएको गुट तिम्रो हातमा आओस्।[२] तथा अल्लाह तआलालाई स्वीकार थियो कि आफ्नो आदेशले सत्यलाई सत्य हुने कुरो सिद्ध गरोस् तथा ती काफ़िरहरूको जरा काटिदेओस्।

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُونَ ⑧

(८) ताकि सत्यलाई सत्य हुने एवं असत्यलाई असत्य हुनु सिद्ध गरिदेओस्, चाहे यी अपराधीहरूले नरूचाउन्।[३]

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُمْ بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ ⑨

(९) त्यस समयलाई याद गर जबकि तिमी आफ्नो पालनकर्तासित विन्ती गरिराखेका थियौ, अनि अल्लाह तआलाले तिम्रो कुरा सुन्यो त्यसले भन्यो म तिमीलाई एक हजार स्वर्ग दूतहरूबाट सहायता दिनेछु जो निरन्तर आउनेछन्।[४]

[१]अर्थात् या त व्यापारिक काफ़िला तिमीलाई प्राप्त हुनेछ, जसबाट तिमीलाई लडाई विना अत्याधिक माल-सामग्री प्राप्त हुनेछ, दोस्रो अवस्थामा कुरैशको सेनाबाट तिम्रो भिडन्त हुनेछ तथा तिम्रो विजय हुनेछ तथा युद्धबाट प्राप्त माल-सामग्री उपलब्ध हुनेछ।

[२]अर्थात व्यापारिक क़ाफ़िला (समूह), ताकि नलडिकनै माल हात लागोस्।

[३]परन्तु अल्लाह यसको विपरीत यो चाहन्छ कि कुरैशको सेना तिम्रो युद्ध होस्, ताकि क़ाफिरहरूको शक्ति तथा गर्वलाई धक्का पुगोस्, चाहे यो कुरो अपराधिहरू (मूर्तिपूजकहरू) को लागि अप्रिय नै होस्।

[४]यस युद्धमा मुसलमानहरूको संख्या ३१३ थियो, जबकि काफ़िर उनका तीन गुना (अर्थात) लगभग एक हजार थिए, अनि मुसलमान निहत्था तथा अस्त्र-शस्त्रहीन थिए, जबकि काफ़िरहरूसित अस्त्र-शस्त्रहरूको अधिकता थियो। यी परिस्थितिहरूमा मुसलमानहरूलाई सहारा केवल अल्लाहकै शक्तिको थियो, जोसित उनी विनम्र निवेदन एवं विन्ति गरिराखेका थिए, स्वयं नबी करीम सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम एउटा खेमा (पाल) मा आग्रह पूर्ण विनय

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى وَلِتَطْمَئِنَّ بِهٖ قُلُوْبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ ﴿١٠﴾

(१०) तथा अल्लाह (तआला) ले यो सहायता मात्र यसकारण गर्‍यो कि शुभ-सूचना होस् तथा तिम्रा हृदयहरूलाई सन्तोष होस् । तथा विजय मात्र अल्लाहतिर बाट हुन्छ ।[1] जो कि अत्याधिक शक्तिशाली, विवेकशील छ ।

اِذْ يُغَشِّيْكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِّنَ السَّمَاۗءِ مَاۗءً لِّيُطَهِّرَكُمْ بِهٖ وَيُذْهِبَ عَنْكُمْ رِجْزَ الشَّيْطٰنِ وَلِيَرْبِطَ عَلٰي قُلُوْبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْاَقْدَامَ ﴿١١﴾

(११) त्यस समयलाई स्मरण गर, जबकि (अल्लाह तआला) आफूतिरबाट शान्ति प्रदान गर्नको निम्ति तिमीमाथि ऊँघ (निन्द्रा) आच्छादित गरिराखेको थियो ।[2] तथा तिमीमाथि आकाशबाट पानी वर्षाइराखेको थियो ताकि यस पानीद्वारा तिमीलाई पवित्र गरोस् तथा तिमीबाट शैतानी शंकाहरूलाई हटाओस् ।[3]

पूर्वक प्रार्थनामा लीन हुनुहन्थ्यो (सहीह बुख़ारी किताबुल मग़ाज़ी) । अत: अल्लाह तआलाले प्रार्थनाहरू स्वीकार गर्‍यो तथा एक हजार फरिश्ताहरू एक-अर्काको पछाडि निरन्तर मुसलमानहरूको सहायताका लागि आए ।

[1]अर्थात फरिश्ताहरूलाई अवतरित गर्नु त मात्र शुभ-सूचना तथा तिम्रा हृदयको शान्तिको लागि थियो, अपितु मूल सहायता त अल्लाहतिरबाट थियो । जो फरिश्ता नभएपनि तिम्रो सहायता गर्न सक्दथ्यो, तैपनि यसबाट यो ठान्नु पनि उचित छैन कि फरिश्ताहरूले युद्धमा भाग लिएनन. हदीसहरूबाट ज्ञात हुन्छ कि फरिश्ताहरूले भाग लिए तथा कैयन् काफ़िरहरूलाई वध पनि गरे, (हेर्नुस् सहीह बुख़ारी तथा सहीह मुस्लिम किताबुल मग़ाज़ी व फ़जायेल अस्सहाबा)

[2]उहुदको युद्धमा जस्तै बद्रको युद्धमा पनि अल्लाह तआलाले मुसलमानहरूमाथि ऊँघ प्रभावशाली गरिदियो, जसबाट अनेकौं हृदयहरूका भार (बोझ) हलुङ्गो भए तथा सन्तोष एवं शान्तिको एक विशेष अवस्था उनीमाथि प्रभावी भयो ।

[3]तेस्रो उपहार यो प्रदान गर्‍यो कि वर्षा गरिदियो, जसबाट एक त बालुवामा आवागमन सरल भयो, दोस्रो वुज़ू तथा पवित्रतामा सरलता भयो । तेस्रो यसबाट शैतानी शंकाहरूको खण्डन गर्‍यो, जुन त्यसले ईमानवालाका हृदयमा पारिराखेको थियो कि तिमी अल्लाहका राम्रा भक्त हुँदा-हुँदैपनि पानीबाट टाढा छौ, दोस्रो अपवित्रताको अवस्थामा तिमी लड्छौ भने कसरी अल्लाहको कृपा तथा दया तिमीलाई प्राप्त हुनेछ ? तेस्रो तिमी तिर्खाएका हौ, जबकि तिम्रा शत्रुहरूको पासमा पानी छ इत्यादि ।

तथा तिम्रा हृदयहरूलाई दृढ गरोस् तथा तिम्रा खुट्टाहरूलाई स्थिर गरोस् ।[१]

(१२) त्यस समयलाई स्मरण गर, जबकि तपाईंको प्रभुले फरिश्ताहरूलाई आदेश दिइराखेको थियो कि म तिम्रो साथमा छु, यसकारण तिमी ईमान भएकाको साहस बढाउ । म अहिले काफ़िरहरूका हृदयमा भय पारिदिन्छु ।[२] यसकारण गर्दनहरूमा प्रहार गर र जोर्नीहरूमा चोट पुऱ्याउ ।[३]

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا ۚ سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ﴿١٢﴾

(१३) यो यस कुराको दण्ड हो कि उनीहरूले अल्लाहको तथा त्यसका रसूलको विरोध गरे तथा जो अल्लाहको तथा त्यसका रसूलको विरोध गर्दछ, त अल्लाह तआलाले कडा सजाय दिनेछ ।

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ شَاقُّوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ ۚ وَمَن يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَإِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٣﴾

(१४) त यो दण्डको स्वाद चाख तथा ध्यान रहोस् कि काफ़िरहरूका लागि नरक्को यातना निर्धारित छ ।

ذَٰلِكُمْ فَذُوقُوهُ وَأَنَّ لِلْكَافِرِينَ عَذَابَ النَّارِ ﴿١٤﴾

[१]यो चौथो उपहार हो जसले हृदयहरूमा दृढता प्रदान गऱ्यो ।

[२]यो अल्लाह तआलाले फरिश्ताहरूद्वारा तथा विशेषरूपले आफ्नो तर्फबाट जुन-जुन प्रकारले मुसलमानहरूलाई बद्रमा सहायता गऱ्यो, त्यसको वर्णन हो ।

[३](بَنَان) (बनान) को अर्थ हात तथा खुट्टाका औंलाहरुका टुप्पा हुन् । अर्थात् यी किनाराहरू काटिन्छन् भने स्पष्ट छ कि उनी विवश हुनेछन् । यसप्रकार उनी हातबाट तलवार चलाउन तथा खुट्टाहरूले भाग्ने योग्य हुने छैनन् ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓاْ إِذَا لَقِيتُمُ ٱلَّذِينَ كَفَرُواْ زَحْفٗا فَلَا تُوَلُّوهُمُ ٱلْأَدْبَارَ ﴿١٥﴾

(१५) हे ईमान भएका ! जब तिमी काफ़िरहरूसित मुठभेड़ (मुकाबिला) गर्छौ तब उनीहरूबाट पिठ्यूँ नफर्काउनु ।[1]

وَمَن يُوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٖ دُبُرَهُۥٓ إِلَّا مُتَحَرِّفٗا لِّقِتَالٍ أَوْ مُتَحَيِّزًا إِلَىٰ فِئَةٖ فَقَدْ بَآءَ بِغَضَبٖ مِّنَ ٱللَّهِ وَمَأْوَىٰهُ جَهَنَّمُۖ وَبِئْسَ ٱلْمَصِيرُ ﴿١٦﴾

(१६) तथा जुन व्यक्ति उनीहरूबाट त्यस अवसरमा पिठ्यूँ फर्काउनेछ, परन्तु यदि कोही लडाईंको लागि युद्धचाल चलिराखेको हुन्छ अथवा आफ्नो गुटतिर शरण लिन आइराखेको छ, (त्यो अर्कै कुरा हो)[2] शेष अन्य जो यस्तो गर्नेछ त्यो अल्लाहको क्रोधको भागी हुनेछ । तथा त्यसको बास स्थान नरक हुनेछ तथा त्यो साह्रै नै नराम्रो ठाउँ हो ।[3]

[1](زحفاً) (ज़हफन) शब्दको अर्थ हो एक-अर्काको सामु हुनु तथा संघर्ष गर्नु । अर्थात् मुसलमान तथा क़ाफ़िर जब सम्मुख भई युद्धका लागि तयार हुन्छन् भने पिठ्यूँ फर्काएर भाग्नुको आज्ञा छैन । एक हदीसमा छ (أجتَنِبُوا السَّبعَ المُوبِقاتِ) "सात विनाशकारीबाट बच ।" यी सात मध्ये एउटा (والتَّوَلِّي يَومَ الزَّحفِ) "लडाईका दिन पिठ्यूँ फर्काउनु हो ।" (सहीह बुख़ारी संख्या २७६६ किताबुल वसाया र मुस्लिम किताबुल ईमान)

[2]पछिल्लो आयतमा पिठ्यूँ फर्काउनुबाट जुन मनाही गरिएको छ दुई अवस्थाहरू यसबाट बिलग छन् । एउटा (تحرّف) को, अर्को (تحيّز) को । (تحرّف) को अर्थ हो एकातिर फर्किनु । "अर्थात् युद्धमा यौधिक योजना अनुसार अथवा शत्रुलाई धोकामा पार्नुको विचारले लड्दा-लड्दै एकातिर फर्किओस्, जसबाट शत्रुले यो ठानोस् कि त्यो पराजित भई भागिराखेको छ, परन्तु फेरि एक क्षणमा चाल बदलेर एक्कासि शत्रुमाथि आक्रमण गरिदेओस् । यो पिठ्यूँ देखाउनु होइन, बरू यो यौद्धिक योजना हो, जुन कैयन् पटक आवश्यक तथा लाभकारी हुन्छ ।" (تحيّز) का अर्थ हो मिल्नु तथा शरण लिनु । कुनै सैनिक लड्दा-लड्दा एक्लो हुन्छ भने त्यो कुनै प्रयोजनले युद्धको मैदानमा एकातिर लागोस् ताकि त्यसले आफ्नो गुटको शरण प्राप्त गर्न सकोस् तथा त्यसको सहायताले पुनः आक्रमण गरोस् । यी दुबै अवस्थाहरू उचित छन् । तथा धार्मिक रूपले मान्य छन् ।

[3]अर्थात् उपरोक्त दुबै दशा बाहेक यदि कुनै सैनिक समर भूमिबाट मुख फर्काउनेछ भने त्यसको लागि यो कठोर चेतावनी दिइएको छ ।

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ ۚ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ ۚ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾

(१७) त तिमीले उनलाई वध गरेनौं, परन्तु अल्लाह तआलाले उनलाई वध गऱ्यो ।[1] तथा तपाईंले उनीतिर (माटो र ढुङ्गा) हान्नु भएन, परन्तु अल्लाहले हान्यो[2] ताकि मुसलमानहरूलाई आफूतिरबाट उनको प्रयासको अत्याधिक फल प्रदान गरोस्[3] । निःसन्देह अल्लाह तआला अत्याधिक सुन्ने, अत्याधिक जान्ने छ ।

ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ ﴿١٨﴾

(१८) (एउटा कुरा त) यो भयो (दोस्रो कुरा यो हो) कि अल्लाह तआलाले काफ़िरहरूका योजनाहरूलाई विफल पार्नु थियो ।[4]

---

[1]अर्थात् बद्रको युद्धको यो सारा विवरण तिम्रो समक्ष प्रस्तुत गरिएको छ तथा जुन-जुन प्रकारले अल्लाहले तिम्रो सहायता गरेको छ, त्यसको स्पष्टीकरणका पश्चात तिमी यो नठान्नु कि काफ़िरहरूको वध, यो तिम्रो उपलब्धि हो । होइन, बरू यो अल्लाहकै सहायताको परिणाम हो, जसकारण तिमीलाई यो शक्ति प्राप्त भयो । यसकारण वास्तवमा उनलाई वध गर्नेवाला अल्लाह तआला हो ।

[2]बद्रको युद्धमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले स-साना ढुङ्गाहरूलाई मुठ्ठीमा लिएर काफ़िरहरूतिर फ्याँक्नु भएको थियो, जसलाई एक त अल्लाह तआलाले काफ़िरहरूका मुख तथा आँखासम्म पुऱ्याइदियो । दोस्रो त्यसमा यो गुण उत्पन्न गरिदियो कि जसको कारण उनका आँखाका अगाडि अँध्यारो छायो तथा उनीहरूलाई केही पनि देखिदैनथ्यो, यो चमत्कार पनि जुन त्यसबेला अल्लाहको सहायताले प्रकट भयो, मुसलमानहरूको सफलतामा धेरै सहायक सिद्ध भयो । अल्लाह तआला भनिराखेको छ कि हे पैग़म्बर ! ढुङ्गाहरू निःसन्देह तिमीले फ्याँकेको थियौ परन्तु त्यसमा गुण हामीले उत्पन्न गरेका थियौं, यदि हामीले यसमा यो गुण उत्पन्न नगरेको भए यी ढुङ्गाहरूले के गर्न सक्थे ? यसकारण वास्तवमा यो पनि हाम्रै काम थियो, न कि तपाईंको ।

[3](بلاء) (बलाअन) यहाँ उपकारको अर्थमा प्रयोग भएको छ । अर्थात् अल्लाहको यो समर्थन र कृपा अल्लाहको उपकार हो, जुन निष्ठावानहरूमाथि भयो ।

[4]दोस्रो उद्देश्य यसको काफ़िरहरूका योजनाहरूलाई निर्बल पार्नु तथा उनको शक्ति एवं गर्वलाई भाँच्नु थियो ।

إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ ۖ وَإِن تَنتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۖ وَإِن تَعُودُوا نَعُدْ وَلَن تُغْنِيَ عَنكُمْ فِئَتُكُمْ شَيْئًا وَلَوْ كَثُرَتْ وَأَنَّ اللَّهَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٩﴾

(१९) यदि तिमीहरू निर्णय चाहन्छौ भने त्यो निर्णय तिम्रो समक्ष आइसकेको छ ।[1] तथा यदि रोकिन्छौ भने यो तिम्रो लागि अति श्रेष्ठ छ, तथा यदि तिमी फेरि त्यही काम गर्नेछौ भने हामीले पनि त्यही काम गर्नेछौं, तथा तिम्रो समुदाय तिम्रो अलिकति पनि काम आउने छैन चाहे अधिक संख्या किन नहोस् । तथा वास्तविक कुरो यो हो कि अल्लाह तआला निष्ठावानहरूसँग छ ।

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَوَلَّوْا عَنْهُ وَأَنتُمْ تَسْمَعُونَ ﴿٢٠﴾

(२०) हे ईमान भएका ! अल्लाहको तथा त्यसका रसूल (सन्देशवाहक) को आदेशको पालना गर तथा त्यसबाट मुख नफर्काउ जबकि तिमी सुनिराखेका छौ ।

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ قَالُوا سَمِعْنَا وَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा तिमी उनीहरू समान नहुनु, जो दाबी त गर्दछन् कि हामीले सुन्यौं जबकि उनीहरू केही सुन्दैनन् ।[2]

[1]अबूजहल आदि कुरैशको सेनाको नेतृत्व गर्नेहरूले मक्काबाट निस्कँदाखेरि यो प्रार्थना गरेका थिए, "हे अल्लाह ! हामीमध्ये जो तिम्रो अधिक अवज्ञाकारी तथा सम्बन्ध विच्छेदक छ, भोलि तिमी त्यसलाई नष्ट गरिदेउ ।" आफ्नो विचारले उनीहरू मुसलमानहरूलाई अवज्ञाकारी ठान्दथे, यसकारण यसप्रकारको प्रार्थना गरे । अहिले जब अल्लाह तआलाले मुसलमानहरूलाई विजयको सौभाग्य प्रदान गर्‍यो त अल्लाह तआला काफ़िरहरूसित भनिराखेको छ कि तिमी विजय अर्थात् सत्य-असत्य बीच निर्णयको प्रार्थना गरिराखेका थियौ, त त्यो निर्णय अगाडि आइसकेको छ, यसकारण अब तिमी अधर्मको मार्ग छाडिदेउ, किनकि त्यो तिम्रो लागि लाभकारी छ, तथा यदि पुनः मुलमानहरूसित सामना गर्न आउँछौ भने हामी पनि पुनः उनको सहायता गर्नेछौं तथा तिम्रो समूह संख्यामा अधिक भएपनि तिम्रो काम आउनेछैन ।

[2]अर्थात् सुनिसके उपरान्त त्यस अनुसार कर्म नगर्नु यो काफ़िरहरूको तरीका हो, तिमी यस नीतिबाट बच । आउँदो आयतमै यस्ता मानिसहरूलाई मूक (लाटो), बहिरो, अज्ञानी तथा दूराचारी भनिएको छ । (دَوابّ) बहुवचन हो (دابّة) को, जो धर्तीमा हिंड्ने-डुल्ने प्राणी हुन्

إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِندَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) नि:सन्देह अल्लाहका निकट निकृष्ट प्राणी ती बहिरा-लाटा मानिसहरू हुन् जो बुद्धिले काम लिदैनन् ।[1]

وَلَوْ عَلِمَ اللَّهُ فِيهِمْ خَيْرًا لَّأَسْمَعَهُمْ ۖ وَلَوْ أَسْمَعَهُمْ لَتَوَلَّوا وَّهُم مُّعْرِضُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) तथा यदि अल्लाह (तआला) उनीहरूमा कुनै गुण देख्थ्यो भने उनलाई अवश्य सुन्ने शक्ति प्रदान गर्थ्यो ।[2] तथा यदि उनीहरूलाई अब सुन्ने शक्ति दिन्छ, भने तैपनि उनीहरू मुख फर्काउने छन्, बिमुख हुँदै ।[3]

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَلِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ ۖ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ

(२४) हे निष्ठावानहरू ! तिमी अल्लाह तथा रसूलहरूको आदेशको पालना गर, जब रसूल तिमीलाई तिम्रो जीवनप्रद विषयतिर

तिनी (دابة) हुन् । तात्पर्य प्राणी वर्ग हो अर्थात् यी सबैभन्दा नराम्रा हुन् जो सत्यको विषयमा बहिरा, मूक तथा अज्ञानी छन् ।

[1]यस कुरालाई कुर्आन करीममा अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ ।

﴿لَهُمْ قُلُوبٌ لَّا يَفْقَهُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا ۚ أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ﴾

"उनका हृदय छन्, तर त्यसबाट बुझ्दैनन्, उनका आँखा छन्, परन्तु त्यसबाट देख्दैनन् तथा उनका कान छन् परन्तु त्यसबाट सुन्दैनन्, यिनीहरू चौपाया समान छन्, बरू उनीहरूभन्दा पनि अधिक विचलित भएका यिनीहरू (अल्लाहबाट) अन्जान छन् ।" (सूर: अल-आराफ-१७९)

[2]अर्थात् उनीहरूको सुन्ने शक्ति लाभकारी बनाएर उनीहरूलाई ठीक बुद्धि प्रदान गदर्थ्यो, जसबाट उनीहरू सत्यलाई स्वीकार गर्थे तथा त्यसलाई अपनाउँथे परन्तु उनीहरूमा भलाई अर्थात सत्यको खोज छैन, यसकारण उनी ठीक बुद्धिबाट पनि बञ्चित छन् ।

[3]पहिला सुन्नुबाट तात्पर्य लाभकारी सुन्नु हो । यस दोस्रो सुन्नुबाट प्राकृतिक रूपले सुन्नुको शक्ति हो । अर्थात यदि अल्लाह तआला उनीहरूलाई सत्य कुरा सुनाइ पनि दिएको भने उनको हृदयमा सत्य जान्नुको खोजी नै न भएका कारण उनीहरू निरन्तर यसबाट बिमुख भइराखेका छन् ।

يَحُولُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهِ وَأَنَّهُ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ ﴿٢٤﴾

बोलाइराखेका हुन्छन्,[१] तथा याद राख कि अल्लाह मनुष्यको तथा त्यसको हृदय बीच (छेक) बन्दछ ।[२] तथा निःसन्देह तिमीलाई अल्लाहकै पासमा एकत्रित हुनुछ ।

وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَّا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنكُمْ خَاصَّةً

(२५) तथा तिमी यस्ता आपदाबाट बच जुन विशेषरूपले उनीहरूमाथि नै घटित हुनेछैन ।

[१](لما يُحييكُم) यस्ता कुराहरूतिर जसबाट तिमीलाई जीवन प्राप्त होस् । ज्ञाताहरूले यसबाट धर्मयुद्धको भाव लिएका छन् कि यसमा तिम्रो जीवन साधन छ । केहीले कुरआनका आदेश, परिकलन तथा धार्मिक नियम भाव निकालेका छन् जसमा धर्म युद्ध पनि आउँछ अर्थ यो कि मात्र अल्लाह तथा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्मको आज्ञा पालन गर, तथा त्यस अनुसार काम गर, यसमा तिम्रो जीवन छ ।

[२]अर्थात् मृत्यु दिएर जसको स्वाद प्रत्येक जीवधारीले चाख्नुछ । यसको अर्थ यो हो कि यसभन्दा पूर्व कि तिमीलाई मृत्यु आओस् अल्लाह तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका कुरा मान तथा त्यसको अनुसार कर्म गर । केही विद्वानहरूले भनेका छन् कि अल्लाह तआला मनुष्यको हृदयसित जुनप्रकार निकट छ, यसमा त्यसलाई तुलनात्मक रूपले वर्णन गरिएको छ । तथा अर्थ यो हो कि त्यो हृदयहरूका रहस्य जान्दछ, त्यसबाट कुनै कुरो लुकेको छैन । इमाम इब्ने जरीर ले यसको भावार्थ यसो वर्णित गरेका छन् कि त्यो आफ्ना भक्तहरूका हृदयमा पूर्णरूपले प्रभाव राख्दछ तथा जब चाहन्छ उनका तथा उनका हृदयमध्य उभिदिन्छ । यहाँसम्मकि मनुष्य उसको इच्छा बिना कुनै पनि कुरोलाई प्राप्त गर्न सक्दैन । केही ज्ञाताहरूले बद्रको युद्धसित सम्बन्धित भनेका छन् कि मुसलमान शत्रुहरूको संख्याको कारण भयभीत थिए, तब अल्लाह तआलाले उनीहरूका हृदयमध्य उभेर उनको भयलाई शान्तिमा बदलिदियो । इमाम शौकानी भन्दछन् कि आयतका यी सबै भावार्थ हुन सक्दछन् । (फ़तहुल क़दीर) इमाम इब्ने जरीरको कथनको पुष्टि ती हदीसहरूबाट हुन्छ जसमा धर्मको मार्गमा दृढताले रहनुको प्रार्थना गर्नमा जोड दिइएको छ । जस्तो एक हदीसमा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि बसल्लमले भन्नुभयो, "आदमका सन्तानका हृदय, एक हृदयको जस्तो कृपालुको दुई औंला बीच छ उनलाई जुन प्रकारले चाहन्छ परिवर्तन गरिरहन्छ ।" अनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यो प्रार्थना गर्नुभयो कि (اللّهُمَّ مُصَرِّفَ القُلُوبِ ، صرِّفْ قُلُوبَنا إلى طَاعَتِكَ) "हे हृदयका परिवर्तन गर्ने ! हाम्रा हृदयलाई आफ्नो आज्ञा पालनतिर फर्काइदेउ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुल क़दर बाबु तसरीफ़िल्लाहे तआला अल कुलूब कैफ शाआअ) केही कथनहरूमा (ثَبِّتْ قلبي على دينك) छ । (तिर्मिजी अबवाबुल क़द्र)

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ﴿٢٥﴾

जो तिमीमध्ये ती पापहरूका दोषी छन् ।[1] तथा यो जानिराख कि अल्लाह तआ़ला दण्डमा कठोर छ ।

وَاذْكُرُوْٓا اِذْ اَنْتُمْ قَلِيْلٌ مُّسْتَضْعَفُوْنَ فِي الْاَرْضِ تَخَافُوْنَ اَنْ يَّتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ فَاٰوٰىكُمْ وَاَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهٖ وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा त्यस अवस्थालाई स्मरण गर, जबकि तिमी धर्तीमा थोरै थियौ, निर्बल मानिन्थ्यौ । यस भयमा रहन्थ्यो कि तिमीलाई मानिसहरूले लूटपाट र अपहरण नगरुन्, तब अल्लाहले तिमीलाई निवासको लागि स्थान दियो तथा तिमीलाई आफ्नो सहायताले शक्ति प्रदान गऱ्यो तथा तिमीलाई स्वच्छ खाद्य प्रदान गऱ्यो, ताकि तिमी कृतज्ञता प्रकट गर ।[2]

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَخُوْنُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ وَتَخُوْنُوْٓا اَمٰنٰتِكُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) हे ईमानवालाहरू ! तिमी अल्लाह तथा रसूल (को अधिकार) लाई हनन नगर तथा आफ्ना सुरक्षित वस्तुहरूमा विश्वासघात नगर ।[3] तथा तिमी जान्दछौ ।

[1]यसबाट तात्पर्य या त भक्तहरूको एक-अर्कामाथि अधिकार हो, जो बिना कुनै अधिकार सामान्य तथा विशेषको छुटको अत्याचार गर्दछन् अथवा तिनी सामान्य प्रकोप हुन, जुन वर्षाको अधिकता, अथवा बाढी आदि धर्ती तथा आकाशका विपदाको रूपमा घटित हुन्छन् तथा पुण्य तथा पाप दुवैलाई गर्नेहरू समानरूपले प्रभावित हुन्छन् । अथवा केही हदीसहरूमा पुण्यका कामहरूको आदेश दिनु तथा पापका कर्महरूबाट रोक्नलाई छाड़िदिनाले जुन प्रकोपको चेतावनीको वर्णन गरिएको छ, त्यो तात्पर्य हो ।

[2]यसबाट मक्की जीवनका कठिनाईहरू तथा भयको वर्णन तथा त्यस उपरान्त मदीनाको जीवनमा सुख-शान्ति तथा समृद्धि जुन अल्लाहको कृपाले प्राप्त भयो, त्यसको वर्णन हो ।

[3]अल्लाह तआ़ला तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका अधिकारहरूमा विश्वासघातको तात्पर्य यो हो कि प्रत्यक्ष रूपले त अल्लाह तथा रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका आज्ञाकारी बनेर रहन्छन्, एकान्तमा त्यसको विपरीत कार्य गर्छन् । विश्वासघात यो पनि हो कि कुनै अनिवार्य कामलाई छोडेर निषेधित काम गरियोस् । तथा ﴿وَتَخُوْنُوْٓا اَمٰنٰتِكُمْ﴾ को अर्थ यो हो कि एक व्यक्ति अर्को व्यक्तिको पासमा कुनै वस्तु सुरक्षाको विचारले राख्न लगाओस्, त्यसमा विश्वासघात नगरोस् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमबाट पनि अमानत (नासो) को

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَآ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ ۙ وَّاَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा तिमी यस कुरालाई पनि जानिराख कि तिम्रा धन तथा तिम्रा सन्तान एउटा परीक्षाका लागि हुन् ।[1] (तथा यस कुरालाई पनि जानिराख) कि अल्लाह तआलासित बहुत ठूलो प्रत्युपकार छ ।

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّكُمْ فُرْقَانًا وَّيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ ﴿٢٩﴾

(२९) हे ईमान भएका ! यदि तिमी अल्लाहसित तर्सिरहनेछौ भने अल्लाह (तआला) ले तिमीलाई एक निर्णयको कुरा प्रदान गर्नेछ । तथा तिमीबाट तिम्रा पापलाई हटाइदिनेछ र तिमीलाई क्षमा गरिदिनेछ तथा अल्लाह (तआला) महाकृपालु छ ।[2]

सुरक्षामाथि जोड दिइएको छ । हदीसहरूमा छ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम आफ्ना अधिकतर भाषणहरूमा अवश्य भन्नुहुन्थ्यो

لا إيمان لِمَنْ لا أمَانَةَ لَهُ ، وَلا دِيْنَ لِمَنْ لَا عَهْدَ لَهُ

"त्यसको ईमान छैन जसबाट अमानत सुरक्षित छैन, तथा त्यसको धर्म छैन, जसलाई वचन पूरा गर्नुको दृढताको आभास छैन ।" (मुसनद अहमद भाग ३, पृष्ठ १३९ तथा हदीसका विशेषज्ञ अलबानीले भनेका छन् कि "यो स्वच्छ हदीस हो ।"

[1]धन एवं सन्तानको प्रेम नै कुनै व्यक्तिलाई सामान्यरूपले विश्वासघात गर्नुमा तथा अल्लाह एवं रसूल सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको आज्ञा भङ्ग गर्नुमा विवश गर्दछ । यसकारण यिनलाई आपत्ति (परीक्षा) भनिएको छ अर्थात् यसद्वारा मनुष्यको परीक्षा लिइन्छ कि उनका प्रेमका साथ विश्वास तथा आज्ञापालनको माँगलाई पूरा गर्दछ अथवा गर्दैन ? यदि त्यो पूरा गर्दछ भने बुझ्नुस् त्यो आफ्नो परीक्षामा सफल भयो । त्यसको अर्को रूप अर्थात् विपरीतमा असफल । यस अवस्थामा यो धन तथा सन्तान उसका लागि अल्लाहको यातना भोग्नुका कारण बन्नेछन् ।

[2]अल्लाहको भय (तक़्वा) को अर्थ यो हो कि अल्लाहका आदेशहरूको अवहेलना तथा निषेधित कार्यहरूबाट बच्नु । तथा फुरक़ानका कैयन् अर्थ वर्णन गरिएका छन् । जस्तो यस्ता वस्तु जसबाट सत्य तथा असत्यको मध्ये भेद गर्न सकियोस् अर्थात् यो हो कि अल्लाहको भय (तक़्वा) को कारण हृदय दृढ, दूर दृष्टि तथा सत्यको मार्ग प्रशस्त हुन्छ जसको कारण मनुष्य प्रत्येक यस्तो अवसरमा, जब जन सामान्य शंका तथा सन्देहमा भौंतारिरहेको हुन्छ, त्यसलाई सोझो मार्गको सौभाग्य प्राप्त हुन्छ । यसका

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۚ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा त्यस घटनाको पनि वर्णन गर्नुस्, जबकि काफ़िरहरू तपाईंको विषयमा षड्यन्त्र गरिराखेका थिए कि तपाईंलाई बन्दी बनाऊन् अथवा तपाईंको हत्या गरून् अथवा तपाईंलाई देशबाट निष्कासित गरिदेऊन् ।[1] तथा उनीहरू आफ्ना षड्यन्त्र रचिराखेका थिए र अल्लाह तआ़ला आफ्ना योजना बनाइराखेको थियो तथा अल्लाह तआ़ला सर्वोत्तम नियोजक छ ।[2]

وَإِذَا تُتْلَىٰ عَلَيْهِمْ آيَاتُنَا قَالُوا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَاءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هَٰذَا ۙ إِنْ هَٰذَا إِلَّا أَسَاطِيرُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣١﴾

(३१) तथा जब उनीहरूका समक्ष हाम्रा आयतहरू पढिन्छन् तब भन्छन् कि हामीले सुन्यौं, यदि हामी चाहन्छौं भने हामी पनि यसको समान कुरा भन्न सक्छौं, यो त केही पनि होइन मात्र पूर्वजहरूका कल्पित कथाहरू हुन् ।

अतिरिक्त विजय, कृपा, मोक्ष तथा मुक्ति पनि यसका अर्थ भनिएका छन् तथा सबै अर्थहरूको तात्पर्य हुनसक्छ किनभने तक़्वाबाट अवश्य यी सबै लाभ प्राप्त हुनसक्छन् । बरू यसका साथ पापहरूबाट छुटकारा, अन्तिम मोक्ष तथा महान कृपा प्राप्त हुन्छ ।

[1]यो त्यस षड्यन्त्रको वर्णन हो, जुन मक्काका मूर्तिपूजक नेताहरूले एक रात्रि दारूल नदवामा तैयार गरेका थिए । अन्तमा यो निर्धारित गरियो कि प्रत्येक जातिका युवाहरूलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हत्या गर्नको लागि नियुक्त गरियोस्, ताकि कुनै एकको हत्याको बदलामा हत्या गर्न नसकियोस् बरू धन दिएर मुक्त हुन सकोस् ।

[2]अत: यस षड्यन्त्रको पूर्तिका लागि मूर्ति पूजारी युवकहरू उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको घरको बाहिर एक रात्रि यस प्रतीक्षामा उभिरहे कि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम घरबाट बाहिर निस्कुन अनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हत्या गरौं । अल्लाह तआ़लाले उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि बसल्लमलाई यस षड्यन्त्रको सूचना दियो तथा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि बसल्लमले घरबाट बाहिर निस्कँदाखेरि एक मुट्ठी माटो लिनु भयो तथा उनका टाउकामा हाल्दै जानुभयो, कसैले नबी सल्लल्लाहु अलैहि बसल्लम निस्केको थाहा पनि पाएन्, यहाँसम्मकि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सुरक्षित सौर नामक गुफामा पुग्नुभयो । यो काफ़िरहरूको लागि अल्लाहको योजना थियो जसभन्दा राम्रो योजना कसैले बनाउन सक्दैनन् । (मकरको अर्थको लागि हेर्नुस् सूर: आले-इमरानको आयत संख्या-५४ को व्याख्या)

وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ ۝٣٢

(३२) तथा जब उनीहरूले भने, हे अल्लाह ! यदि यो कुरआन वास्तवमा तिम्रो तर्फबाट सत्य हो भने हामीमाथि आकाशबाट ढुङ्गा बर्साउ, अथवा हामीमाथि कुनै कष्टदायक प्रकोप घटित गर ।

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ ۚ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ ۝٣٣

(३३) तथा अल्लाह (तआला) ले यस्तो गर्नेछैन कि तपाईं उनीहरू बीच उपस्थित हुँदा उनीहरूलाई यातना दिइयोस् । तथा अल्लाह (तआला) ले उनीहरूलाई यातना दिनेछैन[1] जबकि उनीहरू क्षमा-याचना गरिराखेका हुन्छन् ।[2]

وَمَا لَهُمْ أَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ ۚ إِنْ أَوْلِيَاؤُهُ إِلَّا الْمُتَّقُونَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ۝٣٤

(३४) तथा उनीहरूमा के कुरो छ कि उनलाई अल्लाह (तआला) ले दण्ड नदेओस् यद्यपि कि उनी मानिसहरूलाई मस्जिदे हरामबाट रोक्दछन् जबकि उनीहरू यस मस्जिदका संरक्षक होइनन्, त्यसको संरक्षक अल्लाहका आज्ञा पालकहरू बाहेक कोही छैन, परन्तु उनीहरूमध्ये अधिकतर जान्दैनन् ।[3]

[1]अर्थात् ईशदूतहरूका उपस्थितिमा समुदायहरूमाथि प्रकोप हुँदैन, यसकारण उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उपस्थिति पनि उनीहरू सुरक्षा एवं शान्तिले रहनुको कारण थियो ।

[2]यसबाट तात्पर्य हो कि उनीहरू भविष्यमा मुसलमान भएर क्षमा-याचना गर्नेछन् अथवा परिक्रमा गर्दाखेरि मूर्तिपूजक (غُفْرَانَكَ رَبَّنَا ! غُفْرَانَكَ) भन्ने गर्थे (हाम्रो पालनकर्ता हामीलाई क्षमा गरिदेउ)

[3]अर्थात् ती मूर्तिपूजक आफूलाई मस्जिदे हराम (खानये क़ाबा) को संरक्षक ठान्दथे, यसको कारण जसलाई चाहन्थे परिक्रमाको आज्ञा दिन्थे जसलाई चाहन्थे दिँदैनथे । अतः उनीहरू मुसलमानहरूलाई पनि मस्जिदे हराममा आउनबाट रोक्दथे जबकि वास्तविकता यो थियो कि उनीहरू संरक्षक थिएनन् । (تحكمًا) अन्यायपूर्वक बनेका थिए, अल्लाह तआलाको हूकुम भयो, त्यसका संरक्षक त अल्लाहसित भय राख्ने व्यक्ति नै बन्न सक्दछन्, न कि मूर्तिपूजक ।

وَمَا كَانَ صَلَاتُهُمْ عِندَ الْبَيْتِ إِلَّا مُكَاءً وَتَصْدِيَةً ۚ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنتُمْ تَكْفُرُونَ ۝٣٥

(३५) तथा उनीहरूको नमाज़ काअ्बाका निकट मात्र यही थियो, सिटी बजाउनु तथा ताली बजाउनु[1] तसर्थ आफ्नो कुफ्रको कारण यस यातनाको स्वाद चाख।

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ لِيَصُدُّوا عَن سَبِيلِ اللَّهِ ۚ فَسَيُنفِقُونَهَا ثُمَّ تَكُونُ عَلَيْهِمْ حَسْرَةً ثُمَّ يُغْلَبُونَ ۗ وَالَّذِينَ كَفَرُوا إِلَىٰ جَهَنَّمَ يُحْشَرُونَ ۝٣٦

(३६) निःसन्देह यी विश्वासहीन मानिसहरू आफ्ना धन यसकारण व्यय गरिराखेका छन् कि अल्लाहको मार्गबाट रोकुन्, तथा यिनीहरू आफ्ना धन व्यय गरिराख्ने छन्, अनि ती धन उनको लागि पश्चातापको कारण बनेर रहनेछन्, अनि पराजित हुनेछन्। तथा काफ़िरहरू नरक़तिर एकत्रित गरिनेछन्।[2]

यस आयतमा जुन यातनाको वर्णन छ, त्यसको तात्पर्य मक्का विजय हो, जुन मक्काका मूर्तिपूजकहरूका लागि एउटा कठोर यातनाको स्थिति राख्दछ। यसभन्दा पूर्वको आयतमा जुन यातनालाई मनाही गरिएको छ, जुन पैग़म्बरहरूको उपस्थिति अथवा क्षमा-याचना गर्दै रहनुको कारण आउँदैन, त्यसबाट तात्पर्य नष्ट-भ्रष्ट गर्ने प्रकोप तथा सम्पूर्ण विनाश हो। शिक्षा दिनको लागि तथा चेतावनीका निम्ति स-साना प्रकोप यसमा सम्मिलित छैनन्।

[1]मूर्तिपूजक जुनप्रकार अल्लाहको घर (ख़ानये काअ्बा) को परिक्रमा नाङ्गो भएर गर्दथे, त्यसैप्रकार परिक्रमा गर्दाखेरि मुखमा औंलाहरू हाली सिटी तथा ताली बजाउँदथे। यसलाई पनि यिनीहरू आराधना र पुण्यको कार्य ठान्दथे। जुन प्रकारल आजपनि अशिक्षित सूफीहरू मस्जिद तथा आस्तानाहरूमा नाच्दछन् तथा ढोल आदि बजाउँछन्। उनीहरू भन्दछन् यही हाम्रो नमाज़ तथा आराधना हो। नाची-नाची हामीले आफ्नो यार (अल्लाह) लाई मनाइहाल्नेछौं نعوذ باللہ من هذه الخرافات

[2]जब बद्रमा मक्काका कुरैशको पराजय भयो तथा उनका पराजित मानिसहरू त्यहाँ पुगे। यता अबू सुफ़ियान पनि आफ्नो व्यापारिक क़ाफ़िला लिएर पुगिसकेका थिए, त केही मानिसहरू जसका पिता र पुत्र अथवा भाई यस युद्धमा मारिएका थिए, अबू-सुफ़ियान तथा जसका त्यस व्यापारिक काफ़िलाहरूमा भागीदारी थियो, उनीहरूको पासमा गए र प्रार्थना गरे कि यस मालको प्रयोग मुसलमानहरूका विरूद्ध गरून्। मुसलमानहरूले हामीलाई अत्याधिक हानि पुऱ्याएका छन्, यसकारण उनीहरूसित बदला लिनका लागि युद्ध गर्नु आवश्यक छ। अल्लाह तआलाले यस आयतमा यसैप्रकारका मानिसहरू अथवा यसैप्रकारका कार्य गर्नेहरूको

لِيَمِيزَ اللَّهُ الْخَبِيثَ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَجْعَلَ الْخَبِيثَ بَعْضَهُ عَلَىٰ بَعْضٍ فَيَرْكُمَهُ جَمِيعًا فَيَجْعَلَهُ فِي جَهَنَّمَ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) यसकारण कि अल्लाह (तआला) ले अपवित्रहरूलाई पवित्रहरूबाट अलग गरोस्।[1] तथा अपवित्रहरूलाई एक-अर्कासित राखेर ती सबैलाई एकत्रित गरोस्, त्यसपश्चात ती सबैलाई नरकमा हालोस्। यस्ता मानिसहरू पूर्णरूपले हानिमा छन्।

قُل لِّلَّذِينَ كَفَرُوا إِن يَنتَهُوا يُغْفَرْ لَهُم مَّا قَدْ سَلَفَ وَإِن يَعُودُوا

(३८) (तपाईं) अविश्वासीहरूसित भनिदिनुस् कि यदि यिनीहरू रोकिन्छन् भने यिनका सारा पाप जुन पहिला गरिसकेका छन्, क्षमा गरिनेछन्।[2]

विषयमा भन्नुभएको छ कि निःसन्देह यिनीहरू अल्लाहको मार्गबाट मानिसहरूलाई रोक्नको निम्ति माल व्यय गर्दछन्, परन्तु उनीहरूको भाग्यमा केवल पश्चाताप तथा पराजयको अतिरिक्त केही पनि आउने छैन तथा परलोकमा उनीहरूको वासस्थान नरक हुनेछ।

[1]यो अलगाव आख़िरतमा हुनेछ जबकि आज्ञाकारीहरूलाई अवज्ञाकारीहरूबाट अलग गरी जस्तो कि आदेश छ,

﴿وَامْتَزُو الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ﴾

"हे अपराधीहरू ! आज अलग्ग होऊ।" (सूरः यासीन-५९)

अर्थात् पुण्य आत्माहरूलाई अलग्ग पारिनेछ तथा अपराधी एवं मिश्रणवादी तथा अवज्ञाकारिहरूलाई एकत्रित गरी सबैलाई नरकमा हालिनेछ। अथवा यसको सम्बन्ध संसारसँग छ। अक्षर "लाम" को प्रयोग सम्बन्ध भन्नेलाई हो। अर्थात् काफ़िर अल्लाहको मार्गबाट रोक्नुको लागि जुन धन व्यय गरिराखेका छन्, हामी उनीहरूलाई यस्तो गर्न अवसर प्रदान गर्नेछौं, ताकि यसद्वारा अल्लाह तआला अपवित्रलाई पवित्रबाट काफ़िरहरूलाई ईमानवालाहरूबाट एवं स्वार्थीहरूलाई निःस्वार्थीहरूबाट अलग्ग गरोस्। यस आधारमा आयतको अनुवाद हुनेछ। काफ़िरहरूद्वारा हामीले तिम्रो परीक्षा लिनेछौं, उनी तिमीसित लड्ने छन् तथा हामी उनलाई उनको माल पनि लडाईंमा व्यय गर्नु शक्ति दिनेछौं ताकि अपवित्र, पवित्रबाट विलग होऊन् अनि ती काफ़िरहरूलाई एक आपसमा मिलाइदिनेछौं अर्थात् सबैलाई एकत्रित गरिदिनेछौं। (इब्ने कसीर)

[2]रोकिनुको अर्थ मुसलमान हुनु हो जुनप्रकार हदीसमा पनि छ, "जसले इस्लाम धर्म स्वीकार गरेर पुण्यको मार्ग अपनायो, त्यसबाट त्यसका पापहरूको सोधपुछ हुनेछैन, जुन उसले अज्ञानकालमा गरेको होला तथा जसले इस्लाम धर्म स्वीकार गरेपनि नराम्रो कुरा छोडेन, त्यससित पूर्व तथा पश्चात सबै कर्महरूको हिसाब हुनेछ। (सहीह बुख़ारी)

فَقَدْ مَضَتْ سُنَّتُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣٨﴾

तथा यदि आफ्नो त्यही रीति राख्नेछन् भने पूर्वका (विश्वासहीनहरूका) लागि अपनाइएको नियम लागू भइसकेको छ ।[1]

وَقَاتِلُوهُمْ حَتَّىٰ لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَيَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ ۚ فَإِنِ انتَهَوْا فَإِنَّ اللَّهَ بِمَا يَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा तिमी उनीसित त्यस बेलासम्म संघर्ष गर जबकि उनको आस्थामा बिगाड (फित्ना) रहँदैन[2] तथा धर्म पूर्णरुपमा अल्लाहकै हुन जाओस् ।[3] अनि यदि उनी रोकिन्छन्, भने अल्लाह (तआ़ला) उनका कर्महरूलाई राम्ररी देख्दछ ।[4]

وَإِن تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ مَوْلَاكُمْ ۚ نِعْمَ الْمَوْلَىٰ وَنِعْمَ النَّصِيرُ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा यदि मुख फर्काउँछन्,[5] विश्वास गर कि अल्लाह (तआ़ला) तिम्रो मित्र छ ।[6] त्यो उत्तम मित्र तथा उत्तम सहायक हो ।[7]

बाब इस्तेताबतिल मूर्तद्दीन र मुस्लिम किताबुल ईमान बाब हल यूआख़ज बे आमालि अल-जाहिलीया:) एक अन्य हदीसमा छ ।

(الإسلام يَجُبُّ مَا قَبْلَهُ)

"इस्लाम पूर्वका पापहरूलाई मेटाइदिन्छ ।" (मुसलद अहमद भाग-४, पृष्ठ-१९९)

[1]अर्थात् यदि उनीहरू आफ्ना अविश्वास एवं द्वेषमा अडिग रहन्छन् भने चाँडो अथवा ढिलो यातनाहरूका भागी बनेर नै रहनेछन् ।

[2]फित्नासित तात्पर्य शिर्क (मिश्रणबाद) हो अर्थात् त्यसबेलासम्म धर्मयुद्ध जारीराख जबसम्म मिश्रणवाद समाप्त हुँदैन ।

[3]अर्थात् एकेश्वरवाद (तौहीद) को ध्वजा पूर्ण विश्वमा फहरन्छ ।

[4]अर्थात् तिम्रो लागि उनको ऊपरी इस्लाम नै पूरा छ । अन्त: कारणको विषय अल्लाहलाई समर्पित गरिदेउ किनभने उसलाई प्रत्यक्ष एवं परोक्ष सबैको ज्ञान छ ।

[5]अर्थात् इस्लाम स्वीकार गर्दैनन् तथा अविश्वास तथा तिम्रो विरोधमा अडिग रहन्छन् ।

[6]अर्थात् तिम्रा शत्रुहरूमाथि तिम्रो सहायक समर्थक एवं संरक्षक छ ।

[7]अत: सफल पनि त्यही हुनेछ जसको स्वामी (रक्षक) अल्लाह छ तथा प्रभावी पनि त्यही हुनेछ, जसको सहायक त्यही छ ।